

KAITSELIIDU ÕPPEMÄÄRUSED

I OSA

**KAITSELIIDU PEASTAABI VÄLJAANNE
TALLINN, 1934. A.**

Kinnitan.
22. juunil 1934. a.

J. R o s k a,
kindralmajor,
Kaitseliidu ülem.

Kaitseliidu õppemäärused

I osa

A 22360

~~S/3052~~

Suuresti. 24. VII. 34.

Kaitseliidu peastaabi väljaanne
Tallinn, 1934. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2. 1934.

SISUKORD.

	Lhk.
Kaitseliidu ülema käskkiri	
nr. 39 — 21. juunist 1934. a.	5
Esimene peatükk :	
Üldmäärused õppetegevuse alal	11
Teine peatükk :	
Algaja kaitseliitlase õppekursus	32
Kolmas peatükk :	
Kaitseliitlase üldõppekursus	43
Neljas peatükk :	
Relvaliikide eriõppekursus	56
Relvaliikide eriõppekursuse sisu	56
Laskurüksuste malevlase eriõppekursus	58
Raskekuulipilduja- (Rk) üksuste malevlase eriõppekursus	62
Suusküksuste malevlase eriõppekursus	74
Jalgrattur-üksuste malevlase eriõppekursus	78
Suurtükiväe-üksuste malevlase eriõppekursus	83
Ratsaüksuste malevlase eriõppekursus	109
Sideüksuste malevlase eriõppekursus	115
Gaasikaitse-üksuste malevlase õppekursus	121
Viies peatükk :	
Sisekaitsemeeste õppekursus	125
Lisad	131

KAITSELIIDU ÜLEMA KÄSKKIRI

Nr. 39.

Tallinnas, 21. juunil 1934. a.

§ 1.

Tähtsam tegevuse ala kaitseliidus on õppe-tegevus. Siin rakenduvad kodanikud vabatahtlikult üldkasulikule tegevusele riigikaitse alal, kindlustades Eestile vabaduse ja julgeoleku.

Tänu kaitseliitlaste tahte, innule ja arusaamisele väljaõppe tähtsusest on kaitseliidu riigikaitselise ettevalmistuse tase tõusnud ajakohasele kõrgusele. On tehtud suuri edusamme õppuste organiseerimise ja korraldamise alal. See töö on tehtud käskkirjade, ringkirjade ja juhendite järgi, ilma et need oleksid koondatud ühte tervikusse. Seejuures õppetegevuses on alati kaasas käinud juhtide algatus, uute teede ja uute viiside leidmine — õppusi paremini korraldada ja väljaõppe taset tõsta.

Käesolevate **õppemääruste** I osa on juhenditeks kaitseliidu õppetegevuse korraldamiseks, asendades sel alal maksmapandud minu käsk- ja ringkirjad ning õppekavad. Õppemäärusi kaitseliidus tarvitusele võttes loodan, et nad kergendavad õppetegevust ja aitavad kaasa kaitseliidu väljaõppe taseme tõstmisele.

Õppemäärustes on toodud kaitseliitlase-ma-levlase, seega ka kaitseliidu üksuste, väljaõppe ulatus — **ettevalmistuse tase, millele iga ma-**

levlane peab välja jõudma. Käsen kõiki kaitseliitlasi tähelepanelikult õppemäärused läbi lugeda ja järele mõtelda need alad ja oskused, mis iga kaitseliitlane vastavalt oma ülesannetele ja relvaliigile, kuhu ta kuulub, peab omama **praktiliselt**, mitte ainult teoreetiliselt. Iga kaitseliitlane seadku enesele eesmärgiks „**olla meheks**“ ja välja jõuda sellele ettevalmistuse tasemele, mida õppemääruste järgi temalt nõutakse. Loodan, et juba lähemal aastail iga kaitseliitlane seda mehiselt võib kinnitada.

Pealikutelt loodan, et nad õppemääruste ilmumisega oma üksusis õppetegevust veel energilisemalt juhivad ja et nende tegevuses käiks kaasas sama **algatus, uute tähiste ja teede otsimine ning leidmine**, mis seni on valitsenud kaitseliidus.

§ 2.

Kaitseliidu õppemääruste maksmahakkamine ei too murrangut ega ülemineku-ajajärku õppetegevusse. Välja arvatud üksikud põhimõttelised uuendused, õppemäärused legaliseerivad juba nüüd maksvat korda. Suurema tähtsuse omavad siiski õppekavad. Korraldades õppusi uute õppekavade järgi ei tule mõista, et malevates ja kaitseliidu üksustes õppusi alatakse ja korraldatakse iga õppeala a-st ja b-st. Kaitseliitlased oma enamuses on saanud kaitseväes ja aastate jooksul kaitseliidus teatava riigikaitselise ettevalmistuse; üksikuid väljaõppealasid ja tegevusi tuntakse hästi, teisi — rahuldavalt, kolmandad on veel võõrad. Nii õppused uute õppekavade järgi on osalt korda-

mine. Malevatel õppetegevuse kavade koostamisel on vabadus, milliseid aineid ja mis nimelt iga õppepäeva kavasse võtta, pidades vaid silmas neid juhiseid, mis iga aasta peastaabi aastases õppetegevuse kavas antakse, ja ettevalmistuse ulatust, mis õppemäärustes üles seatud.

Õppemäärustes toodud õppekavad pole mõeldud ühe aasta peale ja neid ei suudetagi iga aasta läbi minna. Neid ei või ka aja mõttes venitada aastate peale. Sean nõudeks, et kõigis üksustes 1. detsembriks 1938. a. õppemäärustes toodud kavad oleksid põhjalikult läbi mindud ja samaks ajaks kõik malevlased neile õppekavades ettenähtud tasemele välja jõuaksid.

Lõpuks kordan ja kriipsutan alla praktilise ettevalmistuse tähtsust. Teoreetiline arusaamine ilma praktiliste oskusteta on poolik töö.

(J. ROSKA),
kindralmajor,
kaitseliidu ülem.

ÕPPERAAMATUD JA NENDE LÜHEN- DATUD NIMETUSED.

Kaitseliidu kodukord	— K. L. K.
Sisemäärustik	— S. M.
Kaitseväge distsiplinaarkaristuste seadlus	— K. D. K. S.
Sõjaväe Nuhtlusseadus	— S. N. S.
Jalaväe Eeskiri I osa	— J. E. I
Jalaväe Eeskiri II osa	— J. E. II
Pealik Lahingus, kol.-leitn. A. BALDER	— P. L.
Riigikaitse õpetuse käsiraamat	— R. Õ. K.
Kaitseliidu laskemäärused sõ- javäepüssist laskmises	— K. L.
Laskuri käsiraamat, major A. PARTS	— L. K.
Laskuri Algkool, major A. PARTS	— L. A.
Jalaväe relvade materjalosa IV, 9 mm püstolkuulip. A. T.	— J. R. M. IV
Garnisoni Määrustik	— G. M.
Suurtükiväe Eeskiri I osa	— Sv. E. I
Suurtükiväe Eeskiri V osa (Suurtükiväe laskeasjandus)	— Sv. E. V
Kergesuurtükiväe rivimäärustik	— K. Sv. R. M.
Lühike kahur- ja tõkkesõidu õpetuse juhend.	— Kahur- ja tõkkesõidu õpetus.
Ratsa Eeskiri I osa	— R. E. I
Ratsariviteenistus kaitseliidus	— Ratsarivit.

- Pioneer Eeskiri I osa (Välikindlustamine) — P. E. I
- Side Eeskiri I osa (Sideüksuste ettevalmistus) — S. E. I
- Välitelefoniasjandus, leitn. JALAK — Välitelefoniasjandus.
- Määrustik kaitseväe vedude korraldamiseks raud- ja vee- teedel (Vedude määrustik) — V. M.
- Juhtnöörid gaasitorbikute käsitamiseks — Juhtnöörid g-torbikute käsitamiseks.
- Gaasikaitse, S. LEETS — Gaasikaitse.
- Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest, E. BUXHOEVDEN — Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest.
- Samariitlase käsiraamat — S. K.
- Ajutised juhendid suusk-jalgratturite ettevalmistamiseks I — Ajutised juhendid suusk-jalgr. ettevalm. I
- Kehalise kasvatuse Eeskiri I osa — K. K. E. I
- Kehalise kasvatuse Eeskiri III osa — K. K. E. III

Esimene peatükk.

ÜLDMÄÄRUSED ÕPPETEGEVUSE ALAL.

1. Õppetegevuse eesmärk ja üldised alused.

§ 1. Riigikaitse teostamine Eestis on kogu rahva ülesanne. Võitlusest Eesti iseseisvuse ja julgeoleku eest peavad võtma osa kõik kodanikud. Kaitseliit on rahva omakaitse organisatsioon, kus kodanikud endid vabatahtlikult riigikaitseks ette valmistavad. Kaitseliitu koondunud kodanikud on võtnud vabatahtlikult endale kohustuse — olla valmis kaitsma Eestis maksvat põhiseaduslikku korda ja kodanike julgeolekut. Vastavalt neile põhimõtetele kaitseliidu õppetegevuse eesmärk on: ette valmistada kaitseliitlasi ja kaitseliidu üksusi riigikaitse ülesannete täitmiseks — võitlemiseks nii väerindel kui ka siseriigis.

§ 2. Õppetegevuse eesmärgi saavutamiseks kaitseliidu ülesanded väljaõppe alal on:

1. täiendada ja viimistella kaitsevälise ettevalmistuse saanud kaitseliitlaste väljaõpet, et neist kujuneksid tublid, arenenud

riigikaitsjad võitlemiseks vastavalt juhtide ja reavõitlejate kohtadel;

2. ette valmistada sisekaitse teenistuseks neid kaitseliitlasi, kes vanaduse tõttu või tervislikel põhjustel mobiilsatsiooni alla ei kuulu;

3. anda sõjalist õppust ja kasvatust neile oma liikmeile, kes pole veel kutsutud kaitsevärke sundaega teenima või kes üldse pole saanud sõjalist ettevalmistust kaitseväes.

§ 3. Kaitseliit seisab oma ülesande kõrgusel siis, kui ta liikmed vaimselt ja kehaliselt on tugevad, kui kogu kaitseliit riigikaitseliku ettevalmistuse poolest on kõrgel tasemel. See kõrge ettevalmistuse tase saavutatakse sihikindla järkjärgulise väljaõppe teel.

Kaitseliitlasile aga vajalisele riigikaitseliku ettevalmistuse tasemele jõudmine, mille ulatus on määratud käesolevate määruste õppekavas, on mitte ainult auasjaks, vaid esimeseks kohuseks.

§ 4. Õppemäärustes näidatakse kätte igale relvaliigi üksusele piirid, milledes ta väljaõpe peab teostuma. Tegelik õppuste teostamiseks neis kindlaksmääratud piirides on jäetud malevaile vabadus, et malevad saaksid õppusi teostada kohalike olude ja iseäralduste kohaselt.

Õppetegevus aga peab olema rajatud nendele tegevusaladele ja üksikasjadele, mis on vajalised kaitseliitlasele relvaga tegutsemiseks ja mis on vajalised igale pealikule oma üksuse juhtimises. Kõik ettevalmistuse harjutused peavad olema lihtsad ja praktilises tegevuses teostatavad. Teoreetilised ained ja keerukad

harjutused, mis on raskesti omandatavad kaitseliitlasele, kel sõjaliste teadmiste omandamine on ikkagi kõrvaltööks oma igapäevases elus, tuleb õppekavadest jätta välja.

Praktiliste harjutuste ja õppetundide kõrval on otstarbekohane korraldada kaitseliitlasele, peamiselt pealikute kaadriie, populaarsõjateaduslikke loenguid, mis valgustavad uusi tehnilisi saavutusi, relvi, võitlusviise ning uusi ülesandeid riigikaitse alal.

§ 5. Õppuste teostamisel pidada silmas, et väljaõppinud mehi ei panda õppima õppimata meeste kõrvale samu aineid, mis esimesed juba on kindlasti omandanud. Väljaõppinud kaitseliitlasele ei pruugi õppida sama, mis algajal. Meestes tuleb hästi korraldatud õppuste läbi viimisega äratada huvi asja vastu, arendada isetegevust ja kasvatada töötahet.

2. Kaitseliitlaste liigitus.

§ 6. Oma ametkohtade ja ettevalmistuse poolest kaitseliitlased jaotatakse:

- a. m a l e v l a s i k s j a
- b. p e a l i k u i k s .

§ 7. Oma väljaõppe ulatuse kohaselt kaitseliitlased jagunevad:

- a l g a j a d k a i t s e l i i t l a s e d ;
- r i n d e m e h e d j a
- s i s e k a i t s e m e h e d .

§ 8. Algajad kaitseliitlased on need kaitseliidu liikmed, kes pole kaitseliidus algaja kursust läbi teinud või kes pole kaitseväes saanud sellele kursusele vastavat ettevalmistust.

Algajale kaitseliitlasele antakse välja kaitseliidu relv ainult siis, kui ta oskab relva käsitada ja hooldada. Relva kandmise õiguse saamiseks peab iga algaja kaitseliitlane relva tundmises, hooldamises ja käsitamises sooritama katse algaja õppekursuse ulatuses (§ 55 p. 14, § 61 ja § 62 pp. 1—3). Kes ei oska relva käsitada ja hooldada, selle kätte ei tohi ka relva usaldada.

§ 9. **Rindemehed** on need kaitseliitlased, kes sõja puhkemisel mobiliseeritakse ja siis sõjakäigule välja astuvad. Rindemeeste-malevlaste vanuse ülemmäär on 42 aastat.

§ 10. **Sisekaitsemehed** on kaitseliitlased, kes mobilisatsiooni korral vanaduse või tervisliku seisukorra tõttu sõjakäigule ei lähe, vaid teostavad riigi sisemise julgeoleku kaitset.

§ 11. Auastmete järgi kaitseliitlased jagunevad:

- malevlasiks;
- kapraleiks;
- allohvitserideks (noorem- ja vanem-allohvitser ja veltveebel) ja
- ohvitserideks.

§ 12. Normaalselt kaprali auaste vastab jaopealiku abi ametikohale, noorem-allohvitseri auaste jaopealiku ametikohale, vanem-allohvitseri auaste rühmapealiku abi ametikohale.

Rühma, komando, kompanii, eskadroni ja patarei ning neist kõrgemate üksuste pealike kohtadel teenivad pealikud on võimalikult ohvitserid. Nende pealike kohtadele võib määrata ka kõrgete organiseerimise võimetega kait-

seliitlasi — mitte ohvitseri, kelle iseloom vastab pealiku kutsele, kes tunnevad tõsist huvi ja tahtmist end vastava pealiku kohale ette valmistada ja kes kauaaegse kaitseliidu tegevusega on omandanud vilumuse rühma, kompanii, eskadroni, patarei või neist suuremate üksuste tegevuse organiseerimiseks ja juhtimiseks. Kui pealik ei vasta oma töö iseloomu ja oskuste poolest oma kutsele ja kohale, peab ta pealiku koha loovutama nooremale ja kohasemale järeletulijale.

Kapraliks, allohvitseriks ja veltveebliks ülen- dust ning kõrgendust allohvitseri ja ohvitseri auastmes saavad need kaitseliitlased, kes on sooritanud sellekohased katsed ja kes vastavad teistele selleks ülesseatud tingimustele. (Kaitse- liitlaste allohvitserideks ülendamise seadlus, kaitseministri käskkiri 1932. a. nr. 301 ja oh- vitseride teenistuskäigu seadlus §§ 237—245 ja §§ 304—308) (v. lisa nr. nr. 1, 2 ja 3).

3. Õppetegevuse liigitus.

§ 13. Kaitseliidu õppetegevus jaguneb kahte liiki:

- a. järjekordne (harilik) õppetegevus ja
- b. eriline (erakordne) õppetegevus.

§ 14. Järjekordne õppetegevus kannab jooksva õppetöö iseloomu. Siia kuuluvad kõik need õppused ja võistlused, mis malevate all- üksused korraldavad iseseisvalt üksuse pealiku või instruktori juhtimisel maleva õppekavades ülesseatud nõuete täitmiseks, nagu:

— lahkrivi (lahingdrilli) harjutused ja taktikalised õppused jao ja rühma koosseisus (lahingkool);

— koondrivi harjutused (rividrill), (rivikool);

— laskeharjutused;

— määrustike, eeskirjade ja kaitseliidu kordukorra õppimine;

— relvade tundmaõppimine, nende käsitlemine, hooldamine ja muud laskeasjanduslikud õppused;

— maleva allüksuste laskevõistlused, mis maleva üksused korraldavad iseseisvalt;

— klassikatsed laskureile ja küttidele;

— karikavõistlused;

— eriüksuste (ratsa-, suurtükiväe, side-, raskekuulip., gaasikaitse j. t.) erialalised õppused nende üksuste õppekavade kohaselt;

— kehalise kasvatuse harjutused, kursused ja võistlused, mis maleva allüksused korraldavad ise;

— algajate kaitseliitlaste õppused.

§ 15. Erilise õppetegevuse alla kuuluvad õppused ja võistlused, missuguste korraldamine nõuab erilist ettevalmistust ja juhtimist. Seejärel nad viiakse läbi harilikult k.-1. peastaabi või maleva staabi juhtimisel.

Erilised õppused nähakse ette aasta ja õppeperioodide tegevuskavades. Aeg ja koht, milal ja kus neid korraldatakse ja kes neist võtab osa, määratakse lõplikult kindlaks õppeperioodi alguses ja antakse siis varakult teada asjaosalistele.

Nende eriliste õppuste kavad, mis malevate õppeperioodide tegevuskavades pole toodud ära, kinnitatakse kaitseliidu ülema poolt.

Kõigi võistluste kavad, mis malev korraldab teiste organisatsioonidega, kinnitatakse kaitseliidu ülema poolt.

Eriliste õppuste alla kuuluvad:

- manöövrid;
- taktikalised õppused kompanii koosseisus ja suuremad;
- pealikute ja laskejuhatajate kursused;
- suvilaagrid (üldlaagrid, laskurite-, patareide-, ratsameeste- jne. laagrid);
- maleva laskevõistlused ja võistlused teiste organisatsioonidega;
- maleva sportliku ja sõjalise iseloomuga võistlused ning need võistlused teiste organisatsioonidega;
- eriuksuste koonduste õppused (ratsapäevad, gaasikaitse-, patareide laskepäevad jne.);
- suusatamis- ja jalgrattaretkeid;
- suusavalmistamise ja muud erikursused.

4. Kaitseliitlaste osavõtt õppustest ja õppekavad.

§ 16. Kaitseliidus on jalaväe, ratsa-, suur-
tükiväe, inseneriväe ja teiste väeliikide üksusi.
Pealeselle erinevad kaitseliitlased oma sõja-
lise ettevalmistuse ja ülesannete poolt, mis
neil riigikaitse ning riigikaitseks ettevaimistuse
alal täita (malevlased, pealikud, algajad kaitse-
liitlased, rindemehed, sisekaitsemehed). Vasta-

valt sellele erinevad ka kaitseliidu õppekavad, õppused ja kaitseliitlaste osavõtt neist. Käesolevais määrusis toodud õppekavad haaravad viis suuremat õppekursust:

a. algaja kaitseliitlase õppekursus (algaja kaitseliitlase õppekava);

b. kaitseliitlase üldõppekursus (kaitseliitlase üldõppekava);

c. üksikute relvaliikide eriõppekursused (eriõppekavad üksikuile relvliikidele);

d. sisekaitsemeeste õppekursus (sisekaitsemeeste õppekava);

e. pealikute õppekursus (pealikute õppekava).

§ 17. Algaja kaitseliitlase õppekursuse on kohustatud läbi tegema kõik kaitseliitlased pärast nende vastuvõtmist kaitseliitu ühe aasta jooksul, välja arvatud need, kes kaitseväes on saanud algaja õppekursusele vastava ettevalmistuse. Algaja kursuse läbivõtmiseks korraldatakse üksustes eraldi õppusi. Algajaile on võimaldatud osavõtt kaitseliidu üldisest lahingkooli õppusist koos rinde- ja sisekaitse mees- tega ainult siis, kui nad on teinud läbi algaja lahingkooli õppekursuse. Kaitseliidu suvilaagreis ja teistel kogunemistel korraldatakse algajaile õppusi eraldi oma õppekava järgi. Kaitseliidu relva saavad ja relva kandmise õiguse omandavad algajad ainult siis, kui nad relva tundmises, hooldamises ja käsitamises kaitseliidu instruktorile või malevapealiku poolt selleks määratud pealikule on sooritanud algaja õppekursuse katse § 55 p. 14, § 61 ja § 62 pp. 1—3 ulatuses.

§ 18. **Kaitseliitlase üldõppekursuse** peavad läbi tegema ja selles ulatuses oskusi ja teadmisi omama kõik kaitseliitlased-rindmehed, vaatamata sellele, missuguses üksuses või missugusel ametikohal nad kaitseliidus seisavad. Kaitseliitlase üldõppekava on kohustuslik kõigile kaitseliitlasile-malevlasile ja kaitseliidu üksusile.

§ 19. **Relvaliikide eriõppekursuse** lähevad läbi kaitseliidu eriüksusisse kuuluvad kaitseliitlased igaüks vastavalt oma erialale.

§ 20. **Sisekaitsemeeste õppekursus** on määratud sisekaitsemeestele (§ 10). Sisekaitsemeestelt pole nõutav, et nad teevald kaasa kõik õppused, millede eesmärgiks on rindmeeste väljakoolitamine (taktikalised õppused, manöövririd jne.). Samuti pole nõutav neilt lahinglaskmise kooli kaasategemine. Karikavõistlusist osavõtt on neile kohustuslik.

§ 21. **Pealikute õppekursuse** ulatuses on kohustatud omama oskusi ning teadmisi kõik pealikud nende ametikohtadele vastava õppekava ulatuses (jaopealik ja jaopealiku abi — jaopealiku õppekava, rühmapealik ja rühmapealiku abi — rühmapealiku õppekava jne.).

Pealikuile, kes on omandanud oma ametikohale vastava ettevalmistuse (omavad noorema või vanema allohvitseri, veltveebli või ohvitseri auastme), korraldatakse nende sõjaliste teadmiste ja praktiliste oskuste värskendamiseks ning õpiste andmiseks kaitseliidu tegevuse organiseerimiseks ja juhtimiseks erikursusi, milledest osavõtt on kohustuslik kõigile pealikuile, kelledele need kursused on määratud.

5. Õppeperioodid.

§ 22. Vastavalt ilmastikule ja kaitseliitlaste enamuse põllumajanduslikule tööle kaitseliidu õppetegevuse aasta jaguneb kahte perioodi:

a. Talveperiood — 1. detsembrist kuni 30. aprillini;

b. Suveperiood — 1. maist kuni 30. novembrini.

§ 23. Iga õppeperioodi alguse märgib malevapealik oma käskkirjas, avaldades suuremad sündmused, mis sel õppeperioodil aset leiavad, ja andes ühtlasi juhtnööre nende läbiviimiseks. Kus olud seda võimaldavad, märgitakse möödunud õppeperioodi tegevus ja uue õppeperioodi algus ära suurema tegevusega ja pidulikkusega. Näit. 1. mai rongkäik ja aktus, 1. detsembri aktus, aktus või klubiõhtu, kus õppetegevuses saadud auhinnad, laskemärgid, meistermärgid, diplomid jne. antakse välja, pealikute koosolek, suurem võistlus või õppus jne.

§ 24. Õppetegevuse aasta algab talveperioodiga. Talveperiood on osaliselt ettevalmistav periood suuremale õppetegevusele, mis leiab aset suveperioodil. Sel perioodil peavad leidma ettevalmistust kõik suvilaagrid, sügismanöövrid, eritegevused laskeasjanduse alal (suuremad laskevõistlused, lahingiaskmised) pealikute ja laskejuhatajate kursuste või õppepäevade näol.

§ 25. Talveperiood algab siis, kui sügisene taktikaliste õppuste sesoon on läbi, ja lõpeb kevadel, millal õppetegevus kantakse välja maastikule.

Talveperioodi tähtsaimad õppetegevused on:

— pealikute väljaõpe oma üksuste juhtimises;

— eripealikute ja ametimeeste väljaõpetamine (laskejuhatajad, spordipealikud, õppepealikud jne.);

— proovihäired;

— kontrollkogunemised;

— õppused malevasile sisekorra, relvatundmise, garnisoniteenistuse jne. alal;

— algajate kaitseliitlaste õppused.

Talveperioodil on eriline tähelepanu kehalise kasvatusalal juhitud suusatamisele.

§ 26. Kaitseliidu tähtsaim õppetegevus on koondatud suveperioodile. Siin võetakse läbi peamiselt:

— üksikmehe ja üksuste taktikaalne väljaõpe (suvilaagrid, lahkrivi, sügisesead taktikalised õppused ning manöövrid);

— laskeasjanduslik väljaõpe (õppelaskmise klassiharjutuste täitmine ja lahinglaskmine, klassikatsed, laskevõistlused jne.);

— proovihäired;

— kehaline kasvatus igasuguste kursuste, eriõppuste ja võistluste näol.

Suveperiood lõpeb harilikult sügiseste taktikaliste õppustega ja manöövritega.

6. Õppetegevuse kavad.

§ 27. Õppetegevus on siis viljakas ja annab maksimum tagajärgi kaitseliidu sõjalise ettevalmistuse taseme tõstmiseks, kui õppusi korraldatakse mitte juhuslikult, vaid kindlate tege-

vuskavade järgi, mis määravad ära õppuste eesmärgi, aja ja koha ning õppustest osavõtjad. Seepärast kaitseliidu peastaabil, malevail ja maleva allüksusil peavad olema õppetegevuse kavad, mis seatakse kokku peastaabis — kogu aastaks, malevais — iga aasta ja õppeperioodiks, maleva allüksusis — õppepiirkondade järgi igaks õppeperioodiks. Nii on kaitseliidu õppetegevust juhtivaiks ja reguleerivaiks kavadeks:

a. kaitseliidu õppetegevuse üldkava;

b. maleva aasta- ja õppeperioodide tegevuskavad;

c. õppepiirkondade ja maleva allüksuste õppeperioodide tegevuskavad.

§ 28. Kaitseliidu õppetegevuse üldkava koostatakse peastaabi õppe-spordiosakonnas ja kinnitatakse kaitseliidu ülema poolt.

Õppetegevuse üldkava määrab kaitseliidu õppetegevuse kogu järgmiseks aastaks ja see sisaldab:

— kaitseliidu õppetegevuse üldsuuna ja lähemaid eesmäärke õppealal, mis peastaap kaitseliidu väljaõppe alal on seadnud üles;

— järgmise aasta õppetegevuse raskuspunkti, see on alapid, mida võtta õppetegevuse tulipunktiks ja keskkohaks õppeaasta jooksul ning milledele pöörduda eriline tähelepanu;

— juhendeid malevaile kaitseliidu väljaõppe alal ülesseatud ülesannete teostamiseks;

— õppetegevused, mis korraldab peastaap, nende kohad, ajad ja neist osavõtjad (sügismanöövrid, kursused ja õppused palgalisele kaadrile, kursused, gaasikaitsepäevad, laske-, spordi- ja sõjalise iseloomuga võistlused, pataride laskmised jne.).

Kaitseliidu õppetegevuse üldkava koostatakse aja peale 1. detsembrist kuni järgmise aasta 30. novembrini ja saadetakse malevaile hiljemalt oktoobrikuu jooksul.

§ 29. Maleva aastane tegevuskava koostatakse kaitseliidu õppetegevuse üldkava alusel (vorm nr. 1, lisa nr. 4). See sisaldab:

— õppetegevuse lähemaid eesmärke, mis maleva pealik kaitseliidu üldõppekava alusel seab üles, ja neid väljaõppe alasisid, millele maleva pealik pühendab enam tähelepanu;

— juhendeid allüksusile ja oma abilistele väljaõppe alal ülesseatud ülesannete teostamiseks;

— erilisi õppusi (pealikute õppused, suvilaagrid, sügismanöövrid, võistlused jne.), mida korraldab maleva staap;

— maleva allüksuste järjekordsete õppuste arvu, ulatust ja üksikuid õppeaineid, mida võtta läbi maleva üksusis järjekordsete õppustena aasta jooksul;

— eriüksuste õppusi, nende arvu ja ulatust, mida õppeaasta jooksul võtta läbi.

§ 30. Maleva õppetegevuse aastakavad koostatakse järgmiste õppetegevuse liikide järgi — igale liigile eraldi:

- pealikute ettevalmistus;
- taktikaline väljaõpe;
- koondriviõppused;
- laskeasjanduslik väljaõpe;
- eriüksuste väljaõpe;
- kehaline kasvatus;
- järjekordsed õppused;
- kontrollkogunemised, aastapäevad ja muud tegevused.

§ 31. Malevate aastakavades ettenähtud õppuste kohta on vajaline määrata ära õppuse või tegevuse aeg, koht, osavõtjad ja korraldajad. Kui täpsete andmete avaldamine on võimatu, siis määrata ära vähemalt tõenäoline aeg ja koht, et allüksuste pealikud saaksid oma kavu koostades neid õppusi arvestada.

Järjekordsete õppuste kohta määrata aastakavades, mida nimelt neil õppusel võtta läbi ja mitu korda neid õppeperioodi jooksul korraldada.

§ 32. Malevate õppetegevuse aastakavad saadetakse peastaapi õppe-sportdiosakonda kahes eksemplaaris hiljemalt 15. novembriks. Need kinnitatakse kaitseliidu ülema poolt ja saadetakse malevaile tagasi 1. detsembriks.

§ 33. Maleva õppeperioodi kava koosneb õppepiirkondade tegevuskavadest (v. vorm nr. 2, lisa nr. 5).

Siin märgitakse täpselt õppused, mis malev korraldab ise või mis malev soovib, et üksus korraldaks.

Õppeperioodi kavas märgitakse:

- õppuse aeg;
- õppuse koht;
- õppusest osavõtjad;
- õppuse korraldaja;
- õppejõud;
- läbivõetava õppeaine sisu.

Malevate õppeperioodi kavad saadetakse peastaabi õppe-sportdiosakonda informatsiooniks.

§ 34. Õppepiirkondade õppeperioodide tegevuskavad (vorm nr. 3, lisa nr. 6) seab kokku

vastava õppepiirkonna instruktor maleva pealiku poolt antud juhendite põhjal. Enne õppepiirkonna tegevuskava kokkuseadmist õppepiirkonna instruktor peab rääkima läbi ja arutama läbi asjaosaliste malevkondade, kompaniide, rühmade ja eriuksuste pealikutega üksuses korraldatavate õppuste aja, koha, õppuse iseloomu ja õppejõudude kohta.

§ 35. Õppepiirkondade õppeperioodide tegevuskavad esitatakse instruktorite poolt maleva pealikule kinnitamiseks 15. novembriks ja 15. aprilliks.

§ 36. Õppepiirkonda kuuluvate malevkondade, kompaniide, üksikute rühmade ja eriuksuste pealikuile saadetakse maleva pealiku poolt kinnitatud õppepiirkonna õppeperioodi tegevuskavast väljavõte, mis on aluseks üksuse õppe-tegevuse läbiviimisel.

§ 37. Õppelaskmised, koond- ja lahkrivi õppused, kehalise kasvatuse harjutused ja muu tegevus (ettevalmistused paraadideks, võistlusiks, pidustusiks jne.), mis õppepiirkonna õppeperioodide kavades ei ole nähtud ette, korraldatakse üksuse pealiku määramisel.

Nende õppuste kavakindlaks läbiviimiseks üksuste pealikud täiendavad õppepiirkonna õppekavu oma üksuse kohta nende enda poolt korraldatavate õppuste äratähendamisega.

§ 38. Õppepiirkonna õppeperioodi tegevuskavas tähendatakse:

— õppuse asukoht (maja, laskerada, spordiväli, maa-ala jne.);

— täpne aeg (õppuse algus ja lõpp);

- õppusest osavõtjad;
- õppeaine sisu ja mis läbi võetakse;
- kes korraldab õppuse ja kes on õppejõud;
- muud korraldused õppuse läbiviimiseks.

7. Õppuste ettevalmistamine ja läbiviimine.

§ 39. Iga õppuse korraldamisel on kolm momenti:

- õppuse ettevalmistamine;
- õppuse läbiviimine ja
- korraldatud õppuste järelduste tegemine.

§ 40. Iga õppetegevus läheb siis hästi korda ja annab maksimaalseid tulemusi, kui see on aegsasti, põhjalikult ja üksikasjaliselt ette valmistatud, seepärast tuleb eriline tähelepanu juhtida tegevuse üksikasjalisele ettevalmistusele. Lootust, et ettevõetud tegevus iseenesest läheb korda, või lootust, et üks või teine ettevalmistustöö tehakse õppuse ajal, ei tohi olla. Sellele järgneb pettus. Iga ettevalmistustöö, mis annab teha enne õppetegevuse algust, tuleb läbi viia ka aegsasti, juba enne tegevuse algust.

§ 41. Igal õppuse korraldajal peab olema õppustele minnes kindel kava, milles märgitakse:

- õppuse nimetus, eesmärk ja sisu;
- õppuse aeg ja aja jaotus;
- õppusest osavõtjad;
- õppejõud (võistlusil, harjutusil jne.), nende jaotus ja ülesanded ning tegevus (kes, kus, mis ja kuidas tehakse);

— õppeabinõud ja materjaalid, mida vaja õppusel (kas need kõik on kohal?);

— lühike õppuse läbiviimise konspekt („meeles pea“).

§ 42. Õppuste ja kogu õppetegevuse ettevalmistusel kontrollida, kas antud käsud ja korraldused on jõudnud kohale ja leidnud täitmist.

Õppetegevuse ajal peab korraldaja teraselt jälgima ja korrigeerima tegevust — seal „käed külge panema“, kus selleks on vajaõus.

Igale tegevusele järgnegu kriitiline suhtumine ja järelduste tegemine. Tuleb selgitada, millised head ja halvad asjaolud tüüdi esile ja millest need olid tingitud. Sellaselt kogudes õpiseid ja kogemusi suudetakse hoiduda edaspidi vigade tegemisest.

8. Õppustest osavõtu registreerimine.

§ 43. Kaitseliidu õppetöö peab olema kava-kindel, mille kaasas käib kaitseliidu töö ja tegevuse üldareng. Kaitseliidu õppetegevusest peavad võtma osa ühesuguselt kõik kaitseliidu tegevliikmed selles ulatuses, nagu see õppemäärustes üles seatud. Loide ja korratuid liikmeid kaitseliit oma organisatsioonis ei salli.

§ 44. Ülevaate saamiseks nii üksikute kaitseliitlaste õppusist osavõtu kui ka üksusile korraldatud õppuste kohta peetakse kaitseliidu rühmades, kompaniides, neile vastavais ja suuremais üksusis kaitseliidu teenistuse päevaramat.

§ 45. Õppetegevuse alal kaitseliidu teenistuse päevaraamatus registreeritakse:

1. üksuses korraldatud õppuseid:

— õppuse aeg;

— õppuse kestus (tundide arv);

— õppeaine (lühidalt — mis õppusil läbi võetud);

— õppusist osavõtjate kaitseliitlaste arv;

2. õppusist osavõtnud kaitseliitlased — tehes selleks päevaraamatus üksuse kaitseliitlaste teenistusest osavõtu nimestikus vastavad märkused.

Neis kompaniides ja suuremais kaitseliidu üksusis, kus peetakse kaitseliidu teenistuse päevaraamat rühmades, kaitseliitlaste õppusist osavõttu nimeliselt ei registreerita, sest see registreeritakse rühma päevaraamatus. Sel juhtumil kompanii ja suuremate üksuste päevaraamatus registreeritakse ainult õppused § 45 p. 1 kohaselt.

Normaalselt peetakse k.-l. teenistuse päevaraamat pp. 1 ja 2 kirjeldatud kujul rühmades, kuna suuremais üksusis p. 1-es kirjeldatud kujul.

§ 46. Õppetegevuse aastaaruanded koostatakse õppeaasta peale 1. detsembrist kuni 30. novembrini. Need peavad andma ülevaatliku pildi aastasest tegevusest.

Õppetegevuse aastaaruanded on:

1. Majandus-administratiivüksuse õppetegevuse aastaaruanne.

2. Maleva õppetegevuse aastaaruanne.

3. Kaitseliidu õppetegevuse aastaaruanne.

§ 47. Õppetegevuse aastaaruandete koostamine ei tohi olla lihtaritmeetiline toiming, kus ainult numbrid võetakse kokku, vaid see peab olema mõtte töö, kus aruande koostaja pealik hindab oma ja üksuse aastast tegevust, heatahtlikult kritiseerib, ettetulnud hüved ja puudused alla kriipsutab ning seab üles uued mõtted ja sihtjooned tuleviku tööks. Seepärast iga õppetegevuse aastaaruande juures peab olema lühike seletuskiri, kus on toodud kokkuvõetult aastase töö tulemuste kriitika ning need mõtted, mis pealikul tulid esiie aastaaruande koostamisel.

§ 48. Majandus-administratiivüksuse õppetegevuse aruanne koostatakse vorm nr. 4 (v. lisa nr. 7) kohaselt ja esitatakse maleva staapi iga aasta 15. detsembriks. Aluseks ja materjalis majandus-administratiivüksuse õppetegevuse aruande koostamisel on üksuse enese ja selle allüksuste kaitseliidu teenistuse päevaramatud.

Majandus-administratiivüksuse õppetegevuse aruande lahtris „õppetegevused ja nendest osavõtt“ tähendada kõik need õppused ja õppusist osavõtjad, mis korraldati üksuseie. Kui üksuse kaitseliitlasi võttis osa õppustest, mida ta ise ei korraldanud, vaid korraldas mõni teine üksus, malev, peastaap või muu organisatsioon, siis märkida vastavas märkuste lahtris õppuse, võistluse jne. nimi ja üksuse kaitseliitlaste arv, kes sellest õppusest, võistlusest jne. võtsid osa.

Aruandes p. 1 all näidata kõik pealikud alates jaopealiku abist. Märkuste lahtris p. 1 kohta märkida, missugused pealike, laskejuhatajate jne. kursused on korraldatud.

Aruande järjekordsete õppuste lahtris (p. 2) märkida kõik jooksva õppetöö iseloomuga õppused (v. § 14), välja arvatud: taktikalised õppused rühma tegevuse ulatuses, laskehärgutused, laskevõistlused, kehalise kasvatuse harjutused ja võistlused, eriüksuste õppused ning algajate õppused, mis tuuakse ära aruandes nende õppuste erilahtris.

Taktikaliste õppuste (p. 4) all tähendada taktikalised õppused alates rühmast, kus rühm või suurem üksus tegutses kindla taktikalise ülesande täitmisel. Kõik teised taktikalise ja drilli iseloomuga õppused näidata p. 2-na järjekordsete õppuste all.

P. 22-s sportlaste mõiste alla viia kaitseliitlased, kes kavakindlalt sportlikest harjutustest võtavad osa ja kehalise kasvatuse harjutuste teel hoolitsevad oma kehalise tugevuse eest. Selle paremaks tunnuseks on ettevalmistus sportlikeks võistlusiks ja neist osavõtt.

Pp. 23—27 all näidata eriala ja eriüksuste (suurtükiväe, ratsa-, raskekuulip., side-, gaasi kaitse, soomusauto, merekaitseliidu üksuste, sanitaar- jne.) õppused, laskmised ja võistlused, mis eelmistes punktides pole ära toodud.

§ 49. Malevate õppetegevuse aastaaruanded koostada vorm nr.nr. 5—17 (v. lisad nr.nr.8—20) kohaselt ja esitada peastaapi hiljemalt 1. jaanuariks. Aruannete seletuskirjas märkida:

— õppused, mis aruandeis tähendamata;

— aastase õppetegevuse kriitika, tuues ära tegevuse hüved ning puudused;

— mõtted õppetöö edukamaks korraldamiseks ja

— soovid peastaabile õppetöö ning kaitseliitlaste ettevalmistuse korraldamise alal.

Maleva aastaaruannete koostamisel aruannete teises lahtris („üksuse nimetus“) märkida malevkonna või malevkonnale vastava üksuse nimi, kelle õppused aruandes tuuakse ära. Kui õppuse korraldas maleva staap, siis tähendada teises lahtris maleva staap ja tuua ära malevkonnad, kellele õppus korraldati.

Aastaaruandeis pealikute õppuste aruande (vorm nr. 5) kolmandas lahtris (kursuse või õppuse iseloom) nimetada õppuse nimi ja eesmärk. Näiteks: rühma- ja jaopealikute kursus monöövreile ettevalmistamiseks, allohvitserideks ülendamise kursus, jaopealikute täienduskursus jne.

Taktikaliste õppuste aruandes (vorm nr. 7) tuua taktikalised õppused, millest võttis osa vähemalt rühm kindla taktikalise ülesande täitmiseks.

Järjekordsete õppuste aruandes (vorm nr. 8) märkida kõik jooksva õppetöö iseloomuga õppused (v. § 14), välja arvatud: taktikalised õppused rühma tegevuse ulatuses, laskeharjutused, laskevõistlused, kehalise kasvatuses harjutused ja võistlused, eriüksuste õppused ning algajate õppused, millede kohta seatakse kokku eriaruanded.

ALGAJA KAITSELIITLASE ÕPPEKURSUS.

1. Algaja kaitseliitlase ettevalmistuse eesmärk.

§ 50. Kaitseliitu astunud kodanikud on vabatahtlikult oma esimeseks ja tähtsaimaks ülesandeks võtnud meie riigi põhiseadusliku korra kaitsmise, kui seda ähvardab hädaoht, olgu siseriigist või piiridelt. Selle ülesande täitmiseks peavad kõik kaitseliitlased omama vajalise sõjalise ettevalmistuse. Algaja kaitseliitlase ettevalmistuse eesmärgiks ongi — et iga kaitseliitlane oleks ette valmistatud ja suuteline võtma osa riigi julgeoleku kaitse ülesannete täitmisest siseriigis ja vajaduse korral võitlusist väerindel. Sellest väljudes — kaitseliitu tegevliikmena vastuvõetud iga meeskodanik, kes pole kaitseväes teeninud, peab minema läbi algaja õppekursuse ja omandama oskusi riigikaitse ettevalmistuse alal algaja õppekursuse kava ulatuses.

§ 51. Algaja õppekursust läbi minnes omandab kaitseliitlane selle minimaalse väljaõppe taseme, mida vajab iga kodanik riigikaitse ülesannete täitmiseks. On see läbi tehtud, siis teine aste algaja õppekursuse järgi on — kaitseliitlase üldõppekursus ja relvaliigi eriõppused.

Algaja õppekursus on ühine kõigile relva-
liigi üksusile. Selle õppekursuse peab iga al-
gaja tegema läbi ühe aasta jooksul.

§ 52. Algaja õppekursus on järjestatud
nii, et selle lõpetamisel iga kaitseliitlane:

— omab julge ja mehise väl-
janägemise ning esinemise;

— suudab laitmatult hooldada oma relva ja
seda võitluses käsitada;

— suudab lahingu olukorras oma otsese
juhi käskude kohaselt tegutseda ja vahipostil
täita vahi kohuseid;

— suudab garnisoni teenistuses täita tun-
nimehe kohuseid;

— omab üldteadmised kodukaitsja kohus-
test, riigikaitsest, kaitseliidust ja kaitseväest.

§ 53. Algaja õppekursuse läbimisel
pöörda eriline tähelepanu sellele, et algajal ku-
juneks välja julge ja mehine välja-
nägemine ja esinemine, kindel,
tugev iseloom ja raugemata tah-
te jõud ja et iga algaja kaitseliitlane oma
tegevuses, mis ta saadab korda, kas ise-
seisvalt või käsu järgi, oleks vilgas ja
taipav.

§ 54. Õppuste läbiviimisel on eeskätt nõu-
tav, et õppus algajates kutsuks välja huvi ja
süvenemise õpitavasse ainesse, et õppusist osa-
võtjad poleks mitte passiivsed pealtkuulajad,
vaid et nad ise oleksid raken-
datud tegevusse. Siin on nõutav, et
õppus on praktiline ja õpetaja-instruktor õppe-
tunniks hästi ette valmistatud. Parem on, kui
erialalisi õppusi käsitlevad õpetajad-eritead-

lased: tervishoidlik ala — sanitaarpealik; laskeasjandus — relvurpealik või laskejuhataja; riigikaitse vajadus ja kaitseliidu ülesanded — propagandapealik jne. Kaitseliidu instrukorite vähese arvu tõttu ei jõua nad üksi algajate õppusil tegutseda õpetajaina, osa sellest tööst peavad tegema üksuse pealikud, õppepealikud ja eripealikud. Instruktorid on õppuste organiseerijaks. Õppuste lühikese aja tõttu ei suudeta õppetundidel algajaid ette valmistada. Suur osa tööst tuleb neil teha kodus. Seepärast õppusil näidata kätte, mida algajad kodu peavad omandama, mil viisil nad kodus valmistuvad ette ja kust nad saavad ettevalmistamiseks materjali.

Õppused olgu eeskätt praktilised, kõik teoreetiline ala omandatagu kodus. Järgmises õppetunnis kontrollitagu, mis kodus on omandatud ja kas see on õigesti omandatud. **J u h t s õ n a k s** olgu — äratada huvi asjasse ja rakendada kaitseliitlasi-algajaid õppetöös isetegevusele.

2. Sõjaline üldettevalmistus.

A. S i s e k o r d.

§ 55. 1. Riigikaitse vajadus ja selle teostamine:

— Eesti rahva kodu on Eesti.

— Kes on Eesti vaenlased? Vaenlase mõiste. Vajadus kaitsta oma riiki: võõra võimu alla sattudes võõras võim ei tunne halastust (näited ajaloost).

— Eestile ohtlikud ühiskonna kihid. Kommunistid ja kommunistlik kihutustöö. Vabadussõda ja 1. detsember.

— Eesti alatise valveloleku vajadus ja vajadus, et kogu rahvas võtaks osa riigikaitsest ja sellele ettevalmistusest.

— Kaitsevägi ja kaitseliit — riigikaitse jõud. Vajadus, et riigi ja enda julgeoleku kaitseks kodanikud võtavad osa kaitseliidu tegevusest.

2. Sisekorra mõiste ja milleks on vaja kindel kord kaitseorganisatsioonides — kaitseväs ja kaitseliidus (kord eraelus).

3. Kaitseväelaste ja kaitseliitlaste jagunemine ohvitserideks, allohvitserideks ja rea-võitlejaiks. Kaitseväelase kutse. (S. M. § 34—§ 37.)

4. Kaitseliidu organisatsiooni üldmõiste (kaitseliidu peastaap, kaitseliidu malevad, kaitseliidu malevkonnad, kompaniid, rühmad, jaod ja teised üksused). (K. L. K. §§ 1, 11—14.)

5. Kaitseliitlase otseste pealikute nimed kuni kaitseliidu ülemani.

6. Kaitseliitlase üldised ülesanded, õigused, kohused ja peamised omadused. (K. L. K. §§ 30—49.)

7. Vahekorrad kaitseliidus: pealikud ja malevlased; vanemad ja nooremad. (K. L. K. §§ 17—29.)

8. Kaitseliidu teenistuskohused ja nende täitmine. (K. L. K. §§ 74—82.)

9. Kaitseliitlaste vastastikune nimetamine ja lugupidamise avaldus. (K. L. K. §§ 83—88.)

10. Kaitsevaelised kombed. Sõjavaelised tervitused ja soovsõnad ja vastused neile. (S. M. §§ 139—141, K. L. K. §§ 91—101.)

11. Ettekandega esinemine ja enda esitamine. (S. M. §§ 171—175, K. L. K. §§ 102—105.)

12. Üksik tervitamise viis ja kord mitmesuguseil juhtumel. (S. M. §§ 142, 144—154 ja K. L. K. §§ 106—114.)

13. Lahkumine kaitseliidust. (K. L. K. §§ 68—73.)

14. Kaitseliitlase kohused relva ja varustuse vastu (K. L. K. §§ 132—141).

15. Julgestustingimused laskerajal ja leitud mürskudest ning laskemoonast teatamine.

16. Kaitseliidu vorm. Vormi tunnused ja vormi kandmine.

17. Riigihümn ja rahvuslipp.

18. Kaitseliitlane peab teadma sõnu ning oskama laulda riigi hümnit ja isamaalisi ning rahvuslaule:

— Eestimaa, mu isamaa.

— Isamaa ilu hoiledes.

— Mu isamaa armas (M. Hermann'i viis).

— Mingem üles mägedele.

— Kui Kungla rahvas kuldsel a'al.

— Isamaa hiilgava pinnala paistab.

— Porilaste marss.

— Kaunimad laulud pühendan sul.

— Kui Eesti rinnus tuksub julge süda.

— Sind surmani küll tahan.

— Vaprad vennad, kallid kaimud.

Pealeselle on soovitatav, et algaja kaitseliitlane õpiks ära ja oskaks teisi meeoleolurikkaid Eesti rahvus- ja ka rivilaule.

B. Distsipliin.

§ 56. 1. Distsipliini mõiste ja distsipliini kui kindla korra vajadus eraelus ja kaitseliidus.

— Distsipliin perekonnas, koolis, ametis ja üldse riigielus.

— Distsipliini elemendid: kohusetruudus oma ameti ja ülesannete täitmisel, seaduste ja oma kodaniku kohuste austamine ja täitmine; kaitseliidus ja kaitseväes oma pealikute ja ülemate käskude heatahtlik, kiire, täpne täitmine.

2. Milles seisab distsipliin kaitseliidus ja kaitseväes. (K. L. K. § 267 ja S. M. §§ 7—12.)

— Kuidas saada distsiplineeritud kaitseliitlaseks ja sõduriks: juhi eeskuju järele tegemine, juhi käsu ja nõuete täpne ja kiire täitmine, kaitseliidu kodukorra, kaitseväe eeskirjade ja nende nõuete täpne täitmine, karistusist hoidumine.

3. Distsiplinaarvõim ja distsiplinaarkaristused. (K. L. K. §§ 268—269, 276—278, 284.)

4. Tähtsaimad kuriteod kaitseliidu teenistuse alal.

— Kaitseliidu varanduste raiskamine ja rikkumine (K. L. K. § 132).

— Käsu mittetäitmine ja vastuhakkamine.

— Vahiteenistuse ja korrapidamise määruste rikkumine.

— Vahtkonna teenistuskohuste täitmisel viibivate isikute haavamine sõna ja teoga.

3. Rivikool.

§ 57. Üksikmehe koondrivi õppus (rividril):

1. Seisang relvata: Valvel! Vabalt! Kohendu! Rivitult! Paigale! (J. E. I §§ 6—11).

2. Liikumine ja peatumine. Taktsamm. Valvelsamm. Vabasamm. Jooks, taktjooks, kiirjooks (J. E. I §§ 12—21).

3. Pöörded paigal ja liikumisel (J. E. I §§ 22—23).

4. Liikumise suund, selle määramine ja muutmine (J. E. I §§ 24—25).

5. Tervitamine paigal ja liikudes välispool rivi (J. E. I §§ 26—27).

6. Pea paljastamine ja katmine (J. E. I §§ 31—32).

7. Seisang relvaga: Valvel! Vabalt! Kohendu! Rihmale! Rihmalt! Rivitult! (J. E. I §§ 36—39).

8. Liikumine ja tervitamine relvaga (J. E. I §§ 40—43).

9. Asendite muutmine relvaga: Põlvele! Pikali! Püsti! (J. E. I §§ 44—46).

10. Mütsid maha! Mütsid pähe! — relvaga (J. E. I § 31).

11. Püssi käsitlemine: Laadi! (J. E. I § 48 p. a.) Kukk! (J. E. I § 49 pp. a ja b.) Padrunid välja! (J. E. I § 51 p. a.).

§ 58. Jao koondrivi õppus relvaga.

1. Jao koosseis ja rivistus. Alussõdur. Joon. Kolonn. (J. E. I §§ 78—85.)

2. Mõisted rividest: Rivi ja rivistus. Kolonn ühe- (kahe-, kolme- ja nelja-) kaupa. Viirg ja rida. Pea-, alge- ja lõpumees. Joon. Tiivad: parem ja vasak. Rinne. Sügavus. Kaugus. Vahe.

3. Kogunemine joonele ja kolonni. Joon-
dumine (J. E. I §§ 88—92).

4. Tervitamine rivis (J. E. I §§ 28—30 ja
43).

5. Pöörded ja jao liikumine rivis. Suuna
ja rivistuste muutmine (J. E. I §§ 93 ja 95).

6. Püside hakitamine (J. E. I §§ 105).

7. Rivi ja selle tähtsus ning vajalisus.
Juhtimine rivis ja juhtimise viisid ning
abinõud:

— käsklus: eelkäsklus ja täitekäsklus
(J. E. I §§ 1—2);

— leppemärgid: Tähelepanu! Ei saanud
aru! Edasi-marss! Edasi joostes — marss!
Seis! Suund muuta! Koguneda! Ahelikku —
marss! Kohale! (J. E. I § 3);

— Signaalid: Tähelepanu! Tee vabaks!
Jatkata endist tegevust! Koguda! Õhualarm!
Gaasialarm! (J. E. I § 4).

4. Lahingkool.

§ 59. Üksikmehe lahingõppus. (Lahing-
drill.)

1. Maastiku tundmaõppimine ja maastiku
mõju üksiku mehe ning vähemate üksuste la-
hingtegevusele. Maastiku ja esemete kirjel-
damine ja hindamine. Maastiku ja esemete
kasutamine (R. Õ. K. lh. 430—448).

2. Üksikmehe varjumine ja moondumine
õhu- ja maapealse vaatluse eest paigal ja lii-
kudes (P. L. lk. 45—49).

3. Laskekoht ja laskekohale asumine. Ko-
hale! (J. E. I § 73).

4. Edasiliikumine ja peatumine lahingu-
olukorras. Edasi — marss! Edasi joostes —

marss! Hüpe — marss-marss! Pikali! Varju! Põlvele! Roomates! Kohale! Kaevu! (J. E. I §§ 65—76).

Lähiste ja hiiliste kasutamine edasiliikumisel.

5. Vaatlus ja vaatlemine (P. L. lk. 42—45). Kauguste määramine.

6. Orienteerumine looduslike esemete järgi.

7. Kaevumine (J. E. I § 76 ja P. L. lk. 49).

8. Mis on minu kohused ja milles seisab minu tegevus alarmi korral.

§ 60. Jao lahingõppus (lahingdrill).

1. Jagu järestikus, ahelikus ja trobikonnas (J. E. I §§ 110—115). Järestiku moodustamine.

2. Jao järestikku liikumine sammude ja hüpetena marss ning marss-marss tempos (kogu jaoga, ühe-, kahe- jne. kaupa) ja maastiku kasutamine liikumisel ning peatumisel (J. E. I § 119).

3. Laskurjao paiskumine ahelikku ja trobikonda. Laskurjao edasiliikumine ahelikus ja trobikonnas. Laskekohale asumine ja tulivõitlus. Kaevumine. Rünnak. (J. E. I §§ 116, 120—131).

4. Laskurjao asumine kaitsele ja üksiku mehe tegevus kaitsele asumisel.

5. Sõduri kohused lahingus, eriti sidemepidamise ja omavahelise koostöö alal (R. Õ. K. lk. 472—473; J. E. II § 8—14.)

6. Vahtide kohused ja tegevus vahipostis (P. L. lk. 83—86).

7. Piilkonna tegevus ja piilurite kohused luurel (P. L. lk. 58—65).

5. Laskeasjandus.

§ 61. Vintpüssi materjaalosa (üksuses kasutusel olev süsteem).

1. Vintpüssi nimetus ja kirjeldus.

2. Püssi peaosad, nende ülesanne ja koostöötamine.

3. Püssi koostvõtmine ja kokkupanemine harilikuks puhastamiseks; püssi korraliku töötamise kontrollimine (L. A. lk. 56).

4. Vintpüssi hooldamine ja puhastamine. Laskmisest tekkinud gaaside kahjulik mõju ja abinõud selle kõrvaldamiseks (L. A. lk. 37—46).

5. Püssi hoolekande reeglid (L. A. lk. 46—52). Püssi hoidmine korteris ja rännakul ning sõidul vankris ja vagunis (L. A. lk. 52—53).

6. Püssi ülevaatus (L. K. lk. 144—147, L. A. lk. 53—57).

7. Vintpüssi padrunid, nende peamised sordid ja nende tunnused; padruni tähtsamad osad; hoolekanne padrunitest (L. K. lk. 158—162, L. A. lk. 97—101).

§ 62. Vintpüssi käsitamise algõppus.

1. Tutvustamine lasuga, kuuli lennu iseärasustega ja vintpüssi lahinguomadustega. (L. K. lk. 4—23, L. A. lk. 7—15.)

2. Sihtimise algõppus: sihtimisvahendid, tasane kirp (diafragma ja sihiku sälgud ning kirbu kasutamine). (L. K. lk. 24—33 ja L. A. lk. 16—19.)

3. Püssi laadimine, kaitsevinnastamine, kaitsevinnast päästmine ja tühjendamine (L. K. lk. 40—43).

4. Sihiku seadmine ja kasutamine. (L. K. lk. 43—45).

5. Laskuri põhiasendid laskmisel. (L. K. lk. 45—60, L. A. lk. 27—37).

6. Laekaela haaramine, palgepanemine ja kuke päästmine (L. K. lk. 33—41, L. A. lk. 19—27).

§ 63. Õppelaskmine.

Täita algajate klassiharjutused nr. nr. 1—3.

§ 64. Kaitseliidu laskekool.

1. Klassidesse jaotus ja klassis viibimise aeg. (K. L. §§ 1—4.)

2. Laskeharjutuste liigitus. (K. L. §§ 7—14.)

3. Klassidesse üleviimine. (K. L. §§ 15—19.)

4. Padrunite normid. (K. L. § 2.)

5. Lahinglaskmise kool.

6. Vahiteenistus.

§ 65. 1. Vahiteenistuse tähtsusest.

2. Vahiteenistuse vorm, rakmed, relvastus ja laskemoon. (G. M. §§ 70, 73—75.)

3. Tunnussõna. (G. M. §§ 76—79.)

4. Tunnimeeste paigutus ja asukohad. Tunnimeeste vahetus. (G. M. §§ 121—130.)

5. Tunnimehe üldkohused. (G. M. §§ 215—228.)

6. Tunnimehe erikohused. (G. M. §§ 229—254.)

7. Relvade tarvitamine vahiteenistuses ja kõrvaliste isikute kinnipidamine. (G. M. §§ 265—274.)

KAITSELIITLASE ÜLDÕPPEKURSUS.

1. Kaitseliitlase üldõppekursuse sisu.

§ 66. Kaitseliitlase üldõppekursus on määratud kaitseliitlastele-rindemeestele. See sisaldab õppealaseid ja harjutusi, mida läbi minnes ja mille ulatuses oskusi omandades kaitseliitlasest kujuneb rindevõitleja. Kaitseliitlase üldõppekursus on ühine kõigile relvaliigi üksusile. Viimisteldud ettevalmistuse oma relvaliigi (laskurüksuste, rk-üksuste, ratsa-, suurtükiväe, sideme, gaasikaitse, suuskratturite, soomusjõudude jne.) alal omandavad kaitseliitlased oma relvaliigi eriõppekava järgi, mis on täienduseks kaitseliitlase üldõppekursusele. Kaitseliitlase üldõppekursus on see-ga malevlase ettevalmistuse põhikursus, relvaliikide eriõppekursused aga annavad malevlasele ettevalmistuse oma erialal.

§ 67. Kõik kaitseliitlased, keda mobilisatsiooni korral kutsutakse sõjakäigule väerindele, on teeninud alatises kaitseväes. Kaitseliitlase üldõppekursuse kava järgi neile õppuste korraldamine on kordamine. Seepärast kaitseliitlase üldõppekursuse läbivõtmisel pole seda reeglipärasust, mis algajate õppekursuse läbivõtmisel. Kaitseliitlase üldõppekursuse kavast võtta õppetegevuskavadesse (õppeperioodide tegevuskavadesse) neid aineid ja harjutusi, mida on vaja värskendada. Neist oleks tähendada: **kaitseliidu kodukorra**

äraõppimine; kaitseliitlase tegevus ja kohused häire puhul, laskeasjanduslik ala ja rivikool. Lahingkooli läbimine sünnib enamuses relvaliikide eriõppekavade järgi, kuid drilli otsustarbelle tuleb aegajalt korraldada lahkriivi (lahingudrilli) harjutusi üldõppekursuse kava järgi.

2. Sõjaline üldettevalmistus.

A. Sise- ja kodukord.

§ 68. 1. Riigikaitse orgaanid: kaitseväge ja kaitseliit.

2. Eesti kaitsejõud ja meie enesekaitse vajadus.

3. Kaitseväge teenistuse üldkestus ja -käik.

4. Kaitseliidu ülesanded, õigused ja koosseis. (K. L. K. §§ 1—10.)

5. Kaitseliidu üldorganisatsioon ja juhtimine. (K. L. K. §§ 11—14 ja 146—148.)

6. Kaitseliitlase üldised õigused ja kohused ja riigikaitseja-kodaniku sõjaline ettevalmistus. (K. L. K. §§ 30—49.)

7. Kaitseliidu liikmete jagunemine. (K. L. K. §§ 8—10.)

8. Kaitseliidu liikmeks astumine. (K. L. K. §§ 50—60.)

9. Lahkumine kaitseliidust. (K. L. K. §§ 68—73.)

10. Kaitseliitlase üleminek ühest üksusest teise. (K. L. K. §§ 61—67.)

11. Kaitseliidu sisekorra üldised alused. Kaitseliitlase peamised omadused ja ülalpidamine kaitseliitlasena. (K. L. K. §§ 17—22.)

12. Pealikud ja malevlased. Vanemad ja nooremad. (K. L. K. §§ 23—29.)

13. Kaitseväe kombed ja kaitseliitlaste omavaheline suhtumine. Tervitamine. (K. L. K. §§ 83—131.)

14. Kaitseliidu teenistuskohused ja nende täitmine. (K. L. K. §§ 74—82.)

15. Kaitseliitlase kohused relva ja varustuse vastu. (K. L. K. §§ 132—141.)

16. Kaitseliidu vormiriided ja nende kandmine.

17. Pealikute tunnused.

18. Laske- ja meistermärgid ning nende kandmine.

19. Korrapidaja kohused kaitseliidu õppusil ja igasuguseil kogunemisel.

20. Kaitseliitlase kohused ja tegevus mobilisatsiooni korral.

21. Riigi hümn ja rahvuslipp.

B. Distsipliin.

§ 69. 1. Distsipliin kaitseliidus.

2. Distsipliini üldised alused. (K. L. K. § 267.)

3. Distsiplinaarkaristused. (K. L. K. §§ 268—288.)

4. Kiitused. (K. L. K. § 289.)

5. Kaebused. (K. L. K. §§ 290—299.)

6. Tähtsamad kuriteod kaitseväeteenistuse alal ja nende eest määratavad karistused (võetakse läbi üldjoonis):

— ülema ja vanema haavamine sõna ja teoga (S. N. S. §§ 96, 97, 98, 100—103);

— käsu mittetäitmine ja vastuhakkamine (S. N. S. §§ 104—108; 110 ja 112);

— vahtkonna teenistuskohuste täitmisel viibivate isikute haavamine sõna ja teoga (S. N. S. §§ 113—116; 120—123);

— jooksus olek, omavoliliselt lahkumine ja tähtajaks teenistusse mitteilmumine (S. N. S. §§ 124—131; 133, 134, 136 ja 137);

— vahiteenistuse ja korrapidamise määruste rikkumine (S. N. S. §§ 153—161);

— riigi- ja kaitseliidu varanduste raiskamine ja rikkumine (S. N. S. §§ 162—165);

— karistused süütegude eest, mis on saadetud korda sõjaväljal ja lahingus (S. N. S. §§ 243—246 ja 248).

C. Tervishoid.

§ 70. 1. Tervishoiu isiklik, seltskondlik ja riiklik tähtsus.

2. Jalgade eest hoolitsemise tarvidus ja jalgade eest hoolitsemine.

3. Nahahaigusist ja nende külgehakkavusest.

4. Keha, riiete, eluruumide ja õhu puhtus kui tähtsad abinõud haiguste levimise vastu.

5. Tähtsamaist suguhaigusist ja nende külgehakkavusest.

6. Kõhuhaiguste tekkimisest ja külgehakkamisest.

7. Külgehakkavaist haigusist.

8. Higise keha pikaldase jahtumise vajadus ja suplemise tervisele kahjulik tagajärg pärast higistamist.

9. Saunaskäimine.

10. Abinõud jalgade, käte, näo ja kõrvade külmamise vastu.

11. Eluasemest:

— eluaseme asupaik, aluspind ja ehitusmaterjaal; niiskus;

— õhu puhastamine;

— küte ja valgustus;

— mustuse ja prügi eemaldamine eluruumide juurest.

12. Toitmisest. Hariliku terve inimese toidunorm.

13. Omaabi praktilised võtted:

— omaabi põrutuste, venituste ja nikastuste puhul;

— esimene abi luumurrete juures;

— lahade valmistamine kättejuhtuvast materjaalist.

14. Praktilised võtted haavade ravitsemisel:

— haavade hoidmine infitseerimise vastu;

— põletishaavad;

— verejooks ja selle sulgemine;

— haavatute kanderaami valmistamine käepärast olevaist abinõudest ja haavatute kandmine.

15. Esimene abi mitmesuguseil õnnetuil juhtumeil:

— abiandmine gaasist mürgitatule;

— abinõud inimese päästmiseks ja elluäratamiseks;

— kunstlik hingamine;

— sisemised ja välised arstimisvahendid;

— abi minestanuile, uppunuile, poonuile, elektrivoolust tabatuile, märatsejaile ja ninast verejooksu korral.

3. Rivikool.

- § 71. 1. Rühma koosseis ja rivistused (J. E. I §§ 143—145).
2. Rühma kogunemine joonele ja kolonni (J. E. I §§ 146—149).
3. Rühma liikumine koondrivis (J. E. I §§ 150—152).
4. Rühma rivistuste muutmine koondrivis (J. E. I §§ 157—166).
5. Ratsaväe ja lennukite tulistamine koondrivist (J. E. I §§ 163—166, 168—169).
6. Püside hakitamine (J. E. I § 167).
7. Rühma rännak, rivistus ja kord rännakul.
8. Kompanii koosseis ja rivistus koondrivis (J. E. I §§ 177—190).
9. Kompanii rivistuste muutmine (J. E. I §§ 191—197).
10. Kompanii rännakrivistus ja kord rännakul.

4. Lahingkool.

A. Teoreetiline osa.

- § 72. 1. Üldmõisted väeliikidest, nende organisatsioonist ja omadusist (P. L. lk. 3—17).
2. Võitlusvahendid ja nende tuli (P. L. lk. 17—33).
3. Üldmõisted kaitselahingust (P. L. lk. 66—74) ja kaitselahingu läbiviimisest (P. L. lk. 99—103).
4. Üldmõisted pealetungilahingust (P. L. lk. 103—110).
5. Üldmõisted julgestamisest, luurest ja sidemest (P. L. lk. 41—53).

B. Praktiline osa.

§ 73. 1. Kk jagu pealetungilahingus. Kk jao ja üksikute võitlejate tegevus lähenemisel, kallaletungi lähtealusele asumisel, kallaletungil, rünnakul ja edu arendamisel (P. L. lk. 111 kuni 121).

2. Laskurjagu pealetungilahingus. Laskurjao ja üksikute võitlejate tegevus lähenemisel, kallaletungil, rünnakul ja edu arendamisel (P. L. lk. 121—123).

3. Kk jagu kaitselahingus. Kk jao ja üksikute võitlejate tegevus kaitsesele asumisel ja kaitselahingu läbiviimisel (P. L. lk. 74—80).

4. Laskurjagu kaitselahingus. Laskurjao ja üksikute võitlejate tegevus kaitsesele asumisel ja kaitselahingu läbiviimisel (P. L. lk. 80).

5. Jagu lahingeelpostis ja puhkuskaitse eelpostis. Vahtide kohused ja tegevus (P. L. lk. 81—86).

6. Jagu luurel. Talu ja kohalike esemete läbivaatamine. Kohtamine vaenlasega. Teated ja nende koostamine (P. L. lk. 58—65).

7. Rühma hargnemine (hargnenud rühm) ja rühm pealetungilahingus (P. L. lk. 124—136 ja J. E. I §§ 170—176).

8. Rühm kaitselahingus (P. L. 86—88).

9. Lahingu katkestamine ja taandumine rühmaga.

10. Rühm rünnakul ja rühma rünnakukord ning rünnakukaitse. Moondumine ja õhuvaatlus liikumisel ning peatusil (rünnakute teostamist on soovitatav siduda manöövreile ja taktikalisile õppusile minekuga).

11. Sisekaitsekava ülesannete teostamine üksuse alarmikava kohaselt (silla kaitsmine, postkontori kaitsmine, panga kaitsmine jne).

5. Laskeasjandus.

§ 74. Relvade materjaalosa:

(Üksuses kasutusel oleva relva süsteem.)

1. Algajate kaitseliitlaste õppustel saadud oskuste täiendamine ja süvendamine (v. § 61):

— püssi puhastamine ja hoolekanne (L. K. lk. 136—147 ja L. A. lk. 37—56);

— puhastamise ja hoolekande tähtsus;

— miks peame puhastama rauaõõnt pärast laskmist;

— kuidas puhastada rauaõõnt pärast laskmist;

— rauaõõne puhastamise reeglid;

— püssi muude osade puhastamine;

— püssi hoidmine ja hooldamine;

— koostatud püssi ülevaatus;

— püssi hoidmine korteris, rännakul ning sõidul vankris ja vagunis.

§ 75. Püssi käsitlemine.

1. Algajate kaitseliitlaste õppusil saadud oskuste täiendamine ja süvendamine (L. K. lk. 24—66 ja L. A. lk. 15—37):

— sihtimine (sihtimisvahendid, tasane kirp, kuidas õppida tasase kirbu võtmist, mis on sihtimine ja kuidas seda õppida kätte, sihtimise täpsuse harjutamine ja kontrollimine);

— laekaela haaramine;

— püssi palgepanemine;

— kukepäästmine;

— püssi laadimine, tühjendamine, kaitse-
vinnastamine;

— sihiku seadmine;

— laskeasendid (asendeist üldse, laskmine
lamades käelt, põlvelt, püsti ja istudes, laskmi-
ne kaevikust, varjendi tagant ning igas olu-
korras);

— lasketegevuste ühine kätteharjutamine
ja kontrollimine;

— kauguse hindamine kuni 1000 m;

— märkide leidmine ja hindamine;

— õige sihiku määramine ja sihtpunkti
valik;

— kuulide langemiste vaatlemine;

— lennuki tulistamine;

— tanki tulistamine.

§ 76. Õppelaskmine.

Iga malevlane peab sooritama vähemalt
II klassi laskuri katse.

§ 77. Püstol-kuulipilduja „A. T.“

(Püstol-kuulipilduja õppusi teevad kaasa
kõik jaomehed, kuhu pk välja antud.)

1. Pk töötamise põhimõte (J. R. M. IV
§ 6).

2. Pk relvamehhanismide töö (J. R. M. IV
§§ 8—33):

— pk laadimine ja selle juures tegevusse
astuvad relvaosad ja abinõud;

— pk vinnastamine ja selle juures koostöö-
tavad osad;

— esimese lasu päästmine, padruni pessa-
viimine, löök, lask ja padrunipesa lukustuse ta-
gamine kuuli liikumise ajal rauaõõnes;

— luku tagasijooks pärast lasku; kesta väljaheitmine;

— pk automaatne jällelaadimine lasu järele ja järgmise lasu automaatne päästmine;

— üksiklasud;

— pk ühendavad osad.

3. Pk koostvõtmine, kokkupanemine, puhastamine, hooldamine ja ülevaatus (J. R. M. IV §§ 34—52):

— koostvõtmine ja kokkupanemine;

— pk puhastamine;

— pk hooldamine.

4. Pk käsitamise harjutused:

— väljaõpetamise põhijooni (Pk. L. M. § 4—5);

— sihtimise, palgepanemise, külvamise, kukepäästmise ja silmamõõdu harjutused (Pk L. M. § 6—7).

5. Pk õppelaskmine.

Läbi lasta vähemalt II ja I klassi laskeharjutused (Pk klassiharjutuste tabel Pk „Laskeäärustes“).

Pk laskmised teevad kaasa jaopealik ja tegevtoimkond.

6. Vahiteenistus.

§ 78. 1. Tunnimeeste ja valvurite paigutus, asukohad ja kohused (G. M. §§ 121—130, 215—250).

2. Vahtkonna rivistamine. Tegutsemine relvadega (G. N. §§ 141—143).

3. Kaitseliidu ja kodanike võimude koostöö. Vastastikune vahekord. Kaitseliidu tege-

vus tulikahjude ja teiste õnnetuste ja alarmide puhul.

4. Saateteenistus. Üldised alused. Arreteeritute saatmine saatetunnimeestega (G. M. §§ 429, 430, 432—434 ja 436—443).

5. Kaitseliidu valvekonna tegevus silla, tee, asutuse ja muu valve alla antud eseme kaitsel.

7. Gaasiasjandus.

§ 79. 1. Tähtsamate sõjagaaside omadused ja mõjuvus: lämmastavad, pisar-, üldmürgitajad, sööv- ja aevastusgaasid. Lahinggaaside tarvitamine sõjas võitlusvahendina. (P. L. lk. 26—33).

2. Sõjagaasi mõju inimese, toiduainete, relvade, varustuse ja loomade peale ning nende kaitsmine sõjagaasi eest („Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest“ lk. 34).

3. Üldmõisted gaasisõja tehnilisist vahendeist:

- gaasimürsud;
- gaasipildujad;
- lennukite gaasipommid;
- käsi- ja püssigranaadid;
- suitsupommid (J. E. II §§ 116—119).

4. Individuaalkaitse (gaasitorbik, gaasiülkonnad) ja kollektiivne kaitse (gaasivarjendid, maastiku puhastamine lahingugaasidest). („Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest“ lk. 19, 36 ja J. E. III §§ 124—127).

5. Eesti gaasitorbiku materjaalosa ning selle hoolekanne. Gaasitorbiku hoolekanne kaitseliidus („Juhtnöörid gaasitorbikute käsitamiseks“ lk. 5, 27, 33, 55 ja 58).

6. Praktilised harjutused gaasitorbiku käsitamiseks kohapeal, mitmesuguseis olukordades. Gaasitorbiku pähepanemine ja mahavõtmine („Juhendid gaasitorbikute käsitamiseks“ lk. 11 ja 55).

7. Gaasitorbikus rääkimise, relva käsitamise jne. harjutused:

- gaasitorbiku klaaside puhastamine;
- sihtimise harjutused;
- püssi laadimise harjutused.

8. Esimene abi mürgitatuile. Praktilised harjutused. Iga lahingugaasi liigi kohta maks-vaid lihtsaimaid ja hädavajalisimaid abiandmis-viise („Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest“ lk. 38).

8. Moondumine ja kaevumine.

§ 80. 1. Üksikvõitleja ja vähema üksuse moondumine paigal ja liikumine vaenlase maa-pealse vaatluse eest.

2. Üksikvõitleja ja vähema üksuse moondumine paigal ja liikumisel vaenlase õhuvaatluse eest.

3. Laskepesad laskurile (P. E. I §§ 249 kuni 252).

4. Tökked (P. E. §§ 301, 303, 305, 306, 308, 312, 315, 316, 318, 326, 327, 329, 330, 333).

5. Varjendid (P. E. I §§ 334, 337, 340, 342, 345, 347, 349, 351, 354, 356, 358, 361, 364, 368).

6. Laske- ja võitlusvälja punastamine (P. E. I §§ 418—421).

7. Moondumine (P. E. I §§ 210—216, 228 kuni 239).

8. Jao ja rühma kaitsepositsiooni üldkuju. Kaevumine ja moondumine võetakse läbi lahutamatus ühenduses lahingkooliga (J. E. II §§ 478—496).

9. Veod raud- ja veeteedel.

§ 81. Allpool toodud õppused korraldada sõitudel manöövreile, taktikalisile õppusile, laagresse jne.

1. Üldine kord kaitseliidu ja kaitseväge meeskondade vedudel:

— jaama kogunemine, vaguneisse minek, kord vaguneis, mahalaadimine, vedokumendid ja nende komposteerimine. Mida peab tegema, kui rongist on jäädud maha.

2. Kaitseliitlase kohused ja õigused viibimisel raud- ja veeteedel üksikult (V. M. §§ 68—72, 75, 97 ja 99).

3. Kaitseliitlase kohused liikumisel raud- ja veeteedel ešeloni koosseisus. Ešeloni vahtkonna ja vaguni valvurite kohused. Sanitaarmäärused sõidu ajal (V. M. §§ 324, 325, 333, 335, 259—261, 343—346).

4. Tegelik tutvumine kaubavagunite ja vaguni platvormide sisseseadega meeste, relvade ja varustuse veoks. Tutvumine laadimisabinõudega ja -kohtadega — üldjoonis (V. M. §§ 412, 414, 415, 417, 419, 421, 422, 427).

5. Tegelikke peale- ja mahalaadimisharjutusi (V. M. §§ 294, 360—362, 300—305, 307 kuni 316, 318—320, 363—368, 370—373).

10. Topograafia.

§ 82. 1. Orienteerumine maastikul kompassi ja looduse (päike, taevatähed, puud jne.)

järgi. Kompassi ja orienteerumisesemete järgi liikumine.

2. Topograafilised tingmärgid looduslike ja kunstlike esemete äratähendamiseks kaardil. Kaardi mõõt.

3. Kaardi lugemine ja orienteerumine kaardi järgi maastikul.

4. Kauguse mõõtmine ja suundade ning kohalike esemete leidmine kaardi järgi maastikul. Liikumine kaardi järgi antud teid mööda maastikul.

N e l j a s p e a t ü k k .

RELVALIIKIDE ERIÕPPEKURSUS.

1. Relvaliikide eriõppekursuse sisu.

§ 83. Kaitseliidus ta laiaulatuselise ja mitmekesise organisatsiooni tõttu on üksusi peaaegu iga relvaliigi alal.

Kaitseliitlase üldõppekursus haarab endasse neid oskusi ja teadmisi, mis on üldised ja vajalised kõigile kaitseliitlasele, vaatamata sellele, mis erialal nad tegutsevad. Üldõppekursus on aluseks kõikidele väljaõppe erialadele.

Eriõppekursus määrab selle väljaõppe ulatuse, mille peavad omandama mitmesugusisse relvaliigi ja eriala üksusisse kuuluvad kaitseliitlased, nagu laskurüksuste, rk, suur-

tükiväe, ratsa, sideme, suuskurite, gaasikaitse jne., omal alal.

Iga kaitseliitlane peab oma erialal saama põhjaliku ja viimisteldud ettevalmistuse. Seepärast iga õppeala käsitlemisel peab juba algusest pidama silmas, et iga võte, oskus ja ala omandataks üksikasjaliselt ja õigesti „drillitaks kätte“.

§ 84. Jalaväe laskurüksuste malevlased saavad suurema osa oma eriettevalmistusest algajate õppekursuse ja kaitseliitlase üldõppekursuse kava järgi. Eriõppekursust läbi minnes laskurüksuste kaitseliitlased täiendavad ja mitmekesistavad oma ettevalmistust. Seepärast ka laskurüksuste väljaõppe taktikaline ala erineb tunduvalt puhtlahingudrillist ja seisab suuremalt osalt lahinguliste (taktikaliste) ülesannete praktilises teostamises, mis minnakse läbi suvilaagreis, taktikalisil õppusil, manöövrelil ja ettevalmistuse harjutusil manöövreiks. Kõigil neil õppusil on ikkagi eesmärgiks, et iga üksik võitleja tegutseb iseseisvalt, põhjalikult süvenedes oma ülesandesse ja vastavalt sellele olukorrale, milles ta asub. Pealiskaudsusel ei tohi olla aset üheski tegevuses, ühelgi õppusel.

Lõppkokkuvõttes on iga relvaliigi üksuse kaitseliitlaste ettevalmistuse eesmärk, et iga kaitseliitlane oleks lahingulises olukorras oma tegevuse alal kogenenud kiireks ja osavaks tegutsemiseks nii iseseisvalt kui ka oma üksuse koosseisu — viimasel juhtumil kooskõlastades oma tegevust naabriga — ülesande, juhi käsu ja juhi tahte kohaselt.

II. Laskurüksuste malevlase eriõppekursus.

1. Lahingkool.

§ 85. Laskurüksuste lahingkooli eriõppekursust läbi minnes malevlased — esiteks süvendavad neid oma oskusi, mis nad varem kaitseväes või kaitseliidus õppusil omandanud, teiseks — praktilises õppetegevuses nad mitmekesistavad oma sõjalist ettevalmistust, nii et nad oleksid kogenenud võitlema igas olukorras. Siin on jällegi allakriipsutamise väärt, et malevlane tegutseks **üksikvõitlejana** laitmatult ja otstarbekohaselt kaitse- ja pealetungilahingus, luurel ning valveteenistuses. Nimetada on — laskekoht, selle valik, laskekohale asumine, moondumine ja tulistamine, tule distsipliin; pauskamine ahelikku ja trobikonda, edasiliikumine järjestikus, trobikonnas ja ahelikus, maastikule kohanemine; vaatleja ja ta kohused, vaht ja ta kohused; piilur ja ta tegevus, sidevaatleja ja ta tegevus. Need alad moodustavad üksikvõitleja väljaõppe aluse ja kunagi pole liigne neid korrata ja ikka tuletada meele.

§ 86. Laskurüksuste eriõppekursuse teine aste sisaldab üksuste tegevuse taktikalises olukorras. See on osalt sama, mis kaitseliitlase üldõppekursuse lahingkoolgi (vt. §§ 59—60), kuid ka siin leiab aset nende ainete süvendamine ja kordamine.

Nii tuleb panna rõhku järgmisile tegevusile:

1. Jao asumine kaitsele vaenlase survele ja jao kaitse organiseerimine.
2. Jagu luurpatrullis kindla ülesande täitmisel.

3. Kk ja laskurjao kooskõlastatud tegevus pealetungilahingus (võitlus vaenlase luurpatrulli ja lahingu eelposti vastu jne.).

4. Jao tegevus kontakti osana taandumislahingus.

5. Jao tegevus öösi: a) kaitsele asumisel ja kaitSEL, b) pealetungilahingus lähenemisel ja c) luurpatrullis.

6. Jao tegevus partisaansõjas: a) jagu partisaantegevuse olukorras eraldatuna oma vägedest (jao asukoht, kogunemiskoht, öökorterid, toidu ja laskemoona muretsemine, valve); b) ootamata kallaletung vaenlase staapidele, vooridele, raudteejaamadele ja seljataguseile asutustele; c) teadete kogumine vaenlase asetusest, jõududest, relvastusest, varustusest, kavatsusel olevaist tegevusist ja nende teadete edasitoimetamine oma vägedele.

7. Jao tegevus linnas, alevis või muus rahvarikas kohas üksiku maja kaitSEL või tänava sulgemisel.

8. Jao tegevus linnas või alevis üksiku maja vallutamiseks või tänaval suletud (barrikeeritud) tänava puhastamiseks.

9. Jao tegevus võitluses tanki, tanketi või soomusauto vastu.

10. Jagu rännakpiilkonnas.

11. Jao tegevus sattudes gaasi või gaasistatud maa-alale: a) kaitSELahingus, b) pealetungilahingus, c) linnas või alevikus vaenlase õhurünnaku puhul.

12. Jao tegevus liiteosana rühma või kompanii tiiva kaitseks või tulesideme ja valve ning vaatluse teostamiseks kahe üksuse (kompanii) vahel.

13. Jao tegevus talvesõja oludes suuskadel: a) luurel, b) rännakul, c) lähenemisel ja d) kalalätungil.

Pp 1—13 on loeteldud üksikmehe tegevus jao koosseisus mitmesuguses lahinguolukorras, samadel tegevuste aladel peab üksikvõitleja sama ettevalmistuse, kus jagu tegutseb rühma ja suuremate üksuste koosseisus. Nii pärast pp 1—13 loeteldud jao lahingutegevuse läbivõtmist tuleb läbi minna samad tegevusalad ja ülesannete lahendamised, kus jagu tegutseb rühma, edasi rühm — kompanii koosseisus. Lõpuks laskurüksuste kaitseliitlane peab omama mitmekülgse lahingulise ettevalmistuse, et ta suudab tegutseda iga üksuse koosseisus ja igas lahinguolukorras. Aluseks on siin jao lahingukooli ettevalmistus. Seepärast on nõutav, et iga jagu teostab aasta jooksul vähemalt ühe jao taktikalise õppuse ja lisaks sellele õppused, kus jagu tegutseb erilises taktikalises olukorras (tegevus metsas, öösi, asulas, tanki vastu jne.).

§ 87. Side- ja vaatluse teenistuse alal laskurüksuse malevlase õppekursus on:

1. Sidevaatleja. Sidevaatleja kui virgats. Virgatsi liikumine antud marsikava järgi. Kohanimede ja tee meelespidamine, kohanimede üleskirjutamine, joonistused, marsikava järgi liikumine ja maastiku kasutamine.

2. Virgatsi kohused kirjaliku käsu viimisel ja suusõnalise käsu või teate edasiandmisel. Käsu täpne meelespidamine selle üleandmiseks. Virgatsi kohused haavamise korral ja vaenlase kätte langedes (J. E. II §§ 21, 22, P. L. lk. 51 ja 52).

3. Õhuvaatluspost ja teenistus õhuvaatluspostil.

4. Sidevaatleja kui vaatleja. Vaatluspunkt. Vaatlemine. Vaatleja kohused (J. E. II §§ 60—62, 65—68, P. L. lk. 42—44).

5. Vaatleja kohused ja vaatlemine:

— kaitsel;

— pealetungil;

— luurel ning

— lahingu mitmesuguseis eritingimuis;

— vaatleja asukoha valik, moondumine, edasiliikumine, vaatlemine — vaenlase ja tema tegevuse tähelepanemine ja teatamine oma pealikule, vaenlase tulistamiseks märkide leidmine, kauguste hindamine, tuletajajärgede vaatlemine, oma vägede ja naabrite tegevuse ja liikumise vaatlemine ning sellest oma pealikule teatamine. Vaatlus ja kuulamine öösi.

2. Laskeasjandus.

§ 88. Täienduseks kaitseliitlase üldõppekursusele laskeasjanduse alal (v. §§ 61—68) laskeüksuste kaitseliitlased-rindemehed peavad minema läbi:

1. Õppelaskmise alal vähemalt — I kl. ja esilaskuri õppelaskmise kooli ning sooritama esilaskuri klassikatse.

2. Lahinglaskmise alal. — kaitseliidu lahinglaskmise kooli:

— kauguse hindamine kuni 1000 m;

— märkide leidmine, hindamine ja kättejihatamine;

— õige sihiku määramine ja õige sihtpunkti valik;

- kuuli langemiste järele vaatlemine;
- abisihtpunkti leidmine;
- sihikus ja sihtpunkti määramises paranduste tegemine;
- varitsev laskmine;
- liikuva märgi tulistamine;
- tanki tulistamine;
- lennuki tulistamine.

III. Raskekuulipilduja (rk) üksuste malevlase eriõppekursus.

1. Raskekuulipilduri õppekursuse sisu.

§ 89. Rk üksuste eriõppekursus määrab ära rk üksuste ettevalmistuse taseme ja väljaõppe üksikasjad.

Üldsõjalise ettevalmistuse rk üksuse malevlased omandavad kaitseliitlase üldõppekursuse järgi (v. §§ 68—82), rk õppekursuse kava järgi saavad nad oma erialalise ettevalmistuse.

Rk toimkonna tegevus on kollektiivtöö, kõigi rk numbrite koostöö; seepärast on vajaline, et r.-kuulipildurid õpiksid põhjalikult r.-kuulip. õppekavas toodud üksikasjad ja harjuksid omavaheliseks koostööks. Esmajärgulise tähtsuse omab siin drill. Rk tegevuses on suur tähtsus vaatlusteenistusel, seepärast vaatlusharjutusile ja kauguste määramisele peab õppusil iseäranis juhtima tähelepanu.

Rk üksuste õppekava on seatud kokku nii, et rk-id saaksid täielise ettevalmistuse. Loomulikult ei suudeta seda võtta läbi ühe aasta jooksul, vaid pikema aja kestusel. Õppekursuse läbivõtmisel olgu põhinõudeks: põhjalikus

ja reegli p ä r a s u s . Õppeaine, mis võetud õppetunni kavva, omandatagu põhjalikult ja mindagu siis edasi. Pealiskaudsusel ei tohi siin olla ruumi. Kordamine on vajaline.

2. Rk materjaalosa.

§ 90. 1. Näitlik laskmine r.-kuulipildujast mitmesuguseil kaugusil kuni 1500 m. Näitlikul laskmisel selgitada tule mõju ja tule omadusi. Harjutus valida nii, et see jätaks oma tagajärgelega õpilasisse s ü g a v a m u l j e .

Edasi selgitada õpilasile asjaolusid, k u s r k e i s u u d a t ä i t a o m a ü l e s a n d e i d (näiteks, kui laskmisel 1500 m peale on eksitud kauguse hindamises 10% võrra ja rohkem või kui tulistamisel rk hoitakse valesti).

2. Rk osade koostöö laadimisel, laskmisel ja tühjaks laadimisel.

Anda kogupilt rk tähtsamate osade koostööst laskmisel.

3. Kuidas sünnib rk lask :

- raua sulgemine lasu momendil;
- raua liikumine pärast lasu sündimist;
- luku välisosade vastastikune asetus luku liikumisel;
- luku sisemiste osade koostöö;
- luku osade koostöötamine automaattulejuures.

4. Rk ja rk luku lahtivõtmine ning kokkupanemine igapäevasel puhastamisel.

5. Lasketakistused.

Lasketakistuste ülesleidmine ja kõrvaldamine, kui vänt on jäänud seisma :

- rulli peale;
- lānguga tahapoole;
- lānguga ettepoole.

Takistused, mis on põhjustatud oskamatu või lohaka tegevusega rk tulistamisel.

Takistused, mis olenevad rk osade murdumisest või rikkiminekest.

Lasketakistuste kiire kõrvaldamise oskust õpetada:

- takistuste kunstliku loomisega rk-jal õppe- või paukpadrunitega;
- selleks eriliselt korraldatud laskmisel lahingpadrunitega;
- tegelikel laskmistel ettetulevate huvitava takistuste näitamise ja nende tekkimise põhjuste selgitamisega.

6. Rk laskevalmis seadmine ja kontrollimine enne laskmist.

Seda käsitella järjekindlalt kogu õppekursuse vältel.

7. Rk hooldamise ja puhastamise reeglid igapäevastel rk õppustel ruumis ja välispool ruumi.

Eriline tähelepanu pöörda raua õigeajalisele puhastamisele ja õlitamisele laskmiste vaheajadel ja pärast laskmist.

Hea puhastusmaterjaali tundemärgid; määrimisainete ja puhastusabinõude õiged kasutamise viisid.

8. Rk külvilaud, aluslaud ja kere.

Nende ülesanded kogu rk mehhanismi omavahelisel koostöötamisel.

9. Rk osade üksikasjaline kirjeldus ja nende jaotus liikuvateks, liikumata ja ühendavateks osadeks.

10. Rk üksikute osade ülesanded ja kirjeldus.

Siin selgitada osade kulumise mõju tule täpsusele ning juhtida tähelepanu aluse vedrude ja ühenduspoltide korralikule eraldamisele ja külgepanemisele.

11. Rk linditoppimise masin ja rk lint. Lintide parandus.

Linditoppimise harjutused õppe- ja lahingpadrunitega.

Toppimise kiirust arendada sääraselt, et 5 min. vältusel suudetakse toppida lahingpadrunitega üks lint.

Pärast toppimist linnid põhjalikult järele vaadata.

Tarvitusel olevad linnid põhjalikult ära puhastada ja kuivatada.

Mustad ja õlised linnid läbi pesta, mis on eriti tähtis talvel.

3. Rk käsitlemine.

§ 91. 1. Rk ülesseadmine ratastele ja jalgadele. Tegutsemine külvilaua pärssidega, kaudsete ja täpsete tõstemehhanismidega.

2. Laadimine ja tühjaks laadimine üksiklaasulise ja automaattule tarvis. Luku väljavõtmine, padrunite eraldamine luku küljest käega ja luku sissepanemine. Üleminek automaattulelt üksikuile ja ümberpöördukt.

3. Sihtimise harjutusi liht- (ja optilise) sihikuga ühes rk laadimisega ja külgsihiku seadmisega (horisontaalne sihtipanek, vertikaalne sihtipanek, ühendatud horisontaalne ja vertikaalne sihtipanek). Sihtimine mitmesugustele kaugustele, sihiku ja külgsihiku seadmine.

Sihtimisharjutusi korraldada niiviisi, et malevlased suudaksid keskmiselt 12 sek. vältusel (ühes laadimisega), alates märgi ülesleidmisest, rk rahuldava täpsusega panna sihti: kaugustel kuni 1500 m — igasuguste märkide pihta ja kuni 2000 m — suuremate ja sügavamate märkide (sügavuti järgustatud püst-, vöö- ja rk kujutavate märkide) pihta.

Kõigil sihtimisõppustel ühes kiirusega ja täpsusega tuleb nõuda, et sihtimisvõtted oleksid õiged ja sünniks kätega kobamata.

4. Laskeasendid: lamades, põlvelt, istukili, püsti. Rk hoidmine ja käte asend kõigis neis asendeis. Surumine triklile.

5. Laskekohale asumine. Rk ülesseadmine kättejuhatatud laskekohale ja sihtipanemine antud märgi pihta. Laskekoha vahetamine.

Kiirust kontrollida erilise katsega, mida toimetatakse järgmiselt: kuulipilduja võtta maha, panna ratastele, viia 10—12 m edasi, seada üles ja panna sihti. Aeg kokku 32 sek., mis saavutada väljaõppe lõpuks.

6. Kuulipilduja raua ja vee vahetamine.

Neid harjutusi pidada kogu väljaõppe aja jooksul igasuguses olukorras. Täitmise normideks võtta:

— raua ja raami väljavõtmine kokkupandud rk-st, raua eraldamine raamist, uue raua ühendamise raamiga, selle sissepanemine ja rk laadimisvalmis seadmine — viia kuni 100 sek.

7. Rk luku koostvõtmine ja kokkupanemine.

Nõuded:

— täitmine viia kuni 75 sek. koostvõtmise ja kokkupanemisega kokku;

— rk luku koostvõtmist ja kokkupanemist tuleb harjutada ka kinniste silmadega;

— parimate tagajärgede saavutamiseks on soovitatav luku koostvõtmise ja kokkupanemise harjutusi korraldada võistluse alusel.

8. Rk sihis hoidmine laadimisel ja trikli päästmisel lahtiste ja poolkinniste tõste- ja pöördemehhanismide pärssidega.

Harjutustel kasutada paukpadruneid.

9. Laiuskülvamine valangute kaupa käelöö- kide abil, pöördemehhanismidega ja lõpuks pais- kekülvamisega.

10. Sügavuskülvamine valangute kaupa.

Pp 9 ja 10 käsitlemisel pidada kinni all- näidatud harjutuste astmelisest järjekorrast:

— paraja käelöögi, pärispinge ja tõstekruvi pöörmismäära leidmine, kusjuures peab töötama tõstetud sihikuga. Kontrollida iga lööki või pööret;

— käelöövide andmine ja tõsteratta keera- mine paremalt vasakule ja ümberpöörduvalt, nii- viisi, et iga käelöök ja rattapööre annaks muu- datuse umbes 0,002 D, kusjuures pärastpoole igale löögile või pöördele peavad järgnema päästmise võtted;

— töötamine mahalastud sihikuga ja kont- rollimine iga 10 kuni 25 löögi järele;

— käelöögid või pöörded esialul 2 sek. väl- tusel ühes sekundilise valanguga, kokku 3 sek.; edasiarendamine: käelöögid laiuskülvamisel — 1,5 sek. ja 1 sek. ja rattapöörded sügavuskülva- misel vastavalt 2 ja 1,5 sek.

11. Ühendatud laius- ja sügavuskülvamine (diagonaalkülvamine).

Harjutuste täitmise järjekord:

— käelöögi, tõsteratta pöörmise ja päästmise ühendamine kiirust nõudmata;

— harjutada tuleb ülestõstetud sihikuga; kontroll iga päästmise järele;

— löök käega ja pööre rattaga kokku 2 sek. jooksul.

On soovitatav neid harjutusi korraldada võistlustena.

12. Sihtimine nurgamöötkjaga:

— nurgamöötkja rk külge kinnitamine;

— jaotuste arvu lugemine;

— pärsside tarvitamine;

— sihtipanek kontroll- ja valguspunktide ja muude märkide pihta antud seade kohaselt;

— loe seadmine.

13. Ettevalmistused laskmiseks nurgamöötkjaga ja sihtimisharjutused pimedas (öösel, udus, suitsus ja gaasides).

14. Sihtimisharjutused laskmiseks üle oma osade ja läbi intervallide.

Missugustes tingimustes ja missuguste tagajärgedega on võimalik pidada sääraseid laskmisi.

15. Sihtimisharjutused liikuvate märkide pihta.

Selleks seada üles mitmesuguseid vähendatud märke niiviisi, et neid oleks võimalik liigutada mitmesuguse kiirusega ja mitmes suunas.

16. Tutvumine laskekohal peetavate tabelitega.

Iga malevlane peab omandama oskuse lugeda tule-, loe- ja märgitabeleid, tuleplaan ja tulistamislehti.

4. Laskmine.

§ 92. Vintpüssi laskmised.

Võetakse läbi kaitseliidu „Laskemääruste“ järgi. Iga väljaõppinud kuulipildur peab olema vähemalt I klassi laskur.

§ 93. Rk õppelaskmine.

Võetakse läbi kaitseliidu „Rk Laskemääruste“ järgi.

Pealeselle iga kuulipildur on kohustatud täitma ühe mõõtlaskmise harjutuse. Mõõtlaskmistel iseäranis harjutada õiget kaugusemääramist, õige sihiku ja sihtpunkti leidmist, tule korrigeerimist ja märki üleviimist, mis on algingimuseks märgi tabamisel.

§ 94. Näitelaskmised.

Võetakse läbi tarvidust mööda maleva pealiku äranägemise järgi, eesmärgiga süvendada õpilaste usku rk võimeisse ja selgitada selle tule mõju:

- öine laskmine,
- üle peade ja lahingkorra vahelt laskmine,
- laskmine kaudse sihtimisega,
- maashoiduva ja segava tule ning tule koonduste demonstratsioon.

§ 95. Lahinglaskmised.

Rk lahinglaskmiste erikava peab nägema ette vähemalt neli rühma lahinglaskmise harjutust, neist 2 harjutust pealetungi- ja 2 — kaitsesülesannete täitmisel.

Lahinglaskmise kava kinnitab maleva pealik.

5. Rk üksuste rivikool.

(Rk üksuste rivi- ja lahingdrill.)

§ 96. Rk üksustes jalaväe rivi minnakse läbi kaitseliitlase üldõppekursuse kava järgi.

Rk rivi alal minnakse läbi:

1. Rk toimkond. Rk numbrite kohused ja tegevus.

2. Üksikult tegutseva rk toimkonna rivine mine (rühma rivinemine üldjoontes) ilma voo rita: joonel ja kolonnis. Rk asetamine rivi ette. Rk „vedamisvalmis“ (kandevalmis) ja „vabaks“ võtmine.

Käsitamisel panna tähele, et:

— rk kandevalmis võtmisel ei rikutaks alust ja keret ühendavaid polte ühes laagritega;

— käskluse järele: „Kuulipildujad vabaks!“ optilised abinõud pandaks rk juure maha et te v a a t l i k u l t.

3. Rk kande vahetus paigal ja liikumisel, rk vedades ja koostvõetult kandes.

4. Sihturite, laadurite, kolmandate numbrite ja vaatlejate kohused.

5. Rk edasiliikumine käskluse järele: „Edasi — marss!“, „Edasi! Joostes!“ ja „Edasi! Marss-Marss!“ Liikumine paremale ja vasakule. Peatused puhkuseks.

6. Rk edasitoimetamine ratastel vedades, kätel ja õlgadel kandes, roomates, enese ees tõugates või järele vedades. Rk edasiviimine üle kraavide ja müüride.

7. Rk padrunite juuretooja kohused. Rk lindikastide ja veenõude edasitoimetamine roomamisel enese järele vedades ja ette visates.

8. Rk toimkonna paiskamine ahelikku.

9. Rk „kohale“ asetamine ja sissekaevamine.

10. Maastiku kasutamine edasiliikumisel. Moondamine.

11. Rk asetamine ja paigutus vankrile. Rk mahavõtmine vankrilt. Rk meeskonna paigutus vankrile.

Peab sündima kiiresti ja täpsete võtetega. Igaiüks meeskonnast peab teadma, mis teha ja kuhu asuda.

12. Rk asetamine suuskadele ja kelgule ning rk edasiviimine suuskadel ja kelgul.

13. Hobusemeeste kohused. Rk vankri juhtimine murdmaastikul. Vankri tõstmine kätel üle takistuste.

14. Rk rühm rk-ga vankreil ja mahavõetuna.

15. Rk rühm suuskadel ja kelkudel.

6. Rk üksuste lahingkool.

§ 97. Rk kaitse (J. E. II §§ 580—581 ja §§ 506—508).

1. Rk asumine kaitsele vastupanu-positsioonil. Positsiooni luureülesanne; flankeerimise saavutamine; sissekaevamine ja moondamine; sideme loomine rühmapealikuga, naabri rk-ga, seljataha ja selle jalaväe üksusega, kelle kasuks ta töötab.

2. Rk oma ülesannete täitmisel kaitsele; tulekoonduste ettevalmistamine vastase võimalike kogunemiskohtade, lähiste ja raskete relvade asukohtade pihta; tuletõkete loomine vastu-

panupositsiooni eelserva eelsel maastikul; lahing eelpostide toetamisel.

3. Rk asumine vastupanupesana (laskeko- had ja varjendid rk-le ja selle meeskonnale; vp. organiseerimine; vahipost ja rk vastupanupesa läheda maa kaitse; vaikivad rk-d).

4. Rk varustamine kaitsel (laskemoona, vee, toidu ja muu varustuse juuretoomine; rk vankri paigutamine ja moondamine pärast rk mahavõtmist).

§ 98. Rk pealetungil (J. E. II §§ 317—339).

1. L ä h e n e m i n e. Rk edasiviimine vank- ril ja käsitsi ning rk tegevusse astumine:

— edasiliikumine vankril; numbrite kohad ja tegevus rk vankri edasiasitamisel;

— rk vankrilt mahavõtmine ja edasiviimine käsitsi, suuskadel ja kelkudel; vankri paiguta- mine ja moondamine pärast rk vankrilt maha- võtmist;

— rk tulitoetus edasiliikuvatele jalaväe osa- dele lähenemisel: soodsate laskekohtade valik, vaatlus, side laskurosadega ja kk-ga.

2. K a l l a l e t u n g. Rk tegevus laskur- üksuste kallaletungi lähtealusele asumisel:

— rk tuletoetuse kooskõlastamine laskur- osade edasiliikumisega;

— rk järeleviskamine edasiliikuvaile laskur- osadele;

— hüpped rk järeleviskamiseks laskurük- suste: uue laskekoha valik, hüpete täitmine omavahelise (rühmas) tuletoetusena ja koos- kõlas laskurkompaniide kk-ga.

3. R ü n n a k j a e d u k a s u t a m i n e.
Rk tuletoetus ründavatele osadele (rk asetamine positsioonile rünnaku toetamiseks); tulistamine flankeerivalt, läbi intervallide; tule peamassi suunamine ja tule äärmise pinevuse saavutamine rünnaku alates.

Rk võitluses vaenlase vastupanupositsiooni sisemuses (rk järeleviskamine pärast ründavate osade sissemurdmist vastase positsiooni); tuleülesanded vastase jälitamisel; ta taandumisteede ja koonduskohtade tulistamine (osavõtt tuletõkke moodustamisest vastase vastulöökid korraks).

§ 99. R k r ü h m k a i t s e l (J. E. §§ 570—581).

1. Rk rühma asumine positsioonile (positsiooni-luure; rk rühma asetamine positsioonile; laskekohtade ja varjendite valmistamine ja moondamine; V. P. valik, selle organiseerimine ja ülesanded vaatlejaile; sideme loomine omavahel ja naaberrühmadega ning jalaväe üksusega, kelle kasuks rühm tegutseb).

2. Rühma tuleplaani kokkuseadmine (vastutavad ja kõrvalülesanded; osavõtt tuletõkke loomisest vastupanupositsiooni ees ja sügavuses; tulekoondiste ettevalmistamine ja lahing-eelpostide toetamine).

§ 100. R k r ü h m p e a l e t u n g i l (J. E. II § 317—339).

1. L ä h e n e m i n e : rk rühma tegevus lähenemisel (rühma edasiviimine vankritel, kätsi, suuskadel ja kelgul; side laskurüksustega; rk rühma nihutamine ette tulekaitse andmiseks ja tähtsate punktide enda alla võtmiseks; vaat-

luse organiseerimine; side laskurüksustega ja nende toetamine tulega) (J. E. II §§ 207 ja 324).

2. **Kallaletung**: kallaletungivate laskurosade tuletoetus kallaletungi lähtealuselt ja laskurosade edasi liikudes (ülesanded, mis antakse rk rühmale; positsiooni sissevõtmine ja vaatluse organiseerimine; tuleplaani kokkuseadmine ja selle kooskõlastamine suurtükiväe ja kk tulega; positsioonide vahetamine; laskemoonaga varustamine).

3. **Rünnak ja edu kasutamine**: rünnaku toetamine ja edu arendamine rk tulega (rünnaku lähtealusele asumine; tuleülesanded jalaväe rünnaku alates; rühma järeleviskamine rünnaku õnnestudes; esijärgus olevad ja varurühmad; tuleülesanded taanduva vastase jälitamisel; varustamine).

7. Rk kaevamine ja moondamine.

§ 101. 1. Rk laskepesade, v. p. ja varjendite ehitamine laskurite kaevikuisse ja välispool laskurite kaevikuid ning nende moondamine maapealse ning õhuvaatluse eest (P. E. I §§ 280—288).

2. Teede parandamine kohapeal leiduva materjaaliga ja tööriistadega rk vankrite läbiviimiseks.

V. Suusküksuste malevlase eriõppekursus.

1. Suusküksuste õppekursuse sisu.

§ 102. Suusküksuste väljaõppe eesmärgiks on:

1. välja õpetada suusküksustesse kuuluvaid kaitseliitlasi osavaiks suusatajaiks;

2. välja õpetada ja anda suusküksustele kogemusi tegevuseks suuskadel sõjalises ja lahingulukorras;

3. välja õpetada suusküksusi sooritama retki ja rännakuid.

Selle väljaõppe aluseks on kaitseliitlase üld-sõjaline ettevalmistus, mis iga suusküksuse kaitseliitlane omab kaitseliitlase üldõppekursuse kava järgi (v. §§ 68—82), ja iga suusküksuse kaitseliitlase suusatamise oskus. Suusatamise oskust eriti rõhutada harjutuste ning treeningu teel. Selleks ei jõua üksus küllalt teostada õppusi, vaid kaitseliitlased peavad suusatamise ise õppima kätte. Õppustel antakse neile juhendeid suusatamiseks, kontrollitakse nende oskusi ja võetakse läbi suuskriivi ning suusküksuste lahingtegevus.

Suusküksuse koosseisu kuuluvate meeste suusatamise oskuse tase ja vastupidavus peavad olema ühetaolised. See kergendab ja soodustab märksa ülesannete ja õppuste sooritamist.

§ 103. Suusküksuste tegevus haarab tegevust igas olukorras iga ilmaga igasugusel maastikul. Seepärast suusküksuste õppetegevus teostada murdmaastikul, tegutseda seal ka keppideta, pimedas, lumetuisus, metsas sügava lumega jne. Ühe sõnaga, õppus alata kergemast tegevusest ja minna üle järkjärgult raskematele tegevustele. Suusküksus peab olema igas olukorras olukorra peremees, osav, kaval ja kindlalt liikuv üksus, nagu seda nõuab talt ülesannete täitmine. Seda ei suudeta omandada ja ära õppida ühe aastaga, vaid aastate jooksul püsiva ja kindla tööga.

Lahingtegevuses suusküksuste tegevuses peamiseks ülesandeks on luure ja piilkonna teenistus, kaitselahingus vastulöökide teostamine, pealetungilahingus — tiivalöögid ja taanduva vaenlase jälitamine.

§ 104. Suusküksuste lahingväljaõppel on maksvad samad alused, põhijooned ja määrused, mis jalaväe üksuste väljaõppel. Meeste ind, algatusvõime, vastupidavus ning tahe tegutsemiseks on siin esmajärgulise tähtsusega, millele ka väljaõppel pöörda tähelepanu. Suusküksuste lahingtegevus erineb peamiselt teiste jalaväe üksuste lahingust kiiruse poolest.

Suusküksuste väljaõpe ja tegevus vältab lühikest aega talvel lumega. Suvel, sügisel ja kevadel, kui loodus suuskadel tegevust ei võimalda, suusküksused tegutsevad laskur- või jalgrattur-üksustena, kandes ka vastavat nimetust.

2. Suusad ja suusavarustus ja nende eest hoolitsemine.

§ 105. 1. Suuskade kirjeldus ja nõuded nende valmistamisel ning valikul. Suuskade tüübid (K. K. E. III §§ 573—578).

2. Suusasidemed ja -kepid (K. K. E. III §§ 579—588).

3. Suuskade ja suusavarustuse hoolekanne (K. K. E. III §§ 589—596 ja „Suuskade korrashoiu, tõrvamise ja määrimise õpetus“ E. Lepp lk. 3—15).

3. Suusatamine.

§ 106. 1. Suuskade allapanemine ja mahavõtmine (K. K. E. III §§ 600—605).

2. Seisang suuskadel ja suusatamise viisid.
3. Pöörded (K. K. E. III § 606).
4. Murdmaa-suusatamine ja takistuste valutamine. Teerajamine (K. K. E. III §§ 607—623).
5. Suusataja tervishoid (K. K. E. III § 599).
6. Näpunäiteid võistlejaile (K. K. E. III §§ 629—632).

4. Suuskrivikool.

§ 107. 1. Seisang suuskadega. Püssi kandmine, suuskade allapanemine ja mahavõtmine. Seisang, pöörded, asendite muutmine, liikumine ja tervitamine suuskadel. Laskmine suuskadel. (Ajutised juhendid suusk-jalgratturite ettevalmistamiseks, I osa, §§ 63—72.)

2. Suuskade hakitamine ja püstipanemine.
3. Edasiliikumine hüpetena (Marss-marss). (Sama § 73.)
4. Jao ja rühma koondriviõppus. (Sama §§ 75—87.)
5. Jao ja rühma lahkriviõppus.

5. Suusküksuste lahingkool.

- § 108. 1. Suuskurite tegevus piilureina.
2. Suuskurjao tegevus luurpiilkonnas ja luurpatrullis.
 3. Suuskurjagu taandumisel kontaktiosana.
 4. Suuskurrühma tegevus luurpatrullis.
 5. Suuskurrühma vasturünnaku teostamine.

6. Suuskurrühm vaenlast jälitamas.
7. Suuskurrühm taandumisel katteosana.
8. Suuskurrühm pealetungilahingus tiiva-
kaitseks.

9. Suuskurrühma rännak (kuni 50 km). Rännakule ettevalmistus, rännak, kord rännakul, peatused, kortereisse paigutamine pärast rännakut (rännaku võib võtta läbi kahe päeva jooksul ja seda siduda lahingõppustega).

V. Jalgrattur-üksuste malevlase eriõppekursus.

1. Jalgrattur-üksuste õppekursuse sisu.

§ 109. Kaitseliidu jalgrattur-üksuste mehed saavad oma üldriigikaitselise ettevalmistuse kaitseliitlase üldõppekursuse kava järgi. Eriõppekursuse kava kohaselt viimistellakse nende jalgrattasõidu oskust, minnakse läbi rattur-rivi, jalgratta hooldamine ja jalgrattur-üksuse tegevus sõjalises ning lahingolukorras.

Jalgrattur-üksuste peamine sõjaline tegevus seisab luureteenistuses, mispärast väljaõppe pearõhk panna luuretegevusele. Tihti tuleb jalgrattur-üksustel teostada luuret koos ratsaüksustega, mispärast harjutada jalgratturite luure teostamist võimalust mööda ka koos ratsaüksusega.

2. Jalgratta materjaalosa ja jalgratta hooldamine.

§ 110. 1. Jalgratta osad ja nende nimetused. Üksikute osade koostöö. Jalgratta määrimine. Lihtsamad rikked ja nende parandamine.

2. Jalgratta hooldamine (hoidmine, puhastamine, määrimine, transporteerimine). Jalgratta järele vaatused. Parandused, mis iga jalgrattur ise peab võima jalgratta juures läbi viia.

§ 111. Jalgratta ülevaatus enne rännakut.

Siin tuleb kontrollida, et:

— kõik laagrid oleksid korralikult määritud ja täpselt reguleeritud;

— juhis ja pidur töötaksid takistamata; ülestõstetud esiratta juures peab juhise putk esiputkes vabalt logisemata liikuma; piduri käepide ei tohi pidurdamisel puutuda kokku juhise käepidemega;

— kett oleks puhas üleliigsest määrdest ning prügist ja keti pinge õigesti reguleeritud;

— kummid oleksid parajasti täis pumbatud vastavalt aastaajale ja ilmastikule;

— rattad asuksid ühes tasapinnas ja oleksid tsentreeritud kahvlite vahel.

Ratta korralikku töötamist tuleb kontrollida sõites mõned ringid. Puuduste selgudes tuleb need kohe kõrvaldada.

§ 112. Jalgratta töötamise kontroll sõidul.

Siin pöörda tähelepanu järgmistele küsimustele:

— ratta osad, mis sõidul töötavad üksteisega ühenduses (rehvid, pedaalid, ajaratas), ei tohi tekitada omavahel liigset hõõrumist;

— kui sõidul selgub, et mõned osad on hakanud logisema või on kuulda osade üleliigset hõõrumist üksteise vastu, tuleb viga kohe kõrvaldada;

— on keeldud jätkata sõitu, kui õhukummid lasevad õhku läbi või rehvid on vigastatud; kui lahingolukord seda peaks siiski nõudma, tuleb vigastus kõrvaldada esimesel võimalusel;

— üle trammi- ja raudteeliinide, sügavate roobaste ja teiste sellesarnaste takistuste tuleb sõita võimalikult täisnurga all;

— juhise tarvitamisel tuleb hoiduda järskudest käte liigutustest; juhust ei tohi kunagi käest välja lasta;

— sõita püsti seistes pedaalidel on keeldud; pedaalile võib toetuda ainult sadulasse istumisel ja jalastumisel.

§ 113. Jalgratta hooldamine puhkusel ja rännaku lõppedes:

— ratast ei tohi jätta kauemaks ajaks kuu- ma päikese kätte, sest et õhukummid võivad lõhkeda; juhul, kui on võimatu leida rattale varjulist kohta, peab kummidest veidi õhku välja laskma;

— vihmase ja niiske ilmaga tuleb ratas võimalust mööda asetada varju alla, porist puhastada, laagrid määrada ja veokett õlitatud riidelapiga puhastada;

— sadulat kaitsta võimalust mööda vihma eest.

6. Jalgrattasõit.

§ 114. 1. Seisang jalgrattaga. Sadulasse istumine. Õige istuk sadulas. Sõitmine, peatumine ja rattalt mahatulemine.

2. Sõiduharjutused kolonnis kahena, kolmena, neljana.

3. Sõit määratud kiirusega; kiiruse vähenemine ja suurendamine sõidul. Jalastumine ja sadulasse istumine paremalt poolt. Kiire sadulasse hüppamine pedaalile toetumata.

4. Überpöörded sõidul:

— ringiga, mille läbimõõt 10—15 sammu (tänavava või tee laius);

— kiire jalastumisega, ratta überpöörmisega, sadulasse istumisega ja sõiduga vastupidises suunas (kitsastel teedel).

5. Mitmesuguste takistuste ületamine sõidul:

— sõit mäkke ja mäest alla hoo kasutamisega;

— sõit üle kitsaste ja laiade kraavide ja üle raudteeroobaste;

— sõit auklikel (külavahe-) teedel, jalgradadel.

6. Sõiduharjutused maastikul välispool teid.

7. Harjutused sõidul:

— kirjaümbriku aadressi või ettekande lugemine;

— mitmesuguste asjade taskust võtmine ja tasku panemine;

— maastiku vaatlemine sõidul, mitmesuguste leppemärkide vastuvõtmine ja edasiandmine.

8. Jalgrattur-üksuse retked ja rännakud.

7. Jalgratturite rivikool.

§ 115. 1. Seisang jalgrattaga. Tervitamine. Asendite muutmine. Liikumine jalgrattaga. (Ajut. juhend. suusk-ratturi ettevalmistuses §§ 1—7.)

2. Rivistamine ühe- ja kaheviirulisele joonele ja koondatud vahedele. Kolonnid ühe- ja kahekaupa. (Ajut. juhend. suusk-ratturi ettevalmistuses I §§ 8—12.)

3. Jao joondamine, suunamuutmised ja ümberrivistamised. Jalgrataste hakitamine ja püsside asetamine jalgratastele. Jalgrataste kättevõtmine. (Ajut. juhend. I §§ 13—19.)

4. Liikumised jalgratastel. (Ajut. juhend. I § 20.)

5. Rühma põhivistused. Kogunemine joonele: joonele (põhivistus), kahte ja ühte viirgu. Kolonnide moodustamine: joone pöördega paremale ja kogunemisega kolonni. (Ajut. juhend. I §§ 21—23.)

6. Rühma ümberrivistused paigal ja liikumisel. (Ajut. juhend. I §§ 24 ja 25.)

7. Rühma liikumised jalgratastel. (Ajut. juhend. I § 26.)

8. Tervitamine meeskondadega. Paraad ja paraadimarss. (Ajut. juhend. I §§ 31 ja 32.)

8. Jalgrattur-üksuste lahingkool.

§ 116. 1. Jalgratturjagu (või osa jaost) piilkonnas (J. E. II §§ 50 ja 51).

Piilurite ja piilkonna südamikü kooskõlastatud tegevus:

— piilkonna liikumise kord mööda teid;

— liikumistee ja kõrvalminevate teede ning majade läbivaatamine, vaenlase leidmine ja jälgimine;

— sidemepidamine piilurite vahel ja piilurite ning piilkonna südamiku vahel, teadete üleandmine leppemärkidega.

2. Jagu luurpatrullina (J. E. II §§ 40—49).

Patrulli südamiku, ees- ja külgpiilurite tegevus luurel:

— patrulli liikumiskord mööda teid, teede ja maastiku vaatlemine;

— teadete saatmine.

3. Jao tegevus luurpatrullina ootamatul kokpuutumisel vastasega:

— jalastumine ja lahingusse astumine.

4. Rühm luurpatrullina (J. E. II §§ 40—49).

5. Rühm katteosana taandumise kaitsel (J. E. II §§ 532—537).

6. Rühm jõe või muu loodusliku takistuse kaitsel.

7. Rühma tegevus luurpatrullis koos ratsarühmaga.

VII. Suurtükiväe üksuste malevlase eriõppekursus.

1. Suurtükiväe üksuste malevlase õppekursuse sisu.

§ 117. Kaitseliidu suurtükiväe üksustes malevlaste väljaõpetamise eesmärgiks on nende ettevalmistamine ja kindlate oskuste ning teadmiste omandamine tarvilisimate ülesannete täitmiseks patarei lahingtegevusel.

Selleks on tarvis, et malevlased omandaksid:

— suurtüki ehituse alal tarvilisi oskusi ja teadmisi selle süsteemiga ümberkäimisel ja selle hooldamisel, mis patareis kasutada;

— suurtükiõppuse alal praktilisi oskusi täpsaks tegevuseks laskmisel;

— rakendatud suurtüki õppuse alal tarvilisi oskusi rännakul ja murdmaastikul liikumiseks ning lahingukorda asumiseks;

— sideteenistuse alal teadmisi ja oskusi sidovahendite kasutamiseks, oskust luua telefoniühendust ja anda edasi käsklusi;

— luureteenistuse alal oskust tegutseda suurtükiväe luures mitmesugusel maastikul kindla ülesande täitmisel;

— vaatlusteenistuse alal oskust vaadelda pidevalt lahinguvälja järele antud vaatesektoris;

— ratsaõppuse alal oskust juhtida hobust ja õiget istakut sadulas.

§ 118. Peale oma erialalise ettevalmistuse suurtükiväe üksuste malevlased peavad saama üldriigikaitselise ettevalmistuse kaitseliitlase üldõppekursuse kava ulatuses (§§ 68—82), vaatamata sellele, missugusesse eriala meeskonda malevlane patareis kuulub.

Kaitseliitlase üldõppekursuse kavast ettenähtud lahingkooli praktilise osa (§ 73) omandamine on lubatud suurtükiväe maleviasele üldjoontes.

§ 119. Pidades silmas suurtüki patarei meeskondade erinevaid ülesandeid mitmesugustel erialadel malevlaste väljaõpe patareides jaguneb kahte ossa: üldised õppused ja eriala õppused. Üldised õppused võetakse läbi kõigis neis aineis, mis on ühtlased kõigile malevlasile. Eriala õppuste ulatus on isesugune iga eriala meeskonnale.

Alljärgnev tabel toob patarei erimeeskondade õppealade õppealade minimumi ulatus-
piirid:

Õppused	Meeskonnad	Numbrid	Sõitjad	Maakuulajad ja vaatlejad	Telefonistid
Suurtüki materjaalosa		T ä i e s u l a t u s e s			
Laskemoon		T ä i e s u l a t u s e s			
Laske- ja vaatl.-abinõud		T ä i e s u l a t u s e s			
Suurtüki- ja patareiõppus		T ä i e s u l a t u s e s			
Suurtüki laskeasjandus		T ä i e s u l a t u s e s			
Rakend. suurtüki õppus		Täies ulatuses	§ 130. Pp. 1—8		
Ratsaõppus		§ 152 pp. 1—8; § 154 pp. 1—11 ja 13—14	Täies ulatuses		§ 152 pp. 1—8; § 154 pp. 1—11 ja 13—14
Patarei rännak ja üleminek lahingukorda		T ä i e s u l a t u s e s			
Luure- ja vaatlusteenus		§ 138 pp. 1—3	Täies ulatuses	§ 138 pp. 1—3	
Sideteenus lahingus		§ 141 pp. 1—7; § 143 pp. 1—5		Täies ulatuses	
Kaevumine ja moondumine		T ä i e s u l a t u s e s			
Suurtükiväe vedu raud- ja veeteedel		T ä i e s u l a t u s e s			
Üldriigikaitseline ettevalmis- tus kaitseliitlase üldõppe- kursuse ulatuses		T ä i e s u l a t u s e s			

2. Suurtüki materjaalosa.

§ 120. Suurtüki materjaalosa ja laskemoona õpetamisel omab erilise tähtsuse aine praktiline käsitlemine. Üksikute osade nimetuste päheõppimine ei ole vajaline. Seevastu on tarviline arusaamine osade ülesandest, nende omavaheelisest koostötamisest ning kasutamisest ja nende hooldamisest.

Materjaalosa õppimine peab sündima võimalikult enne suurtükiõppust. Pärast tutvumist materjaalosa üksikute osadega, nimetustega ja koostötamisega võib edukamalt viia läbi suurtükiõppuse.

§ 121. 1. Suurtüki materjaalosa kirjeldamine: r a u d , l u k k , h ä l l , a l u s .

2. Suurtüki raua ülesanne. Raua kaliiber, asukoht ja kinnitamine kompressori külge. Raua üksikud osad ja nende ülesanded. Raua hooldamine.

3. Suurtüki luku ülesanne ja asukoht. Luku osad, nende ülesanded ja omavaheline koostötamine (üldjoontes). Lööknõela päästmine. Kaitsevinna ülesanne. Luku koostvõtmine, kokkupanemine ja hooldamine.

4. Aluse, saha, telje ja kilbi kirjeldamine, ülesanne ja hooldamine. Pöörise ülesanne ja tarvitamine. Kilbi seadmine lahingukorda ja vastupidi.

5. Suurtüki rataste ülesanne. Praktilised võtted rataste mahavõtmiseks ja allapanemiseks. Rataste astmik-rõnga ülesanne ja kasutamine. Rataste hooldamine.

6. Suurtüki piduri ülesanne. Piduri üksikud osad, nende ülesanded ja kirjeldamine. Piduri kasutamine, reguleerimine ja hooldamine.

7. Hälli, kompressori ja paigaletõmbaja ülesanne ja kirjeldamine. Nende tegevus laskmisel (üldjoontes). Hälli kinnitamine aluse külge. Hälli roobaste ja tappide hooldamine.

8. Pöörde, tõste ja rännakkaitse mehhanismid, nende ülesanded, kasutamine ja hooldamine. Tegevusharjutused mehhanismidega.

9. Suurtükiväes tarvitataavad mõõduüksused (nurk- ja kaugus-). Mõiste tuhandikust (kraadist) ja selle vahekorrast kaugusega. Milleks on suurtükiväes säärane nurkjaotus tarviline.

10. Sihtimisabinõud. Panoraami ülesanne, selle üksikute osade nimetused ja nende ülesanded. Panoraami kohaleasetamine. Jaotused panoraamil ja nende ülesanne ning tarvidus. Seadete lugemine panoraamil. Nurkade mõõtmine panoraamiga.

11. Otsese sihtimise abinõud, nende ülesanded, üksikud osad ja kasutamine. Panoraami kasutamine otseseks sihtimiseks; peegeldaja seadmine. Sihtimise harjutusi panoraamiga.

12. Sihik ja lood, nende ülesanded, üksikud osad ja kohaleasetamine. Jaotused sihikul ja loel; jaotuste ülesanne. Seadete lugemine sihikul ja loel. Tegevusharjutused sihikuga ja loega. Sihtimise abinõude hooldamine.

13. Kvadrant, selle ülesanne ja ehitus. Jaotused kvadrantil, nende ülesanne ja tarvidus, kvadranti asetamine suurtükile ja harjutused seadete panemisega. Kvadranti kasutamine loe ja sihiku asemel. Korrektor, selle ülesanne, ehitus ja tarvitamine.

14. Eeliku ja tagaku ülesanne, ehitus ja hooldamine (üldjoontes). Tagaku ja eeliku avamine ja lukustamine. Mürskude asetamine tagakusse ja eelikusse.

15. Eeliku ja tagaku juure kuuluvad tarbeasjad ja abinõud ning nende kohad. Laskemoona arv ja asetamine.

16. Surnud käik mehhanismides ja selle mõju kõrvaldamine.

17. Numbrite kohused materjaalosa hooldamise alal. Numbrite ülesanded suurtüki rännaku- või lahingukorda seadmisel.

18. Materjaalosa järele valvamine laskmisel. Missugused osad nõuavad erilist valvet ja kes seda teostab (üldjoontes)?

19. Suurtüki ja eeliku puhastamine ja määrimine pärast õppust, rännakut või laskmist. Puhastamisabinõud. Õrnemate (sihtimisabinõud) ja tugevamate osade puhastamine. Raua õõne puhastamine. Määrde ja õli hulka puhastamisel.

20. Tagavaraosade, puhastamisabiõude ja teiste abinõude (puhastusharjad, õlikannud, määrdekarbid, labidad, tiislid jne.) paigutamine ja hooldamine.

21. Sihtija, numbrite, suurtüki- ja kastipealike kohused materjaalosa hooldamise alal ja ülesanded suurtüki ja padrunikasti rännaku- või lahingukorda seadmisel.

22. Tiisli parandamine murdumise korral kohapeal leiduva materjaaliga. Tiisli asendamine tagavaratiisliga. Vaaga ja kolkide parandamine murdumise korral.

23. Vigastatud ratta parandamine ajutiseks tarvitamiseks. Purustatud ratta asendamine.

24. Suurtüki eeliku külge kinnitamine, kui kinnitamise abinõud on murdunud.

25. Millal on tarviline teha suurtükk lahinguvõimetuks. Abinõud, millega saab teha suurtüki lahinguvõimetuks.

3. Laskemoon.

§ 122. 1. Lõhkeained. Lõhkeainete ülesanne, tegevuse iseloom ja liigitus. Plahvatus, detonatsioon ja detonaatorid. Lõhkeained, milliseid tarvitatakse laenguiks (must ja suitsuta püssirohi) ja mürskudes (trotüül, meliniit jne.). Ettevaatuse abinõud lõhkeainetega ümberkäimisel.

2. Lõhkeainete tegevus alates sütiku plahvatamisega ja lõppedes mürsu lõhkemisega märgi juures.

3. Mürsk. Laeng, laengu kest, sütik ja unitaarpadrun. Nende ülesanded ja tarvitamine. Laengute numbrid ja nende tarvidus. Laengute vahetamine.

4. Laskemoona põhijaotus: granaat ja šrapnell. Granaatide tüübid, nende ülesanded, väline kuju ja tegevuse mõju (üldjoontes). Granaadi süütajad.

5. Šrapnelli ülesanne: šrapnelli lendsüütaja. Jaotused lendsüütajal ja nende ülesanne. Šrapnelli tegevuse mõju. Lendsüütaja seadmine. Šrapnelli kasutamine kartetšina.

6. Eriline liik mürske, nende konstruktsioon (üldjoontes), tegevuse mõju ja iseloom (fugass-, brisant-, gaas-, süüte-, valgustus- ja agitatsioonmürsud).

7. Laskemoona hooldamine ja lahinguvalmis seadmine.

8. Igasuguste mürskude kasutamine vastavalt märgi iseloomule ja nende tegevus lõhkemisel. Lõhkenud mürsu kaliibri äratundmine lehtri järgi (umbkaudselt).

9. Laskemoona sortide ja liikide välised tunnused. Laskemoona hooldamine ja sortee-

rimine väliste tunnuste järgi. Keemilise laskemoona hooldamine.

10. Välised rikked laskemoona juures ja nende äratundmine.

11. Ettevaatuse abinõud laskemoonaga ümberkäimisel ja julgestustingimused laskmisel.

4. Laske- ja vaatlusabinõud.

§ 123. 1. Bussool. Ta ülesanne, ehitus ja tarvitamine ning transporteerimine (üldjoontes). Bussooli ülesseadmine.

2. Bussool-kompass. Ta ülesanne, ehitus ja kasutamine mitmesugustel olukordadel (üldjoontes).

3. Binokkel ja selle tarvitamine.

4. Käärpikksilm. Ta ülesanne, tarvitamine ja transporteerimine (üldjoontes). Käärpikksilma ülesseadmine.

5. Suurtüki- ja patareioõppus.

A. Üldmõisted.

§ 124. Suurtüki korrad ja meeskond. Suurtükk — lahingukorras; — lahinguvalmis; — rännakukorras; — vajunud. Suurtüki parem ja vasak külge. Suurtüki 8 numbrit. Numbrite asukohad suurtüki juures („paigale“) (Sv. E. I §§ 1—4.)

B. Üksikõppus.

§ 125. 1. Luku avamine ja sulgemine. Laskemoona asetamine kasti ja väljavõtmine. Laskemoona ettevalmistamine laskmiseks. Suurtüki laadimine ja tühjendamine (Sv. E. I §§ 5—21).

2. Sihtimine: sihtimisabinõude käsitlemine, sihtimine ja märkimine suunas; sihtimine kõigi sihtimisabinõudega. Öine sihtimine (Sv. E. I §§ 22—57).

3. Süütamine.

4. Kilpide, istmete, pöörise ja raua seadmine lahinguasendisse ning rataste pidurdamine. Kilpide, istmete, pöörise ja raua seadmine rännakasendisse ning piduri vabastamine (Sv. E. I §§ 58—70).

C. Suurtükiõppus.

§ 126. 1. Suurtükipealiku kohused: enne laskmist ja laskmisel (üldjoontes). Suurtüki võtmine eelikult. Käsklused ja numbrite tegevus selleks (Sv. E. I §§ 71—77).

2. Suurtüki seadmine lahinguvalmis. Käsklused ja numbrite töö selle juures. Laskealuse korraldamine (Sv. E. I §§ 78—81).

3. Lahingukorras oleva suurtüki ja kasti ümberpaigutamine. Käsklused ja numbrite töö selle juures. Ümberpaigutamine kõite abil. Laskmise ettevalmistamine (Sv. E. I §§ 82—90).

4. Vähem sihik. Väheima sihiku leidmine suurtüki juures.

5. Laskmine üksiklaskudega (Sv. E. I §§ 91—95).

6. Laskmine seeriatega (Sv. E. I § 96).

7. Laskmine „niitmisega“ (Sv. E. I § 97).

8. Laskmine liikuvate märkide pihta (Sv. E. I § 98).

9. Laskmine kartetšiga (Sv. E. I § 99).

10. Seadete ja laskemoona muutmine (Sv. E. I § 100).

11. Laskmise ajutine katkestamine ja jätkamine (Sv. E. I § 101—105).

12. Laskmise lõpetamine ja suurtüki seadmine rännakukorda (Sv. E. I §§ 106—107).

13. Väljalangenud numbrite asendamine ja vahetamine (Sv. E. I §§ 108 ja 109).

14. Suurtükiõppus öösel pp. 2—3 ja 5—13 kohaselt. Numbrite tegevuse iseäraldused öösel.

D. P a t a r e i õ p p u s.

§ 127. 1. Positsioon. Lahinguosa meeskond: tulejuht; luure- ja sideosa; tulepositsiooni meeskond; eelikute meeskond; lahinguvoori meeskond. Majandusvoori meeskond (Sv. E. I §§ 110—112).

2. Paralleelvihu ehitamine mitmesuguses olukorras. Mitmesugused ehitamise viisid. Tule koondamine ja jaotamine (numbrite vajalised teadmised) (Sv. E. I §§ 121—126).

3. Laskmine:

— tule avamine,

— laskmisviisid (Sv. E. I §§ 127—131).

4. Laskmine suurtüki kaupa (Sv. E. I § 132).

5. Laskmine järjekorraga (Sv. E. I §§ 133—135).

6. Laskmine seeriatega (Sv. E. I § 136).

7. Laskmine „niitmise“ (Sv. E. I § 137).

8. Laskmine kogupaukudega (Sv. E. I § 138).

9. Tanki tulistamine.

10. Märki seadete kirjutamine (Sv. E. I §§ 139—142).

11. Patareiõppus öises tegevuses.

12. Tervitamine (Sv. E. I § 143).

6. Suurtüki laskeasjandus.

§ 128. 1. Püssirohu ja gaaside töö. Mürsu lendjoon. Lendjoone elemendid. Vintsooned ja nende mõju mürsu lennule. Suurtükiraua kuju mõju mürsu lendjoonele (Sv. E. V §§ 1—3).

2. Mürskude hajumine. Hajumise põhjused ja hajumispinna kuju (Sv. E. V §§ 11—13) — üldjoontes.

3. Laskekaugus. Abinõud ja põhjused, mis vähendavad või suurendavad laskekaugust (lood, sihik, kvadrant).

4. Suurtükiväele tulistamiseks määratavate märkide iseloom vastavalt nende varjumisele, tegevusele või teistele omadustele (lahtised, kinised, liikuvad, paigalseisvad, tugevad ja kerged varjendid jne.) — üldjoontes.

5. Granaat ja granaadi kasutamine. Lõhkemine maapinnal ja maas (Sv. E. V §§ 15—24) — üldjoontes.

6. Šrapnell ja šrapnelli kasutamine märkide tulistamiseks. (Sv. E. V §§ 25—28) — üldjoontes.

7. Kartetš ja kartetši kasutamine (Sv. E. I § 99) — üldjoontes.

8. Suurtükkide liigitus kahureiks, haubit-saiks, müüsreiks. Iga liigi iseäraldused — konstruktiivsed ja ballistilised (üldjoontes).

7. Rakendatud suurtüki õppus.

A. R a k e n d u s.

§ 129. 1. Hobuse rakmed suurtüki vedamiseks. Rakmete osade nimetused ja ülesanded.

2. Rakmete kokkupanemine ja passimine elaval hobusel.

3. Võtted rakmete parandamiseks nende katkemisel (lihtsamad juhud). Rakmete hooldamine (Sõmini kskk. nr. 490 — 24. a. ja „Veorakmete kirjeldus“).

B. Suurtüki õppus.

§ 130. 1. Rakendamine. Meeskonna ja hobuste jaotus. Lahtirakendamine (K. Sv. R. M. §§ 36—40).

2. Suurtüki korrad: lahingukord; liikumiskord (K. Sv. R. M. §§ 41—43).

3. Meeskonna kohad paigal ja liikumisel (K. Sv. R. M. §§ 44—47).

4. Rakendatud suurtüki liikumine. Allüürid: samm, traav, galopp. Vahelduv allüür. Nende allüüride km arv tunnis (K. Sv. R. M. §§ 48—52).

5. Liikumise algus ja käsklused selleks. Üleminek ühest allüürist teise (K. Sv. R. M. §§ 53—58).

6. Suurtüki seismajätmine sammult, traavilt ja galopilt ning joondumine (K. Sv. R. M. §§ 59—62).

7. Liikumise suuna muutmine: pööretega — poolpööretega, pöördega, ümberpöördega — ja kaarsõitudega. Käsklused ja nende pöörete täitmine (K. Sv. R. M. §§ 63—70).

8. Suurtüki või kasti rakendite ümberpaigutamine (K. Sv. R. M. §§ 71—72).

C. Rakendatud patarei õppus.

§ 131. 1. Patarei hargrivis. Patarei suurtükikolonnis. Pealikute kohad, vahed ja kaugused (K. Sv. R. M. §§ 8—18 lk. 65).

2. Suurtükikolonn (K. Sv. R. M. § 13 lk. 67).
3. Meeskonna kohad patarei liikumisel hargravis (K. Sv. R. M. §§ 21—33 lk. 70).
4. Meeskonna kohad patarei liikumisel suurtükikolonnis (K. Sv. R. M. §§ 34—42).
5. Patarei joondumine ja suunad (üldjoontes) (K. Sv. R. M. §§ 47—53).
6. Patarei liikumine ja seismajätmine (üldjoontes) (K. Sv. R. M. §§ 54—57).
7. Rakendite ümberpaigutamine (K. Sv. R. M. §§ 58, 59).
8. Suuna muutmine (üldjoontes) (K. Sv. R. M. §§ 60—65).
9. Patarei ümberrivistused. Üldised juhtnöörid (üldjoontes) (K. Sv. R. M. §§ 66—70).
10. Suurtükikolonna rivistamine (üldjoontes) (K. Sv. R. M. §§ 71—72).
11. Hargrivi ridastamine (üldjoontes) (K. Sv. R. M. §§ 73—74).
12. Rakendatud suurtüki liikumine halbadel teedel ja künklikul maastikul. Liikumine jalastatud sõitjatega. (Kahuri tõkkesõidu õpetus lk. 21—25).
13. Liikumine mägisel maastikul. Tõusmine ja laskumine. Liikumine murdmaastikul (kahuri tõkkesõidu õpetus lk. 26—28).
14. Liikumine soisel pinnal ja üle sildade ning läbi koolmete (sama lk. 28—31).
15. Sõit rakendatud suurtükiga talvisel ajal.
16. Kukkunud hobuse tõstmine ja väljalangenud hobuste ja sõitjate asendamine (sama lk. 32—34).
17. Suurtüki asetamine reele ja suurtüki vedu reel.

8. Ratsaõppus.

A. Hobustega ümberkäimine.

§ 132. 1. Põhinõuded hobustega ümberkäimisel. Hobusega ümberkäimise reeglite praktiline näitamine elaval hobusel (R. E. I §§ 1—14).

2. Hobuse puhastamise tarvidus ja puhastamise reeglid (R. E. I §§ 15—22).

3. Hobuste söötmine ja jootmine (R. E. I §§ 23—38).

4. Hobuste ujutamine (R. E. I §§ 39—40).

5. Hobuste rautamine (R. E. I §§ 41—43).

6. Hobuste tall ja kord tallis (R. E. I §§ 44—64).

7. Hobuserakmete korrashoid (R. E. I §§ 65—67).

8. Hobuste haigused ja tervishoid (R. E. I §§ 68—82).

B. Hobuse kasutamine ratsateenistuses ja rännak.

§ 133. 1. Ratsahobuse kasutamise üldlau-
seid. Hobuse lihaste, kopsude ja südame töö
(Ratsarivit. lk. 74—75).

2. Hobuse jõukulu mitmesugustel allüüridel
ja distantsidel (Ratsarivit. lk. 76—78).

3. Samm (Ratsarivit. lk. 78—79).

4. Traav (Ratsarivit. lk. 80).

5. Vahelduv allüür (Ratsarivit. lk. 81).

6. Rännakupuhkused (Ratsariv. lk. 82—84).

7. Galopp (Ratsarivit. lk. 84).

8. Sadula ladustus ja ratsaniku kaal (Rat-
sarivit. lk. 85).

9. Rännaku teostamine (Ratsarivit. lk.
86—89).

C. R a t s a s õ i t.

§ 134. 1. Sadula ja valjaste osad. Sadula ladustus (R. E. I §§ 87—99).

2. Saduldamine ja valjastamine (R. E. I §§ 100—102).

3. Saduldatud ja valjastatud hobuse hoidmine ning talutamine käekõrval. Sadulasse istumine ja mahatulek sadulast (R. E. I §§ 103—111).

4. Istak. Istakut tuleb harjutada järjekindlalt kogu kursuse kestes (R. E. I §§ 112—115).

5. Jaluste hoidmine ja seadmine (R. E. I §§ 116—117).

6. Hobuse juhtimine (R. E. I §§ 118—136).

7. Käigud, üleminekud ühelt käigult teisele ja peatamine (R. E. I §§ 137—160).

8. Sõit ratsutusteel: pöörded; joondumine; valvel; vahetusjoonel; lahksõit; sõit kahekaupa; voldid; käikude pikendamine ja lühendamine (R. E. I §§ 161—185).

9. Takistuste ületamine (R. E. I §§ 186—195).

10. Võimlemisharjutused *) (R. E. I §§ 196—203).

11. Sõit maastikul (R. E. I §§ 204—222).

12. Voltižeerimine *) (R. E. I §§ 223—235).

13. Relvade käsitamine: *) mõõga käsitamisest üldiselt, mõõga käsitamine jala, mõõga käsitamine ratsa (R. E. I §§ 236—272).

14. Vintpüssi käsitamine (R. E. I §§ 285—288).

15. Püstoli käsitamine *) (R. E. I §§ 289—290).

*) Pole sunduslik läbi võtta.

16. Paarissõit (sõit kahe hobusega — suur-tükisõidu eelharjutus): paarishobuste ratsmete hoidmine; paari juhtimine ja piitsa tarvitamine;

17. Käehobuse koondamine. Liikumine kohalt ja peatumine. Käehobuse pea küljendamine. Voldid ja pöörded tagasi. Taandumine ja küljendamine.

18. Ratsutusteel võtta läbi paarissõidus: samm, traav, kergendatud traav, kaarsõidud, suunamuutmine ja voldid.

9. Patarei rännak ja üleminek lahingukorda.

§ 135. Tegelikeks pikemateks rännakharjutusteks kaitseliidus kujunevad liikumised laskeplatsidele ja manöövreile. Sääraseid rännakuid tuleb kasutada mitte üksi hobuse ja sõitjate treeninguks, vaid ka maakuulajate, vaatlejate ja sidemeeskonna ettevalmistamiseks oma erialal. Erilist rõhku tuleb panna maakuulajate ja vaatlejate ettevalmistusele teede luureks ja puhkekohtade valimiseks ja korraldamiseks (taretajate kohused).

A. R ä n n a k t e e n i s t u s .

§ 136. 1. Meeskonna rännakvarustus ja selle passimine: riided, jalatsid ja teised tarbeasjad.

2. Paliturullik. Selgpaun. Asjade paigutamine selgpauna.

3. Sadula ladustus ja selle paigutamine sadulasse (sõitja varustus, hobusemoon, rautamistarbed jne.).

4. Eeliku ja kasti juure kuuluva rännakvarustuse paigutamine.

5. Relvade, gaasikaitsetorbiku ja padrunitasku kandmine rännakul.

6. Meeskonna tegevus patarei valmisseedmisel rännakuks (praktiliselt rännakõppustel).

7. Rännakliikumine ja teel ettetulevate takistuste kõrvaldamine.

B. Patarei üleminek rännakukorrast lahingukorda ja vastupidi.

§ 137. 1. Eelikute kaugem ära- ja ettesõit. Numbrite ja sõitjate kohused ja tegevus kaugema ära- ja ettesõidu juures.

2. Eelikute lähem ära- ja ettesõit. Numbrite ja sõitjate kohused ja tegevus lähema ära- ja ettesõidu juures.

3. Positsioonile asumine „suurtükkide kauppa“. Eelikute ärasõit positsioonilt. Pealikute hobuste hoidmine.

4. Positsioonile asumine „äramärgitud rindele“. Positsioonile väljasõit jalustatud sõitjatega.

5. „Kiire positsioonile asumine“. Suurtüki seadmine laskevalmis. Eelikute ärasõit.

6. Öine positsioonile asumine. Vaikuse hoidmine. Tulede varjamine vaenlase eest.

7. Positsioonilt lahkumine. „Paremalt (vasakult) eelikud ette (taha)“. Numbrite ja sõitjate tegevus.

8. Vaatluspunktidesse ja positsioonile asumine ja sidemeeskonna tegevus sideme loomisel.

9. Vaatluspunktide ja suurtükikaeviku ehitamine ja moondamine.

10. Patarei enesekaitse kohal ja liikumisel.

Patarei meeskonna tegevus vaenlase kallal-
tungil.

11. Suurtüki tegevus võitluses tanki vastu. Soodsad kohad suurtüki ülesseadmiseks ja selle moondamiseks (üldjoontes). Tegevusse astumine ja numbrite tegevus.

12. Jalaväe saateks määratud suurtüki ülesanne ja tegevus:

— saatesuurtüki ülesanne, tarvidus ja üldine tegevuse iseloom;

— saatesuurtüki valmisseadmine ootepositsioonil ja liikumine positsioonile;

— tegevus positsioonil ja positsioonide vahetamine (kinnised, lahtised) kooskõlas ülesandega. Suurtüki etteviimine meeskonna jõul. Eelikute paigutamine ja sidemepidamine ning varustamine laskemoonaga.

10. Luure- ja vaatlusteenistus.

A. Kaardi lugemine.

§ 138. 1. Maastiku tundmaõppimine kohapeal: maapinna reljeef; looduslikud ja kunstlikud esemed, nende kirjeldamine ja hindamine (üldjoontes) sõjalisest seisukohast.

2. Kompass. Kompassi ülesanne ja kasutamine. Ilmakaared ja nende kindlaksmääramine kompassi, päikese, taevatähtede ja kohalike esemete järgi.

3. Maastiku graafiline kujutamine. Topograafiline kaart ja selle tarvidus sõjategevuses (üldjoontes). Kaardi mõõt ja selle praktiline kasutamine — lihtsamad juhud.

B. Luureteenistus.

§ 139. 1. Luure tähtsusest suurtükiväes. Missuguseid ülesandeid täidab patarei luure. Luure läbiviimine patareis ja kes seda täidab.

2. Luurajate teenistus: luurajate liikumine kättenäidatud suunas antud ülesande täitmiseks ühes sidemepidamisega omavahel.

3. Mitmesuguste kohalike esemete läbivaatamine luurajate poolt. Vaatlusvõimaluste hindamine. Luurajate tegevus vaenlasega kokku puutudes.

4. Vaenlase luure (vaenlase suurus, vaatluspunktid, asetus jne.). Luure üleminek korrapäraseks vaatluseks.

5. Teede luure. Maapinna tugevus läbikäidavuse mõttes, varjuvus, teede läbikäidavuse hindamine, ringteede leidmine, teede tähistamine ja kõlvulise joogivee leidmine.

6. Vaatluspunkti luure. Vaatluspunkti asukoha valik vastavalt ülesandele, juurepääs, vaatluse all oleva maa-ala suurus, vaatluspunkti ehitamine ja moondamise võimalused, esialgse vaatluse korraldamine.

V a a t l u s t e e n i s t u s .

§ 140. 1. Vaatluse tähtsusest ja tarvidusest suurtükiväes. Kes ja kuidas teostab vaatlust patareis. Abinõude kirjeldamine (üldjoontes), mis vaatelejal kasutada.

2. Harjutused õpilase silmateravuse ja vaatluse täpsuse väljaarendamiseks. Pideva vaatluse saavutamine.

3. Kauguste hindamine märkideni ja esemeteni 1000 m piirides.

4. Maastiku vaatlemine ja kirjeldamine antud vaatlussektoris, asudes kohal ühes punktis.

5. Vaatluspunkti valik antud ülesande kohaselt ja olukorrale vastavalt (lihtsamad ülesanded).

6. Suurtükiväes tarvitataavad mõõduüksused (nurk ja kaugus). Mõisted tuhandikest ja nende vahekorrast kaugusega. Nurkade mõõtmine käepärast olevate asjadega (käsi, joonlaud, tikukarp jne.).

7. Suurtükiväes tarvitataavad laskeabinõud. Bussool-kompass, selle ülesanne ja ehitus. Jaotused bussool-kompassis ja seadete lugemine. Asimuudi leidmine bussool-kompassiga. Bussool-kompassi kasutamine kompassina.

8. Bussooli ülesanne ja ehitus. Bussooli ülesseadmine ja algseisakusse asetamine. Nurkjaotused bussoolil, nende ülesanne ja kasutamine. Bussooli käsitlemine kompassina. Patarei asimuudi leidmine ja rinde tähistamine. Patarei rinde ees asetseva varje kõrguse hindamine bussooliga.

9. Tselluloidring. Tselluloidringi ülesanne ja kasutamine nurkade mõõtmiseks ja asimuudi leidmiseks kaardil.

10. Laske- ja vaatlusabinõude transporteerimine ja asukohad (vaatluspost patareis jne.) lahingu ajal.

11. Vaatlussektoriga tutvumine. Vaatleja omadused ja ülesanded. Vaatlemine palja silmaga ja käärpikksilmaga. Valvamine laskevälja järele. Õigeaegne ja täpne teatamine kõigest tähelepandest. Oskus kätte näidata ja kättenäitamise järgi leida märke ja esemeid lahinguväljal.

12. Lõhkemiste (granaat, šrapnell) vaatlemine mitmesuguste abinõudega ja tabamuste hindamine (kas „P“ või „W“, kas „+“ või „—“ jne.) märgi suhtes. Lõhkemise nähtav ja tege-

lk asukoht märgi suhtes. Vaatluse teatamine ja üleskirjutamine.

13. Vaatluspunkti sisseseadmine kõigi tarviliste abinõudega (käärpikksilm, planšett, perspektiivvisandid, kell, telefoniaparaadid jne.). Teenistus vaatluspunktis ja abi vaatluspunktis. Vaatluskausta tarvidus ja pidamine.

11. Sideteenistus lahingus.

A. Elav side.

§ 141. 1. Sideme tähtsusest suurtükiväes. Sidemepidamise viisid suurtükiväes (elav side, signalisatsioon ja telefoniside).

2. Patareis tarvitusel olevad sidevahendid ja nende üldkirjeldus.

3. Virgatsi liikumine antud marsikava järgi: kohtade nimede ja tee meelespidamine, kohtade nimede üleskirjutamine; joonistatud marsikava järgi liikumine. Maastiku kasutamine.

4. Virgatsi (jala, ratsa) kohused kirjaliku käsu viimisel ja suusõnalise käsu või teate edasiandmisel. Käsu täpne meelespidamine selle üleandmiseks. Käskjala kohused haavamise korral ja vaenlase kätte langedes (J. E. II §§ 21 ja 22). (Pp 3 ja 4 tähendatud õppeala harjutada ka öösel.)

5. Tähistamine. Maakuulaja asetamine tähistuspunkti. Tee näitamine tähistaja poolt. Möödasoitmise süsteem. Vahetamise süsteem. Tähistaja liikumise kiirus.

6. Juhtimine. Maakuulaja asetamine juhtimisrajooni. Tee näitamine juhtija poolt.

7. Sidemepidamine silmsideme abil.

B. Sidevahendite kasutamine lahingus.

§ 142. 1. Sideme loomine patareis pealetungilahingus. Meeskonna ja sidevahendite kasutamine. Normaalne sidevõrk pealetungil (üldjoontes).

2. Sideme loomine patareis kaitselahingus. Meeskonna ja sidevahendite kasutamine. Normaalne sidevõrk kaitsel ja taandumisel (üldjoontes).

3. Tutvumine jalaväe sidevõrguga kompanii ja pataljoni ulatuses (üldjoontes). Jalaväe juure saadetud telefonistide ülesanded ja kohused.

C. Signalisatsioon.

§ 143. 1. Outilised signaliseerimise vahendid ja nende konstruktsioon ning tarvitamise ja hooldamise reeglid.

2. Morse tähestik ja signaalkood. Nende tarvitamine optilisel signaliseerimisel.

3. Signaliseerimine lippudega. Käskude ja teadaannete vastuvõtmine ja edasiandmine lippudega. Signalisti kohused signaalpostil.

4. Signaliseerimine lampidega. Käskude ja teadaannete vastuvõtmine ja edasiandmine lampidega.

5. Rakettpüstol, selle ülesanne ja kasutamine. Padrunid rakettpüstolile.

D. Telefoniside.

Telefoniaparaat.

§ 144. 1. Telefoniaparaadi osad.

2. Telefon. Telefoni osad. Telefoni reguleerimine. Vigastused telefonis. Andmeid tele-

foni tundelikkuse kohta (Välitelefoniasjandus lk. 62—68).

3. Mikrofon. Mikrofoni osad. Mikrofoni ehitus ja töötamisviis. Mikrofoni kapsli vahetamine ja avamine. Mikrofoni rikked ja nende kõrvaldamine. Mikrofoni lülimine ahelikku (Välitelefoniasjandus lk. 68—73).

4. Induktsioonpool. Induktsioonpooli ehitus, ülesanne ja töötamisviis. Induktsioonpooli võimalikud vigastused ja nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 73—76).

5. Induktor. Induktori kirjeldus ja töötamisviis. Induktori kontrollimine ja võimalikud vigastused ning nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 77—81).

6. Polariseeritud kell. Polariseeritud kella ehitus; töötamisviis; kontrollimine; vigastused ja nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 82—83).

7. Kaitsjad. Piksekaitsjad ja tugevvoolu kaitsjad; nende ehitus; töötamisviis; rikked ja nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 89—93).

8. Kondensaator. Kondensaatori ülesanne; ta kirjeldus; töötamisviis ja proovimine (Välitelefoniasjandus lk. 94—95).

9. Induktor ja foonilise välitelefoniaparaadi osade koostöö. Aparaaadi osade äranäitamine, nende ülesanded ja koostöö selgitamine. Väljakutse teostamine. Rääkimise teostamine. Voolu ringkäigud (Välitelefoniasjandus lk. 106—107).

10. Aparaaadi kontrollimine ja vigade otsimine. Vead telefoniaparaadis või liinis. Väljakutseahela kontrollimine. Rääkimisahela

kontrollimine. Üksikute osade vigade otsimine. Aparaaadi hooldamine, hoidmine, vedamine, kandmine jne. (Välitelefoniasjandus lk. 106 kuni 107). (S. E. I Telefoni tarvitamise reeglid lk. 89.)

Telefoni keskjaamad.

§ 145. 1. Ümberühendaja. Selle ehitus ja tarvitamisviis (Välitelefoniasjandus lk. 129 kuni 131).

2. Numberkast. Numberkasti üksikud osad. Väljakutseklapp ja selle töötamisviis. Stepsel ja stepsli pesa. Kõrvalkell. Kaitseabinõud. Juhtmete ühendamine numberkastile. Ühenduste andmine numberkastil. Numberkasti võimalikud vigastused: nende leidmine ja kõrvaldamine. Numberkasti hooldamine: hoidmine, vedamine jne. (Välitelefoniasjandus lk. 131—133).

3. Kommutaator. Vahe numberkasti ja kommutaatori vahel. Kommutaatori üksikud osad, ta töötamisviis. Juhtmete ühendamine kommutaatorile ja ühenduste andmine. Kommutaatori kontrollimine. Kommutaatori vigastused. Vigastuste leidmine ja kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 133—135).

Välikaabel.

§ 146. 1. Välikaabel. Välikaabli hooldamine. Praktilised harjutused välikaabli proovimiseks; pigitamiseks; parandamiseks. Kaabli pool ja värten (Välitelefoniasjandus lk. 145 kuni 154).

2. Kerge kantava kaabelliini tööriistade komplekt. Tööriistad ja nende kasutamine.

Kaabli jätkamine (Välitelefoniasjandus lk. 154 kuni 157 ja 159).

Telefoni sideteenistus.

§ 147. 1. Kaabelliini ehitamine. Kaabelliini töökonna koosseis, materjaal ja tööjaotus. Töömeetod (Välitelefoniasjandus lk. 157—158) (S. E. I §§ 27—28. Pp 2—10 käsitletakse „Välitelefoniasjandus“ lk. 160—179).

2. Liini ehitamine lagedal maastikul.

3. Liini ehitamine põõsastega kaetud maastikul.

4. Liini ehitamine üle teede ja raudteede.

5. Liini ehitamine üle jõgede.

6. Hoiatused elektrijuhtmetega kokkupuutumisel.

7. Liini ehitamine öösel mitmesugusel maastikul.

8. Liini ehitamine asulais.

9. Liini ehitamine metsades.

10. Liini proovimine ehitamise ajal ja vigastuste leidmine.

11. Püsivate juhtmete kasutamine ja kaabelliini ühendamine püsivate juhtmetega.

12. Kaabelliini üleskerimine (S. E. I lk. 14).

13. Ühe- ja kahejuhtmelised liinid. Nende omadused, väärtused ja puudused. Maaühenduse tähtsusest. Üleminek ühejuhtmelistelt liinidelt kahejuhtmelistele ja ümberpöörduvalt (Välitelefoniasjandus lk. 180—187).

14. Telefoni keskjaama töökond. Koosseis ja tööjaotus (S. E. I §§ 39—40).

15. Valvekorra telefonisti kohused ja dokumentide pidamine (S. E. I §§ 81—83 ja 101 kuni 108).

16. Telefonikõne distsipliin.

17. Sideteenistus ja gaasikaitse. Sidemeeste tegevus gaasis.

18. Sidevanker ja selle sisseseade.

12. Kaevumine ja moondumine.

§ 148. 1. Välikindlustuste tarvidusest suurtükiväes. Moondamise tarvidusest.

2. Kaevuritööriistad, nende tarvitamine ja hooldamine.

3. Suurtükikaeviku ehitamine ja moondamine. Meeskonna asetus töötamiseks. Töö meetod.

4. Vaatluspunkti ehitamine harilikus kaevikus ja selle moondamine. Kerge kattega V. P. ehitamine ja moondamine.

5. Patarei (suurtükide, eelikute, tagakute, kaarikute, voori) ja meeskonna moondamine ning varjumine rännakul, puhkusel ja lahingus.

6. V. P. ehitamine mitmesugustes tingimustes (puu otsa metsa, varemeisse jne.) ja moondamine.

7. Fašiinide valmistamine. Fašiini valmistamine suurtüki saba tarvis. Mattide valmistamine ja asetamine suurtüki rataste alla. Ratastealuse maapinna kõvendamine.

13. Suurtükiväe vedu raud- ja veeteedel.

§ 149. 1. Kaitseliitlase kohused ja õigused viibimisel raud- ja veeteedel üksikult (V. M. §§ 68—72, 75, 99).

2. Kaitseliitlase kohused liikumisel raud- ja veeteedel ešeloni koosseisus. Ešeloni vahtkonna ja vaguni valvurite kohused. Sanitaarmäärused

sõidu ajal (V. M. 324, 325, 333, 335, 259—261, 343—345).

3. Tegelik tutvumine kaubavagunite ja vagniplatvormide sisseseadega, relvade, hobuste ja varustuse veoks. Tutvumine laadimisabinõudega ja -kohtadega (üldjoontes) (V. M. §§ 412, 414, 415, 417, 419, 421—427).

4. Suurtükkide, hobuste ja vooriabinõude tegelikud peale- ja mahalaadimisharjutused ühes vagunite ja vagniplatvormide sisseseadete kohaleasetamisega ja laadimisabinõude tarvita- misega (V. M. §§ 294, 300—316, 318—320, 360—369, 370—374).

VII. Ratsaüksuse malevlase eriõppekursus.

1. Ratsaüksuse malevlase õppekursuse sisu.

§ 150. Ratsamehe lahingtegevuse iseloomustuseks on: esimeseks — tegutsemine ratsa ning teiseks — tegutsemine jalastatult jalaväe üksuste rivistuses. Teisel juhul on hobune ratsanikule ainult liikumiseks. Vastavalt sellele peab ka ratsamees saama põhjaliku ettevalmistuse tegutsemiseks nii ratsa kui ka jalastatult jalaväe üksuse rivistuses.

Üldriigikaitse ja jalastatult tegevuse ettevalmistuse omandab ratsaüksuse malevlane kaitseliitlase üldõppekursuse ulatuses (v. §§ 68 kuni 82), mis iga ratsamees peab läbi minema täies ulatuses. Ratsamalevlase eriõppekursus haarab hobuse kasutamist ratsateenistuses, rat-

sasõitu, ratsarivi, ratsaniku tegevust luurel, lahing- ja sideteenistuses. Ratsaniku väljaõppel iseäralist tähelepanu juhtida hobuse kasutamisele ratsateenistuses, ratsaluurele ja ratsa-sideteenistusele, millised alad eriõppekursuse ulatuses omandada põhjalikult ning viimisteldult.

§ 151. Ratsutamise alal peab iga ratsamees olema eeskätt **hea ratsasportlane** ning meisterlikult ratsutama, alles siis on ta täiel määral võimeline ratsamehe lahingülesandeid täitma. Seejärest peab iga ratsamees ise ära õppima ratsasõidukunsti, saades selleks algõppuse instruktoriga juhatusel. **Oma hobuse väljaõpetamine ja ratsastamine on täies ulatuses iga kaitseliidu ratsaniku tähtsaim ülesanne, selleks oskused ja teadmised peab ta omandama põhjalikult.**

2. Hobuse hooldamine ja kasutamine ratsateenistuses.

§ 152. 1. Hobuse kehaehitus (üldjoontes) (R. E. I §§ 1—3).

2. Hobuse käitlemine (praktiliselt elaval hobusel) (R. E. I §§ 3—14 ja Ratsarivit. lk. 70).

3. Hobuse puhastamine (R. E. I §§ 15—22 ja Ratsarivit. 71).

4. Hobuse söötmine ja jootmine (R. E. I 23—38 ja Ratsarivit. lk. 71—72).

5. Hobuse ujutamine (R. E. I §§ 39—40).

6. Hobuse rautamine (R. E. I §§ 41—43).

7. Hobuse tall ja kord tallis (R. E. I §§ 44—64).

8. Hobuserakmete korrashoid (R. E. I §§ 65—67).

9. Hobuse haigused ja tervishoid (R. E. I §§ 68—82).

10. Ratsahobuse kasutamise üldalused (Ratsarivit. lk. 74).

11. Hobuse lihaste, kopsude ja südame töö (Ratsarivit. lk. 75).

12. Hobuse jõukulu mitmesugustel allüüridel ja distantidel (Ratsarivit. lk. 76—78).

13. Samm (Ratsarivit. lk. 78—79).

14. Traav (Ratsarivit. lk. 80).

15. Vahelduv allüür (Ratsarivit. lk. 81).

16. Rännakpuhkused (Ratsarivit. lk. 82—84).

17. Galopp (Ratsarivit. lk. 84).

18. Sadula ladustus ja ratsaniku kaal (Ratsarivit. lk. 85).

19. Rännaku teostamine (Ratsarivit. lk. 86—89).

3. Ratsasõit.

§ 153. 1. Ratsaniku lahinguvarustus ja saduldused. Sadula ja valjaste osad. Sadula ladustus (R. E. I §§ 87—99 — üldjoontes).

2. Saduldamine (R. E. I § 100).

3. Valjastamine (R. E. I §§ 101—102).

4. Saduldatud ja valjastatud hobuse hoidmine ja talutamine käekõrval (R. E. I §§ 103—105).

5. Sadulasse istumine ja sadulast mahatulek (R. E. I §§ 106—111).

6. Istak (R. E. I §§ 112—115).

7. Jaluste hoidmine ja seadmine (R. E. I §§ 116—117).
8. Hobuse juhtimine (R. E. I §§ 118—136).
9. Käigud, üleminekud ühelt käigult teisele ja peatumine (R. E. I §§ 137—155).
10. Taandumine (R. E. I § 156).
11. Suuna muutmine (R. E. I §§ 157—160).
12. Ratsutusteed. Sõidurada. Vahetus (R. E. I §§ 161—167).
13. Sõit paremale (vasakule). Algeratsanik. Lahksõit. Voldid. Tagasisõit. Käikude pikendamise ja lühendamise (R. E. I §§ 168—185).
14. Takistuste ületamine (R. E. I §§ 186—195).
15. Maastikusõit (R. E. I §§ 204—222).
16. Mõõga käsitlemisest üldiselt (R. E. I §§ 236—239).
17. Mõõga käsitlemine jala (R. E. I §§ 240—259).
18. Mõõga käsitlemine ratsa (R. E. I §§ 260 kuni 272).
19. Vintpüüsi käsitlemine (R. E. I §§ 285—288).
20. Käsigranaadid (R. E. I § 291).
21. Gaasitorbik (R. E. I § 292).
22. Võimlemise harjutused hobusel *) (R. E. I §§ 196—203).
23. Voltižeerimine*) (R. E. I §§ 223—235).

4. Ratsarivi.

§ 154. Ratsarivi võetakse läbi E. E. II järgi.

*) Pole sunduslik läbi võtta.

1. Ratsaväeteenistuse üldaluseist ja juhtimisest.

2. M õ õ g a j a g u. Koosseis. Mõõgajagu koondravis. Rivistused.

3. Mõõgajao kaheviiruline joon. Mõõgajao kolonn kahekaupa.

4. Liikumine. Jao liikumine poolpöördes.

5. Suunamuutmine. Pöörded. Kaarsõit.

6. Rivistuste muutmine.

7. Jago lahkravis. Järjestik ühe- või kahekaupa. Ahelik. Trobikond.

8. Liikumised ja peatumine. Jao rünnak. Kogunemine pärast rünnakut.

9. Kauguste ja vahede muutmine jao lahkravis.

10. Suunamuutmine lahkravis.

11. Jao jalastumine. Harilik jalastumine. Kõvendatud jalastumine.

12. R a t s a r ü h m. Koosseis. Rühm koondravis. Rivistused.

13. Rühma liikumine. Rühmakolonn kahe- ja neljakaupa.

14. Suunamuutmine. Pöörded ja kaarsõidud rühmaga.

15. Rivistuste muutmine. Rühma joone moodustamine. Kolonn jagudena. Kolonn kahekaupa. Kolonn ühekaupa.

16. Jalastumine. Harilik jalastumine. Kõvendatud jalastumine.

17. Ratsarühma hargnemine poolrühmadeks ja jagudeks.

18. Rühm ahelikus. Rühma rünnak.

5. Ratsaluure.

§ 155. 1. Mis on luure ja kuidas seda teostab ratsavägi. Vaenlase luure, maastiku luure,

teede luure (üldjoontes). Maapinna tugevus läbikäidavuse mõttes, teede läbikäidavuse hindamine, ringteede leidmine, teede tähistamine ja kõlvulise joogivee leidmine.

2. Ratsapiiluri ja ta hobuse omadused.

3. Maastiku esemete vaatlemine, kirjeldamine ja hindamine sadulast ja maastikult (R. E. I §§ 297—299).

4. Leppemärgid luureteenistuses (R. E. I §§ 302—305).

5. Ratsaniku varjumine ja moondumine paigal ning liikudes (R. E. I § 300).

6. Piiluri liikumine ja tegevus.

7. Teateratsaniku sõit (R. E. I § 301).

8. Ratsapiilkond luureülesande täitmisel. Piilkonna liikumine. Hüpped, kohalike esemete (talu, metsasalga, kuristiku, oru jne.) läbivaatamine. Kohtamine vaenlasega.

9. Ratsa-luurpatrull luureülesande täitmisel.

6. Ratsalahing (malevlase tegevuse piirides).

§ 156. 1. Ratsajao tegevus kontakti- ja katteosana (julgestusosana) taandumisel.

2. Ratsarühm pealetungil: lähenemine ja ratsarünnak.

3. Ratsarühm katteosana taandumisel.

4. Ratsarühm jalaväe üksuste liiteosana pealetungilahingus.

5. Ratsarühm tiivakaitse osana kaitselahingus.

6. Ratsarühm tiivakaitse osana pealetungilahingus.

7. Ratsarünnak.

VIII. Sideüksuse malevlase eriõppekursus.

1. Sideüksuse malevlase õppekursuse sisu.

§ 157. Sidemeeste kõrge väljaõpe tagab alatise ja pideva sideme lahingus. Lakkab töötamast või katkeb lahingus side, siis ei saa juht oma üksusi juhtida ning igaüks neist tegutseb „omapead“, mille all kannatab üldine edu. „Puudulik side“ — see on harilik väljendus, mis on kuulda manöövri harjutusel ja mis tuuakse ikka ette lahingute ebaedu põhjendusena. Seepärast — vääriline tähelepanu sidemeeste põhjalikule väljaõppele, mis võimaldab juhile otstarbekohast juhtimist ning käskude ja teadete edasiandmist.

§ 158. Sidemeeste väljaõppe raskuspunktiks on:

— arusaamine sideme tähtsusest lahingus;

— sidevahendite põhjalik tundmine ja käsitlemine ning

— praktiline sideteenistus lahingus.

Viimased kaks ala peavad sidemehed omandama iseäranis põhjalikult ja praktiliselt. Sideteenistus lahingus drillida enne kätte sidemeeste eriõppustel ning harjutada siis tegelikel manöövrel koos kõigi relvaliikidega.

Üldriigikaitselise ettevalmistuse omandavad sidemehed kaitseliitlase üldõppekursuse kava (v. §§ 68—82) ulatuses.

2. Üldteadmised sidemest.

§ 159. 1. Side ja selle tähtsus sõjalises tegevuses. Sidemeeste väljaõppe tähtsus. Sidevahendid. Sidemepidamise viisid.

2. Elav side, jala- ja ratsavirgatsid; virgatsid mehaanilistel liikumisvahenditel (S. E. II §§ 48—57).

3. Signalisatsioon: helkparaat, raketid, lipud, linad jne. (S. E. II §§ 28—31, 34—46).

4. Telefoniside: induktor- ja fooniline telefoniaparaat (S. E. II §§ 14—17).

5. Raadio-sideteenistus (S. E. II §§ 22—25).

6. Lennukid sideteenistuses.

7. Sideme loomine kompaniis ja pataljonis kaitselahingus (S. E. II §§ 216—227).

8. Sideme loomine kompaniis ja pataljonis pealetungilahingus (S. E. II §§ 166—209).

3. Telefoniaparaat, keskjaam ja väliskaabel.

A. Üldteadmised elektrist.

(Välitelefoniasjandus lk. 1—61.)

§ 160. 1. Elekter, selle tekkimine ja tarvitamine igapäevases elus (valgustus jne.). Atmosfäärne ja kunstlikult saadud elekter. Elektri liikumine ehk elektrivool. Elektri tähtsusest ja kasutamisest sidemepidamises.

2. Mõisteid elektri juhitevusest ja takistusest. Elektri juhid (kaabel) ja mittejuhid. Isoляторite ja isolatsiooni tähtsus ja tarvidus.

3. Loomulik magneet. Kunstliku magneedi tekkimine elektrivoolu abil. Vooluahel. Maa kui juhe vooluahelas.

4. Elemendid ja akkumulaatorid; nende kirjeldus ja kasutamine.

B. Telefoniaparaat.

§ 161. 1. Telefoniaparaadi osad.

2. Telefon. Telefoni osad. Telefoni reguleerimine. Vigastused telefonis. Andmeid telefoni tundelikkuse kohta (Välitelefoniasjandus lk. 62—68).

3. Mikrofon. Mikrofoni osad. Mikrofoni ehitus ja töötamisviis. Mikrofoni kapsli vahetamine ja avamine. Mikrofoni rikked ja nende kõrvaldamine. Mikrofoni lülimine ahelikku (Välitelefoniasjandus lk. 68—73).

4. Induktsioonpool. Induktsioonpooli ehitus, ülesanne ja töötamisviis. Induktsioonpooli võimalikud vigastused ja nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 73—76).

5. Induktor. Induktori kirjeldus ja töötamisviis. Induktori kontrollimine ja võimalikud vigastused ning nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 77—81).

6. Polariseeritud kell. Polariseeritud kella ehitus; töötamisviis; kontrollimine; vigastused ja nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 82—83).

7. Kaitsjad. Piksekaitsjad ja tugeva voolu kaitsjad; nende ehitus; töötamisviis; rikked ja nende kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 89—93).

8. Kondensaator. Kondensaatori ülesanne; ta kirjeldus; töötamisviis ja proovimine (Välitelefoniasjandus lk. 94—95).

9. Induktor- ja foonilise välitelefoniparaadi osade koostöö. Aparaaadi osade äranäitamine, nende ülesanded ja koostöö selgitamine. Väljakutse teostamine. Rääkimise teostamine. Voolu ringkäigud (Välitelefoniasjandus lk. 106—107).

10. Aparaaadi kontrollimine ja vigade otsimine. Vead telefoniaparaadis või liinis. Väljakutseahela kontrollimine. Rääkimisahela kontrollimine. Üksikute osade vigade otsimine. Aparaaadi hooldamine: hoidmine, vedamine, kandmine jne. (Välitelefoniasjandus lk. 106—107). (S. E. I Telefoni tarvitamise reeglid lk. 89.)

C. Telefoni keskjaamad.

§ 162. 1. Ümberühendaja. Selle ehitus ja tarvitamisviis (Välitelefoniasjandus lk. 129—131).

2. Numberkast. Numberkasti üksikud osad. Väljakutseklapp ja selle töötamisviis. Stepsel ja stepsli pesa. Kõrvalkell. Kaitseabinõud. Juhtmete ühendamine numberkastile. Ühenduste andmine numberkastil. Numberkasti võimalikud vigastused; nende leidmine ja kõrvaldamine. Numberkasti hooldamine: hoidmine, vedamine jne. (Välitelefoniasjandus lk. 131—133).

3. Kommutaator. Vahe numberkasti ja kommutaatori vahel. Kommutaatori üksikud osad; ta töötamisviis. Juhtmete ühendamine kommutaatorile ja ühenduste andmine. Kommutaatori kontrollimine. Kommutaatori vigastused. Vigastuste leidmine ja kõrvaldamine (Välitelefoniasjandus lk. 133—135).

D. Välikaabel.

§ 163. 1. Välikaabel. Välikaabli hooldamine. Praktilised harjutused välikaabli proovimiseks; pigitamiseks; parandamiseks. Kaabli pool ja värten (Välitelefoniasjandus lk. 145—154).

2. Kerge kantava kaabelliini tööriistade komplekt. Tööriistad ja nende kasutamine. Kaabli jätkamine (Välitelefoniasjand. lk. 154—157 ja 158).

4. Praktiline sideteenistus.

A. Elavside.

§ 164. 1. Virgats. Virgatsi liikumine antud marsikava järgi. Kohanimede ja tee meelespidamine; kohanimede üleskirjutamine; joonistatud marsikava järgi liikumine ja maastiku kasutamine.

2. Virgatsi kohused kirjaliku käsu viimisel ja suusõnalise käsu või teate edasiandmisel. Käsu täpne meelespidamine selle üleandmiseks. Virgatsi kohused haavamise korral ja vaenlase kätte langedes (J. E. II §§ 21—22).

B. Telefoni sideteenistus.

§ 165. 1. Kaabelliini ehitamine. Kaabelliini töökonna koosseis, materjaal ja tööjaotus. Töömeetod (Välitelefoniasjandus lk. 157—158, S. E. I §§ 27—28).

(Pp. 2—10 käsitletakse „Välitelefoniasjandus“ lk. 160—179.)

2. Liini ehitamine lagedal maastikul.

3. Liini ehitamine põõsastega kaetud maastikul.

4. Liini ehitamine üle jõgede.

5. Liini ehitamine üle teede ja raudteede.

6. Hoiatused elektrijuhtmetega kokkupuumisel.

7. Liini ehitamine öösi mitmesugusel maastikul.

8. Liini ehitamine asulais.

9. Liini ehitamine metsades.

10. Liini proovimine ehitamise ajal ja viigastuste leidmine.

11. Püsivate juhtmete kasutamine ja kaabelliini ühendamise püsivate juhtmetega.

12. Kaabelliini üleskerimine (S. E. I lk. 14).

13. Ühe- ja kahejuhtmeline liinid. Nende omadused, väärtused ja puudused. Maaühenduse tähtsusest. Üleminek ühejuhtmelistelt liinidelt kahejuhtmelistele ja ümberpöörduvalt (Välitelefoniasjandus lk. 180—187).

14. Telefoni keskjaama töökond. Koosseis ja tööjaotus (S. E. I §§ 39—40).

15. Valvekorra telefonisti kohused ja dokumentide pidamine (S. E. I §§ 81—83 ja 101—108).

16. Telefonikõne distsipliin.

17. Sideteenistus ja gaasikaitse. Sidemeeste tegevus gaasis.

18. Sidevanker ja selle sisseseade.

C. Lippsignalisatsioon. *)

§ 166. 1. Signaallipud.

2. Morse tähestik (S. E. II lk. 91).

3. Signaalkood.

4. Lippsignalisatsiooni töökond. Koosseis ja tööjaotus (S. E. I §§ 71—72).

5. Lippsignaalkeskjad ja teenistus seal. Signalistide kohused. Signaalide üleandmine ja vastuvõtmine (S. E. I §§ 125—126 ja 142—145).

*) Võetakse läbi erimeeskondadega.

IX. Gaasikaitse üksuste malevlase õppekursus.

1. Gaasikaitse üksuse malevlase õppekursuse sisu.

§ 167. Kaitseliidu gaasikaitse üksuste väljaõppe eesmärk on: organiseerida ja ette valmistada oma meeskondi gaasikaitse teostamiseks siseriigis. Vastavalt sellele eesmärgile komplekteeritakse gaasikaitse üksused sisekaitsemeestest ja algajaist kaitseliitlasist ning teostatatakse ka nende ettevalmistus.

§ 168. Üldriigikaitselise ettevalmistuse alal ei nõuta g-meeskondadelt kaitseliitlase üldõppekursuse läbivõtmist, vaid nad lähevad läbi sisekaitsemeeste õppekursuse (v. §§ 68—82), mis on määratud sisekaitsemeestele. G-meeskondade väljaõppe raskuspunkt langeb nende eriõppustele gaasikaitse alal, mis nad peavad omandama põhjalikult. Selle väljaõppe edukuse tähtsaimaks eeltingimuseks on: meeskonna arusaamine oma vastutusrikastest kohustest ja gaasidistsipliini pidamine. Puuduvad need, siis g-meeskonna ettevalmistus, vaatamata oma oskustele, ei seis vääriilisel kõrgusel. Seepärast g-meeskonna väljaõppe kõrval peab alatiselt käima käsikäes distsipliini ja ohvrimeelsuse kasvatamine.

2. Sõjagaas.

§ 169. 1. Sõjagaasid võitlusvahendina. Lühike sõjagaasi arenemise ajalugu (R. Õ. K. lk. 156—157).

2. Tähtsaimad lahinggaasid (pisar-, sööv-, lämmastav-, mürk- ja aevastusgaasid). Nende liigitus, mõjuvus, omadused ja äratundmine (Gaasikaitse, S. Leets — lk. 5—10 ja P. L. lk. 26—33). Iseäranis täpselt ja põhjalikult õppida tundma neid gaase, mis leiavad kasutamist lennuki pommides.

3. Sõjagaasi levitamine ja gaasirünnaku tehnika ning taktika. (Gaasikaitse lk. 11—31). Linnade, alevite ja teiste rahvarikaste keskuste pommitamine lennukeilt.

4. Gaasikaitse, selle alused ning võimalused. Individuaalkaitse. Ühiskaitse. Rahva ühiskaitse.

3. Gaasikaitse abinõud.

§ 170. 1. Eesti harjutustorbiku ja lahingtorbiku materjaalosa ning hoolekanne (Juhendeid gaasikaitsetorbikute käsitamiseks §§ 1—5 ja § 34).

2. Gaasikaitse ülikonnad ja nende hooldamine.

3. Ratas- ja käsisõelad, pulverisaatorid ja teised gaasikaitse abinõud ja nende hooldamine.

4. Gaasihävitamise ained ja nende omadused.

5. Gaasikurn ja selle ehitus (Gaasikaitse lk. 48—49).

6. Gaasivarjendid ja nende ehitus (Gaasikaitse lk. 46—49).

7. Eluruumide ja keldrite gaasikindlaks tegemine (Gaasikaitse lk. 46—49).

4. Gaasikaitse abinõude käsitlemine ja praktiline gaasikaitseteenistus.

§ 171. 1. Praktilised harjutused gaasitorbiku käsitlemiseks koha peal, paigal seistes, liikumisel ja mitmesugustes teistes olukordades:

- gaasitorbik kandesendis;
- g-torbiku ootesendis võtmine;
- g-torbiku kaitseendis võtmine;
- g-torbiku peast võtmine ja oote- või kandesendis seadmine (Juhendid gaasitorbikute käsitlemiseks lk. §§ 6—12 ja 35—40).

2. Gaasitorbikus rääkimise, reivakäsitamise, liikumise jne. harjutused:

- gaasitorbiku klaaside puhastamine;
- käskude andmine ja rääkimine telefoniga;
- gaasihaistmine;
- püssi sihtimise ja laadimise harjutused ja laskmine püssist gaasitorbikus;
- gaasitorbikus töötamine (kaevamine, materjalide kandmine jne.) (Juhendid g-torbikute käsitlemiseks §§ 13—17).

3. Gaasiülikondade käsitlemine. Praktilised harjutused:

- pükstesse riietumine;
- kuueosa selgatõmbamine;
- kuueosa nõõpimine;
- sääртеosa paeltega sidumine;
- gaasisaabaste jalgapanemine;
- gaasitorbiku näole asetamine;
- varrukate sidumine;
- kinnaste kättetõmbamine;
- töötamine ja gaasikaitse abinõude käsitlemine g-ülikonnas;

4. Praktilised harjutused gaasikaitse abinõudega töötamises ja nende abinõude kasutamine gaasi hävitamiseks mitmesuguses olukorras;

- ratassõelaga töötamine;
- pulverisaatoriga töötamine;
- käsisõelaga töötamine;
- labidaga töötamine;
- pritside ja vee kasutamine gaasi hävitamiseks.

Gaasi hävitamine lagedal platsil, ruumis, puude ja plankude küljes jne.; korterite, riiete, pesu, tekkide jne. puhastamine gaasist.

Pärast seda, kui on harjutud gaasikaitse abinõusid käsitama gaasikindla riietuseta, võtta kõik need harjutused läbi gaasiriietuses (Gaasikaitse lk. 51—52).

5. Gaasihaistmine ja praktiline gaasi äratundmine ning kindlaksmääramine (Gaasikaitse lk. 51 ja P. L. lk. 28—33).

6. Gaasitamine gaasikambris.

7. Gaasidistsipliin ja kodanike käitumine gaasirünnaku ajal. Gaasidistsipliini nõudmine ja pidamine („Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest“ lk. 28—32). G-meeskondade ja kodanlike vabatahtlike organisatsioonide koostöö gaasirünnaku ajal.

8. Gaasikaitse meeskond (toimkond) ja praktilised harjutused gaasi hävitamiseks:

- meeskonna koosseis ja varustus;
- meeskonna tööjaotus;
- meeskonna koostöö gaasi hävitamisel (gaasialarm, luure, gaasitatud maa-ala äramärgimine, gaasi hävitamine, teatamine, et gaas on

hävitatud, korra alalhoidmine gaasirünnaku ajal).

9. Toiduainete, relvade ja loomade kaitse sõjagaasi eest.

5. Esimese arstiabi andmine gaasist kannatanuile.

§ 172. 1. Gaasist mürgitatute äratundmine. Mürgitatute kaebed ja haigusnähtused (S. K. lk. 121—123).

2. Esimene abi gaasist mürgitatule kohapeal (S. K. lk. 134—136).

3. Gaasist mürgitatute transporteerimine (S. K. lk. 136—145).

Viies peatükk.

SISEKAITSEMEESTE ÕPPEKURSUS

1. Sisekaitsemeeste õppekursuse eesmärk ja sisu.

§ 173. Kaitseliitlastele-sisekaitsemeestele, s. o. nendele kaitseliidu liikmetele, kes mobilisatsiooni korral vanaduse, tervisliku seisukorra või muu põhjuse tõttu sõjakäigule ei lähe, vaid rakendatakse siseriigis julgeolekutööle, korraldatakse õppusi sisekaitsemeeste õppekava järgi. Vastavalt sellele ei nõuta sisekaitsemeestelt kõiki neid oskusi, mis vaja väerinde võitlejal, vaid teadmisi ja oskusi, mis vaja riigi sise-mise julgeoleku kindlustamiseks. Viimased os-

kused peab sisekaitsemees omandama põhjalikult.

§ 174. Laskurüksuste sisekaitsemeestelt pole nõutav, et nad teeksid kaasa kõik lahingukooli õppused, manöövrid ja taktikalised õppused, mis on määratud rindemeestele. Neist õppusist sisekaitsemehed võtavad osa vabatahtlikult.

Osa üldsõjalisest ettevalmistusest teevad sisekaitsemehed kaasa rindemeestega ja algajate kaitseliitlastega, mis vabastab õppuste ühises osas neile eriõppuste korraldamisest.

Laskeasjanduse alal on sisekaitsemeestele sunduslik sõjaväepüssi karikavõistluste ja ühe õppelaskeharjutuse täitmine. Kõigi õppelaskmise kooli laskeharjutuste ja lahingusulistete laskeharjutuste täitmine pole sisekaitsemeestele kohustuslik.

§ 175. Kaitseliidu eriüksustes sisekaitsemeestele oma erialal (suurtükiväe, ratsa, sideme jne.) õppusi ei korraldata. Need õppused teevad nad kaasa ühes rindemeestega. Sisekaitseteenistusliku ettevalmistuse saavad nad koos laskurüksustega, minnes läbi vastava õppekursuse.

2. Sisekord.

§ 176. Võetakse läbi algaja kaitseliitlase õppekava järgi (§ 55). Selleks sisekaitsemeestele eriõppusi ei korraldata ja neid kutsutakse vastava ala õppustele, missuguseid korraldatakse kas algajaile kaitseliitlasile või rindemeestele.

3. Distsipliin.

§ 177. Võetakse läbi algaja kaitseliitlase õppekava järgi (§ 56). Selleks sisekaitsemeestele eriõppusi ei korraldata ja neid kutsutakse vastava ala õppustele, milliseid korraldatakse kas algajaile kaitseliitlasile või rindemeestele.

4. Rivikool.

§ 178. Üksikmehe koondriviõppus:

1. Seisang relvata: Valvel! Vabalt! Kohendu! Rivitult! Paigale! (J. E. I §§ 6—11).

2. Liikumine ja peatumine: taktsamm, valvesamm, vabasamm, jooks (J. E. I §§ 12—21).

3. Pöörded paigal ja liikumisel (J. E. I §§ 22—23).

4. Tervitamine paigal ja liikudes välispool rivi (J. E. I §§ 26—27).

5. Pea paljastamine ja katmine (J. E. I §§ 31—32).

6. Seisang relvaga: Valvel! Vabalt! Kohendu! Rihmale! Rihmalt! Rivitult! (J. E. I §§ 36—39).

7. Liikumine ja tervitamine relvaga (J. E. I §§ 40—43).

8. „Mütsid maha!“ — „Mütsid pähe!“ — relvaga (J. E. I §§ 31—32).

9. Püssi käsitlemine: Laadi! (J. E. I § 48 p. a) Kukk! (J. E. I § 49 pp. a ja b) Padrunid välja! (J. E. I § 51 p. a).

§ 179. Jao koondriviõppus:

1. Jao kogunemine joonele ja kolonni. Joonumine (J. E. I §§ 88, 89 ja 92).

2. Tervitamine ravis (J. E. I §§ 28—30 ja 43).

3. Püside hakitamine (J. E. I § 105).

4. Juhtimine ravis ja juhtimise viisid ning abinõud:

— käsklus: eelkäsklus ja täitekäsklus (J. E. I §§ 1—2),

— leppemärgid: Tähelepanu! Ei saanud aru! Edasi marss! Edasi joostes marss! Seis! Suunda muuta! Koguda! Ahelikku marss! Kohale! (J. E. I § 3),

— signaalid: Tähelepanu! Tee vabaks! Jatkata endist tegevust! Koguda! Õhualarm; Gaasialarm! (J. E. I § 4).

5. Lahingkool.

§ 180. Lahingkooli harjutused võetakse läbi maastikul häirekavades ettenähtud valve- ja kaitseesemete sissevõtmisel.

1. Laskekoht ja laskekohale asumine (J. E. I § 73).

2. Üksikmehe varjumine ja moondumine õhu- ja maapealse vastase eest (P. L. lk. 45—49).

3. Vaatlus ja vaatlemine (P. L. lk. 42—45).

4. Kogu vahtkonna asumine valve alla antud esemete kaitsele ja tegevus kaitsele asumisel ning kaittsel (P. L. lk. 80—81).

5. Vahtide kohused ja tegevus vahipostil (P. L. lk. 83—86).

6. Piilkonna ja piilurite kohused ning tegevus luurel (P. L. lk. 58—65).

6. Laskeasjandus.

§ 181. Vintpüssi materjaalosa (üksuses kasutada olev süsteem):

1. Püssi koostvõtmine ja kokkupanemine harilikuks puhastamiseks; püssi ülevaatus ja korraliku töötamise kontrollimine (L. A. lk. 53—56).

2. Püssi hooldamine ja puhastamine (L. A. lk. 37—53).

§ 182. Tegelik laskmine:

1. Kohustuslik osavõtt kaitseliidu sõjaväepüssi karikavõistlustest.

2. Iga aasta ühe õppelaskeharjutuse täitmine.

3. Vabatahtlik osavõtt õppe- ja lahingusisulistest laskmistest ning laskevõistlustest.

7. Vahi- ja sisekaitseteenistus.

§ 183. 1. Kaitseliitlase ülesanded ja üldkohused alarmi korral.

2. Iga sisekaitsemehe konkreetne ülesanne alarmi ja mobilisatsiooni korral.

3. Vahtkonnad ja valvkonnad. Tunnimehed ja valvurid (G. M. §§ 42—53). Sisekord vahtkonnas (G. M. §§ 131—138).

4. Tunnimehe üldkohused (G. M. 215—228).

5. Tunnimehe erikohused arreteeritute ja ladude juures. Arreteeritute saatetunnimehe kohused ja tegevus (G. M. §§ 229—234, 437—452 ja 265).

6. Valvurite kohused (G. M. §§ 238—241).

7. Kaitseliidu asutustes (malevate staapides) väljapandud öised vahtkonnad. Nende ees-

märk, ülesanne ja kaitseliitlase kohused vahtkonnas.

8. Sisekaitsemehe kohused ja tegevus raudtee kaitseks väljasaadetavas patrullis (praktiliselt).

9. Sisekaitsemehe kohused ja tegevus jao või rühma koosseisus, mis on välja pandud:

- silla kaitseks,
- raudteejaama kaitseks,
- panga, elektri jaama jne. kaitseks,
- tagavara- ja varustusladude valveks ja kaitseks (võetakse läbi ka sisekaitsemeeste lahingkoolina).

10. Sisekaitsemeeste kohused ja tegevus patrull- ja politseiteenistuses alarmi ja mobilisatsiooni korral.

11. Sisekaitsemeeste kohused ja tegevus korra alalhoidmisel õhu- ja gaasirünnaku ajal korra alalhoidmiseks määratud üksuse koosseisus:

- gaasidistsipliini alalhoidmine,
- liikumise korraldamine,
- abi tuletõrjele.

Vabariigi Valitsuse poolt 15. jaanuaril 1932. a.
antud,

**Kaitseliitlaste kapraliteks ja allohvitserideks
ülendamise seadlus.**

§ 1. Kaitseliidu liikmeid võib ülendada kapraliteks ja allohvitserideks (noorem-allohvitser, vanem-allohvitser ja veltveebel), kusjuures kaiteliidus ülendatud kapralitel ja allohvitseridel on samad õigused ja kohused, mis kaitseväes ülendatud kapralitel ja allohvitseridel, kes on tagavaraväes.

§ 2. Kaitseliidus kapraliteks ja allohvitserideks ülendamise alused, tingimused ja korra määrab Kaitseminister.

§ 3. Kaitseliidu liikmete kapraliteks ja allohvitserideks ülendamine sünnib kaitseliidu ülema võimuga.

Riigivanem K. P ä t s.

Kaitseminister A. K e r e m.

Riigisekretär K. T e r r a s.

Kaitseministri käskkiri nr. 301.

Tallinnas, 29. detsembril 1932. a.

(Kaitsevägede staap.)

§ 1.

Vabariigi Valitsuse poolt 15. jaan. 1932. a. antud kaitseliitlaste kapraliteks ja allohvitserideks ülendamise seadluse (R. T. 6—1932) alusel määratud kapraliteks ja allohvitserideks ülendamise alused, tingimused ja korra kaitseliidus järgmiselt.

§ 2.

Kapraliks võib ülendada kaitseliidu liikme, kes:

1. on teeninud kaitseliidus vähemalt kaks aastat;
2. on vääristatud ülendamiseks kapraliks;
3. omab reamehelt nõutavad teadmised ja oskused kaitseväes maksvate õppekavade ulatuses.

§ 3.

Noorem-allohvitseriks võib ülendada kaitseliidu liikme, kui ta on:

1. vana mitte üle 55 aasta;
2. täitnud sundusliku tegeliku kaitseväeteenistuse kohustused või on neist kohustustest seaduslikul alusel vabastatud;
3. teeninud kaitseliidus vähemalt kaks aastat;
4. vääristatud ülendamiseks allohvitseriks;
5. sooritanud katsed allohvitserilt-jaoulemalt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides.

§ 4.

Vanem-allohvitseriks võib ülendada kaitseliidu liikme-noorem-allohvitseri, kui ta on:

1. vana mitte üle 55 aasta;
2. teeninud kaitseliidus vähemalt kaks aastat, sellest ajast vähemalt ühe aasta jaopealiku abina või sellest kõrgemal ametkohal;
3. vääristatud ülendamiseks vanem-allohvitseriks;
4. sooritanud katsed allohvitserilt-rühmavanemalt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides.

§ 5.

Veltveebliks võib ülendada kaitseliidu liikme-vanem-allohvitseri, kui ta on:

1. vana mitte üle 55 aasta;
2. teeninud kaitseliidus vähemalt kolm aastat, sellest ajast vähemalt ühe aasta rühmapealiku abina või kõrgemal ametkohal;

3. vääristatud ülendamiseks veltveebliks.

§ 6.

§ 3 p. 5 ja § 4 p. 4 nimetatud katsete sooritamist ei nõuta neilt kaitseliidu liikmeilt — reameestelt ja kapralitelt — kes on lõpetanud kaitseväe reserv-allohvitseride ettevalmistavad õppeüksused, ja noorem-allohvitseridelt, kes on lõpetanud allohvitserikooli täieliku õppekursuse.

§ 7.

§§ 2, 3, 4 ja 5 nimetatud kaitseliidu liikmete kapraliteks ja allohvitserideks ülendamine avaldatakse kaitseliidu ülema käskkirjas. Väljavõtted ülendamise käskkirjadest saadetakse neile kaitsevääringkondade ülematele, kus ülendust saanud kaitseliidu liige seisab arvel ja kus hoitakse ta teenistusdokumendid — sissekandmiseks teenistuslehtedesse ja kaitsevääteenistuse tunnistustesse.

§ 8.

§ 3 p. 5 ja § 4 p. 4 nimetatud katsed toimetatakse diviisi ja neile vastavate ülemate korraldusel iga aasta kevadel ja sügisel kokkuleppel kaitseliidu ülemaga. Katsekomisjoni esimees ja pooled komisjoni liikmed määratakse tegevas kaitseväes teenivatest ohvitseridest; ülejäänud komisjoni liikmed, kaitseliidu ülema nõusolekul, määratakse kaitseliidu pealikuist.

Komisjonide tööst, täisõigusliku liikmena, võtab osa kaitsevägede staabi esindaja, milleks kaitsevägede staapi teatada katsete täpne aeg ja koht.

§ 9.

Kaitseliidu liikmed võivad sooritada § 3 p. 5 ja § 4 p. 4 nimetatud katsed ainult selle väeliigi alal, milles nad on arvestatud käsutus-, reserv- või maa-kaitseväelastena. Katsete sooritamine teise väeliigi alal ning ühenduses sellega üleviimine sellesse väeliiki sünnib alustel, mis sel alal on maksvad kaitseväes.

§ 10.

Katsete teostamise ajal saavad katsete sooritajad kaitseministeeriumi arvel tasuta toidu ja korteri, sõduri hariliku normi järgi.

§ 11.

Kaitsevägede staabi ülemal anda tarvilikud juhtnõõrid § 3 p. 5 ja § 4 p. 4 nimetatud katsete kava ja katsete teostamise kohta.

A. TÖNISSON,
kindral-majoor,
kaitseminister.

Väljavõte ohvitseride teenistuskäigu seadusest.

Kaitseliidus kindla palgata ametkohtadel teenivad tegeliku kaitseväeteenistuse ohvitserid.

§ 237. Kindla palgata ametkohtadele määramine kaitseliidus sünnib kaitseliidu põhikirjas ettenähtud alustel ja korras.

§ 238. Kaitseliidus kindla palgata ametkohtadel teenivaid tegeliku kaitseväeteenistuse ohvitseri kõrgendatakse auastmetes §§ 239—244 määratud alustel.

§ 239. Noorem-leitnandiks võib kõrgendada lipniku, kes:

1) omab vähemalt kolmeaastase vanuse lipniku auastmes;

2) on teeninud lipnikuna kaitseliidus vähemalt 2 aastat ja sellest ajast vähemalt rühmaülemana 1 aasta;

3) on läbi teinud katsed (§ 245) rühmaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt noorem-leitnandi auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseliidus teenitud aja eest.

Erandina (p. 2) nõutakse ainult üheaastast teenistust kaitseliidus neilt lipnikelt, kes lipnikuna on võtnud osa Vabadussõjast väerinnal juhtimise ala ametkohal vähemalt neli kuud või kes omavad II liigi vabaturisti.

§ 240. Leitnandiks võib kõrgendada noorem-leitnandi, kes:

1) omab vähemalt nelja-aastase vanuse noorem-leitnandi auastmes;

2) on teeninud noorem-leitnandina tegelikus kaitseväeteenistuses vähemalt 3 aastat ja sellest ajast vähemalt rühmaülemana 2 aastat, kas alatises kaitseväes või kaitseliidus;

3) on noorem-leitnandina läbi teinud katsed (§ 245) rühmaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt leitnandi auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseliidus teenitud aja eest.

§ 241. Kapteniks võib kõrgendada leitnandi, kes:

1) omab vähemalt viieaastase vanuse leitnandi auastmes;

2) on teeninud tegelikus kaitseväeteenistuses leitnandina vähemalt 4 aastat ja sellest ajast vähemalt rühmaülemana 3 aastat kas alatises kaitseväes või kaitseliidus;

3) on läbi teinud katsed (§ 245) kompaniiülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt kapteni auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseliidus teenitud aja eest;

5) on ette nähtud määramiseks mobilisatsiooni korral vähemalt IX astme ametkohale.

§ 242. Majoriks võib kõrgendada kapteni, kes:

1) omab vähemalt viieaastase vanuse kapteni auastmes;

2) on teeninud tegelikus kaitseväeteenistuses kaptenina vähemalt 4 aastat ja sellest ajast vähemalt kompaniiülemana 2 aastat kas alatises kaitseväes või kaitseliidus;

3) on läbi teinud katsed (§ 245) pataljoniülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt majori auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseliidus teenitud aja eest;

5) on ette nähtud määramiseks mobilisatsiooni korral vähemalt VII astme ametkohale.

§ 243. Kolonel-leitnandiks võib kõrgendada kaadriohvitseri õigustega majori, kes:

1) omab vähemalt viieaastase vanuse majori auastmes;

2) on teeninud tegelikus kaitseväeteenistuses majorina vähemalt 4 aastat ja sellest ajast vähemalt pataljoniülemana 2 aastat kas alatises kaitseväes või kaitseliidus;

3) on läbi teinud katsed (§ 245) väeosaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt kolonel-leitnandi auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseliidus teenitud aja eest;

5) on ette nähtud määramiseks mobilisatsiooni korral vähemalt V astme ametkohale.

§ 244. Kaitseliidus kindla palgata ametkohtadel teenivatele ohvitseridele võetakse arvesse auastme vanuse (§§ 239—243 esimesed punktid) väljaarvamisel nii tegelikus kaitseväeteenistuses kui ka tagavaraväes viibitud aeg. Kõrgendamisel antud auastme vanuseks arvatakse neile kõrgendamise päev.

§ 245. Paragraafides 239—243 tähendatud katsete kavad, aja ja korra määrab kindlaks kaitseminister kaitsevägede staabi ülema ettepanekul.

Tagavaraväe ohvitseride kõrgendamine
auastmes.

§ 304. Tagavaraväe ohvitseri, kes kuuluvad kaitseliitu ja teenivad kaitseliidus rühmaülemate ametkohtadel, kõrgendatakse auastmetes §§ 239—245 määratud alustel ja korras.

Teiste tagavaraväes olevate ohvitseride kõrgendamine auastmetes sünnib §§ 305—314 määratud korras.

§ 305. Lipniku võib kõrgendada noorem-leitnandiks, kui ta:

1) omab vähemalt nelja-aastase vanuse lipniku auastmes;

2) on tagavaraväes olles läbi teinud katsed (§§ 245, 300 ja 301) rühmaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

3) on atesteeritud (§§ 270 ja 302) auastmes kõrgendamise vääriliseks.

§ 306. Noorem-leitnandi võib kõrgendada leitnandiks, kui ta:

1) omab vähemalt kuueaastase vanuse noorem-leitnandi auastmes;

2) on tagavaraväes olles noorem-leitnandina läbi teinud katsed (§§ 245, 299 ja 300) rühmaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

3) on atesteeritud (§§ 270 ja 302) auastmes kõrgendamise vääriliseks.

§ 307. Leitnandi võib kõrgendada kapteniks, kui ta:

1) omab vähemalt seitsmeaastase vanuse leitnandi auastmes;

2) on tagavaraväes olles leitnandina läbi teinud katsed (§§ 245, 299 ja 300) kompaniiülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

3) on ette nähtud mobilisatsiooni korral määramiseks vähemalt kompaniiülemana ametkohale;

4) on atesteeritud (§§ 270 ja 302) auastmes kõrgendamise vääriliseks.

§ 308. Tagavaraväe ohvitseridele, kes kuuluvad kaitseliitu, kuid ei teeni rühmaülemate või kõrgematel ametkohtadel, lühendatakse §§ 305—307 esimestes punktides tähendatud auastme väljateenimise aega ühe aasta võrra.

Tartumaa maleva õppetegevuse kava.

Esitada peastaapi iga aasta 15. novembriks.

1. dets. 1932. a. kuni 30. nov. 1933. a.

1932./33. õppeaastal malev pöörab peamise tähelepanu ja võtab õppetegevuse keskkohaks:

1. Pealikute väljaõppe alal:

a) Jao- ja rühmapealikute ettevalmistus Antsla sügismanöövriks. Selleks korraldatakse maleva poolt pealikute kursused Elvas, Otepääl, Jõgeval . . . 2 päeva vältusega. Õppekavas — jao ja rühma juhtimine lahkrivis, lahkrivis tegutsemise oskus, koondrivi õppus jao ja rühma tegevuse ulatuses, relva hooldamine, manöövri ettevalmistuseks õppetöö organiseerimine ja läbiviimine rühmas (Õppemäärused §§).

b)

c)

2. Taktikalise tegevuse alal:

a) Igas kompaniis ja üksikus rühmas korraldada vähemalt üks jao taktikaline õppus rühma tegevuse piires (Õppemäärused §§). Tähelepanu pöörda ja viimistella:

— pealikute jao juhtimise tehnikat;

— lahkrivi rivistust ja malevlaste tegutsemise oskust lahkrivis;

— pealikute käskude andmise tehnikat;

— varjumist ja moondamist.

b) Igas malevkonnas korraldada vähemalt üks üksikmehe pealetungi lahingtegevuse võistlus (liikumine ja tegevus kallaletungil, moondumine ja varjumine).

c)

3. Koondrivi tegevuse alal:

a) Võtta läbi J. E. I rühma ja jao tegevuse ulatuses (Õppemäärused §§).

b) Koondrivi õppusi korraldada kaitseliitlaste distsipliini ja üksuse rivilise väljanägemise tõstmiseks igal kogunemisel 5—10 m jooksul. Distsipliini tõstmiseks harjutada valvel-seisangut, pöördeid, takt- ja valve-sammu jne.

4. Laskeasjanduse alal:

a) Aasta jooksul tõsta klassilaskurite protsent igas üksuses vähemalt 10%. Selleks iga kompanii ja üksiku rühma pealikul määrata võimelised mehed nimeliselt, kes peavad aasta jooksul klassilaskureiks välja õppima või jõudma järgmisse kõrgemasse laskeklassi.

b) Karikavõistlustel nõrgaks jäänud meestele korraldada eraldi laskeasjanduse alal igas üksikus rühmas ja kompaniis õppused, et need nõrgad mehed 1933. a. saavutaksid rahuldavaid tagajärgi karikavõistlustel. Nõrkade laskuritega igas üksuses korraldada talve jooksul 1 kord kuus laskeõppusi ja alates märtsikuust õppelaskeharjutusi, vähemalt üks harjutus kuus.

c) Lahinglaskmise alal täita klassilaskuritega põhiharjutused Nr. Nr. 1 ja 2.

d)

5. Suurtükiväe üksuste väljaõppe alal:

a)

b)

6. Ratsaüksuste väljaõppe alal:

a)

b)

jne. jne.

Tartumaa maleva õppetegevuse kava.

1. dets. 1932. a. kuni 30. novembrini 1933. a.

Tartumaa maleva erilised õppused 1933. a.

Aasta ja kuupäev	Õppuse iseloom ja kirjeldus	Märkused
Aprill, 17. ja 18. 1933. a.	<p>1. Pealike ettevalmistus.</p> <p>Rühmapealike ja nende abide, jaopealike ja nende abide kursus Elvas. Kursuse kestus 2 päeva à 8 töötundi. Õppekavas — pealike ettevalmistamine Antsla sügismanöövriks rühma ja jao juhtimise alal ning juhendite andmine kaitseliidu õppetöö ja tegevuse organiseerimiseks suvening sügisperioodidel.</p> <p>Osa võtavad Elva ja Kambja malevondade kompaniide pealikud ja nende abid, rühmapealikud ja rühmapealike abid, jaopealikud ja jaopealike abid ning kõik pealikud neist malevondadest, kes on määratud Antsla sügismanöövrise juhtivatele kohtadele.</p>	Korraldab maleva staap.
Okt., 5. ja 6. 1933. a.	<p>2. Taktikaline väljaõpe.</p> <p>Mustvee malevkonna sügismanööver. Õppus on kahepäevaline ja osa võtavad kõik malevkonna üksused. Õppuse koht—Mustvee ja Piilsi vaheline maa-ala.</p> <p style="text-align: right;">j. n. e.</p>	Korraldab maleva staap.
Aprill, 17. 1933. a.	<p>7. Kontrollkogunemised.</p> <p>Kontrollkogunemine Ropka kompaniile. Ühes kontrollkogunemisega jao ja rühma lahkriivi ja püssi hoolekande õppus.</p> <p style="text-align: right;">j. n. e.</p>	Kompanii kutsub kokku kompaniipealik.

Maleva pealik.

Vanem instruktork.

V o r m n r. 2.
 L i s a n r. 5.
 Saaremaa maleva suvise õppeperioodi tegevuskava § 33 juure.

1. maist kuni 30. novembrini 1933. a.

Õppuse aeg	Õppuse sisu ja koht	Õppusist osavõtjad	Õppuse korraldaja ja kes kutsus k/l. k/l. õppusile	Õppejõud	Läbivõetava õppeaine sisu
1. 12. mail k. 1200 — 1800	Noormalevlaste õppus Loona vald lamajas	Loona komp. algajad kaitseliitlased	Vanema instruktori Vanem instruktor. Noormalevlaste kutsus kokku kompaniipealik	Õppejõud	Rivikool. Üksikõppus relvata ja relvaga. K. L. vintpüsi „303“ tundmine, käsitlemine ja hooldamine. Sihtimise algõppus ja laskeasendid. Kaitseviisi organisatsioonitundmine. Distipliin. Käsk ja käsu läitmine.
9. 6 sept k. 1400 — 2000	Pealikute õppepäev Leisi malevkonna kodus	Leisi malevkonna riviüksuste õppepealikud ja nende abid	Maleva staap	Maleva pealik ja instruktorid	Pealikute ettevalmistus taktikaliseks õppusiks. Rühma ja jao organiseerimine. Rühma ja jao praktiline juhtimine kaitse- ja pealtungilabingus. Praktiline õppus maastikul. Leisi malevkonna ja malevkonna allüksuste häirekavade läbivaatamine. Relvade hooldamine ja hoidmine malevlaste veolveoautodel ja vankreil. Pealikute nõupidamine kaitseviisi õppetegevuse alal.

” 19 a.

Nr.....

..... maleva pealik.

..... vanem instruktor.

**Kihelkonna õppeirukonna
õpetegevuse kava.**

1. maist kuni 30. novembrini 1933. a.

*Koostada ja esitada
maleva staapi iga
aasta 15. aprilliks
ja 15. novembriks.*

Õppuse aeg	Õppuse sisu ja koht	Õppusist osavõtjad	Õppuse korraldaja ja kes kutsub kaitseliitlased kokku	Õppejõud	Läbivõetava õppeaine sisu
1 16. juunil kell 1000—1600	Õppepäev Kõruse rühmale Kõruse laskeraja juures	Kõik Kõruse rühma kaitseliitlased	Kõruse rühma pealik	Kõruse rühma pealik ja laskerajuhataja	Jao pealetungi lahkrivi õppus. Õppelaskeharijutuste täitmine. Relvade hooldamine ja tšleevatus. Tutvumine kaitseliidu kodukorraga. Rühma alarmikava täitmise meeletuletamine ja iga kaitseliitlase kohused alarmi korral.
7 3. ja 4. juulil. Laagri algus 3. juulil kell 1100	Suvilaager Karu järvedel	Kogu kompanii	Kihelkonna malevkonna pealik	Kompanii- ja rühma pealikud	Laagri kava järgi. Jao lahkrivi õppus. Lahinglaskmine (I põhiharjutus). K. L. „303“ püssi materjalosa ja püssi hooldamine. Rühma taktikaline õppus. Sportlikud harjutused ja ujumine.
10 21. augustil kell 0900—1500	Klassikatsed Kihelkonna laskerajal	Kõik, kes õppelaskeharijutused täitnud, järgmise laskeki. ülemineamiseks	Kompanii pealik	Maleva pealiku määratud komisjon	Kella 0900 kuni kella 1300 klassikatsed klassilaskureile, kella 1300 alates kütidele.
13 15. sept. kell 0900—1600	Rühma lahkrivi õppus. Koguneda Kihelkonna kiriku juures kell 0900.	Kihelkonna kompanii	Kihelkonna komp. pealik	Õppeirukonna instruktor	Rühm pealetungil.

2. Lummada kompanii

(majandus-administratiivõksuse nimetus)

Õppetegevuse aruanne

1. detsembrist 19..... a. kuni 30. novembrini 19..... a.

Koostada ja esitada maleva staapi
iga aasta 15. detsembriks.

№ №	Õppetegevused ja nendest osavõtt	Märkused
1	Pealikutõ õppused : a. pealikutõ arv b. õppustõ õldarv c. osavõõtjate õldarv	
2	Järjekordsed õppused : a. õppustõ õldarv b. osavõõtjate õldarv	
3	Suvilaagrid : a. laagrite õldarv b. osavõõtjate õldarv	
4	Taktikalised õppused : a. õppustõ õldarv b. osavõõtjate õldarv	
5	Algajate kaitseliitlaste õppused : a. õppustõ õldarv b. osavõõtjate õldarv	
6	Sõjaväepüssi õppelaskmise harjutused: a. laskmiste õldarv b. osavõõtjate õldarv	
7	Ettevalm. harjutused lahinglaskm. : a. kl. laskurite ja kütide arv 1. detsembril l. a. b. laskmiste õldarv c. osavõõtjate õldarv	
8	Lahinglaskmised : a. laskmiste õldarv b. osavõõtjate õldarv	
9	Püstollaskmised : a. püstollaskurite arv b. laskmiste õldarv c. osavõõtjate õldarv	
10	Pk. „A. T.“ laskmised : a. pk. laskurite arv b. laskmiste õldarv c. osavõõtjate õldarv	
11	Täiskallibril. püssi võistlused : a. võistluste õldarv b. osavõõtjate õldarv	
12	Püstolvõistlused : a. võistluste õldarv b. osavõõtjate õldarv	

Nr. №	Õppetegevused ja nendest osavõtt	Märkused
13	Pk. „A. T.“ võistlused : a. võistluste üldarv b. osavõtjate üldarv	
14	Välkekalibr. püssi võistlused : a. võistluste üldarv b. osavõtjate üldarv	
15	Karikavõistlused : a. sõjaväepüssidest osavõtjate arv b. püstoleist osavõtjate arv c. püstolkuulip. AT osavõtjate arv d. rkuulip. osavõtjate arv	
16	Kehalise kasvatusõppused : a. õppuste üldarv b. osavõtjate üldarv	
17	Kergejõustiku võistlused : a. võistluste üldarv b. osavõtjate üldarv	
18	Sõjalise iseloomuga võistlused : a. võistluste üldarv b. osavõtjate üldarv	
19	Suusatamisvõistlused : a. võistluste üldarv b. osavõtjate üldarv	
20	Võistlusmängud : a. mängude üldarv b. osavõtjate üldarv	
21	Muud spordivõistlused : a. võistluste üldarv b. osavõtjate üldarv	
22	a. Spordiklubide arv 30. nov. b. Spordip-alikute arv 30. nov. c. Sportlaste üldarv 30. nov. — spordiseltside liikmeid 30. nov. — ainult kaitseliidus 30. nov.	
23 õppused : (eriala nimetus) a. õppuste üldarv b. osavõtjate üldarv	
24 laskmised : (eriala nimetus) a. laskmiste üldarv b. osavõtjate üldarv	
25		
26		
27		

30. novembril 19..... a. oli üksuses :

1. tegevliikmeid
2. rindemehi
3. sisekaitsemehi
4. algajaid kaitseliitlasi

..... 19..... a.

Nr.

..... pealik.

(üksuse nimetus)

Vorm nr. 9.
 Lisa nr. 12.
 § 49 juure.

maleva algajate kaitsehitlaste õppused

1. detsembrist 19..... a. kuni 30. novembrini 193..... a.

№	Üksuse nimetus	Algajate arv üksuses 1. XII 19..... a.	Korraldatud õppuste või kursuste üldarv	Õppekursuse keskmine kestus (põlevad või tunnid)	Õppusist osavõtjate keskmine arv	Õppusist osavõtjate % algajate üldarvust
	Kokku:					

“ 19..... a.

maleva pealik.

vanem instruktor.

Nr.

V o r m nr. 11.
L i s a nr. 14.
§ 49 juure.

..... malevas
laskejuhatajaile korraldatud kursused

1. detsembrist 193..... a. kuni 30. novembrini 193..... a.

№ №	Üksuse nimetus	Kursuste arv	Kursuse kestus (päevad või tunnid)	Osavõtjad		L.-j. arv malevas	Märkused
				Laskejuhat.	L.-j. kandi-daate		
	KOKKU:						

“ 19..... a.

maleva pealik,

..... vanem instruktor.

..... maleva

Vorm nr. 15.

lahinglaskmiseks ettevalmistuse ja lahinglaskmise harjutused

Lisa nr. 18.

1. dets. 19..... a. kuni 30. nov. 19..... a. § 49 juure.

№	Üksuse nimetus	Lahinglaskmise ettevalmistuse harjutus			Lahinglaskmise harjutus		
		Harjutuste üldarv	Osavõtjate üldarv	Väljalastud laskemoon	Harjutuste üldarv	Osavõtjate üldarv	Väljalastud laskemoon
	Kokku:						

..... a. 19..... a.

..... maleva pealik.

..... vanem instruktor.

Vorm nr. 16.
 Lisa nr. 19.
 § 49 juure.

..... maleva
sportlaste, spordiklubide ja spordipealikute arv
 30. novembriks 19..... a.

№ №	Malevkonna nimetus	S p o r t l a s e d					
		Üldarv		Sportlastisport- diseltsi liikmeid		Ainult kaitse- liidus tegevad	
		Mehi	Naisi	Mehi	Naisi	Mehi	Naisi
	KOKKU:						

..... a. 19..... a.

..... maleva pealik.

..... vanem instruktor.

A 22360

Vorm nr. 17.
Liisa nr. 20.
§ 49 juure.

..... malevas
peetud mitmesugused spordivõistlused
ja demonratsioonid

1. detsembri 19..... a. kuni 30. novembr. 19..... a.

Võislluste korraldaja	Kergejõustik			Raskejõustik			Sõjalisel võistl.		Sausatamine			Mängud			Muud võistlused			Kokku					
	Võisll. üldarv	Mehi	Naisi	Kokku	Võisll. üldarv	Võisll. üldarv	Osavõtj. üldarv	Võisll. üldarv	Osavõtj. üldarv	Mehi	Naisi	Kokku	Võisll. üldarv	Osavõtjate üldarv	Mehi	Naisi	Kokku	Võisll. üldarv	Osavõtjate üldarv	Mehi	Naisi	Kokku	
1 Peastaap																							
2 Tallinna malev																							
jne.																							
Kokku:																							

"..... 19..... a. maleva pealik. vanem instruktor.

and - and

RAK
STAIR

A22360

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00036470 9